...sokup
...şleyen
...dünce,
...ertaraf
...ici ve

...yüzler

... önce
...,, kre-
... verir.
...hafaza
...i kul-
...ksınız.
...irsiniz.

Yarım Ay

No. 54

15 krş.

1 Mayıs 193

◆YARIM AY◆

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - içtimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi : İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3 te

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı : Türkiye için { 6 Aylığı : 175 Kr. / 12 „ 350 Kr. Ecnebî için { Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon : **23607** *Telgraf adresi :* **Resimliay** *Posta Kutusu :* **629**

Rica : *1)* İdare işlerine ait muhaberelerin; **Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi İdare Müdürlüğü**
Yazı „ „ „ : „ „ „ Yazı „
Bilmece „ „ „ : „ „ „ Bilmece Memurluğu
adreslerine yazılması.

2) Bilmece zarflarına 6 kuruşluk pul yapıştırmağa lüzum yoktur; bunların zarflarını açık gönderiniz, o zaman yalnız 1 kuruşla gelir.

FANÎ HÂMİD HER FANÎ GİBİ ÖLDÜ; FAKAT EBEDÎ HÂMİD ESERLERİLE HAŞRE KADAR YAŞAYACAKTIR!

Abdülbak Hâmid öldü..

Hayır o ölmedi; ölen etten, kemikten mürekkep bir cesettir. Ölen: Her fani gibi Hâmidin nâşıdır.

O, büyük ve ebedî Abdülhak Hâmid.. büyük millî Türk şairi yaşıyor; ezelden gelip ebede giden bu topraklarda hayat oldukça, Adem oğlu yaşadıkça, onun için ölüm yoktur.

Zincirlikuyudaki „makbere" tevdi olunan «ölü» Hâmidin istidir.

Onun hakikî „Ölü"sü için „Makber„: büyük bir milletin, Türk milletinin kalpleridir.

***

Hâmid hakikatte «Makber»den doğdu ve gene aslına rücu ederek makbere döndü. Onun dehasına beşiklik eden Makber, en asil düşüncelerden, en yüksek duygulardan, en feveranlı heyecanlardan örülmüş bir san'at şahikası idi. Hâmide yıllarca tahtgâh oldu. Tacidarların işgal ettikleri istibdat tahtını devirmek için çırpınan birkaç nesil Türk; onun, üzerinde oturduğu tahtın önünde eğilmeği yıllarca borç bildi ve Hâmidi edebiyatın hem şehinşahı, hem ilâhı tanıdı.

Hâmid, gerçekten, edebiyatın şehinşahı idi. Çünkü bizde hiçbir şair, kelimeyi köle yapmakta onun kadar kudret gösteremedi. Fikir: o rakibsiz hükümdarın bitmek tükenmek bilmez bir kudret kaynağı; düşünce: onun ucu bucağı görünmez hazinesi: heyecan onun gönüller ve dimağlar üzerinde dolaşan sehhar bulutlarıydı. Türk edebiyat âlemine tam 70 yıl o kaynaktan nur, o hazineden elmas, o bulutlardan feyiz döküldü.

Hâmid en büyük romantik şairimizdir. Fakat bize getirdiği şey yalnız bu romantizmden ibaret değildir. Garb manasile edebiyatın hemen bütün telâkkileridir. Hâmidden önce Türk edebiyatı hemen hemen mazmun aramaktan ibaret, iptidaî ve dar bir sembolizm içinde idi. Hâmid Türk edebiyatını kalbten kafaya doğru tekâmül ettiren ilk şair olmuştur.

Türk edebiyatı: metafizik, felsefî ve sosyal endişeler çinde ilk defa onun eserlerinde düşünmeğe başladı. Bu tam mânasile garplı bir düşünüştür. Fakat mizacı ve şivesi şarka ve Türke yabancı olmadığı için, halis yerli sayılabilir.

" *Çocuğa kim demiş küçük şeydir?*
" *Bir çocuk, belki en büyük şeydir!,,*
Abdülhak Hâmid

Hâmid, belki Şekspirin ve Hügonun devamıdır. Fakat Türk edebiyat tarihinin tesirlerini de, o mesud uzanışa en bahtiyar bir terkiple karıştırmıştır. Hâmid Puşkin'e benzer. Puşkin ne kadar Rus ise Hâmid de o kadar Türktür. Fakat her ikisinin de bize naklettikleri şey Avrupa romantizmidir.

Yarınki nesiller Hâmidi okuyacaklar mı? Onlar, alelâde okuyucu olarak değil, Türk edebiyatını gönüllerinde etüd eden insanlar olarak Hâmidi tanımıya elbette mecburdurlar.

***

Hâmid, temiz bir kana bedii bir dehânın vereceği yüksek hayatiyetin en seçkin bir örneğiydi. O kan, irfan küreyveleri ile beslenip nesilden nesile geçmiş ve nihayet Hâmidin dehasına inbisat vermek kabiliyetini kazanmıştı. Mehmed Emin Şükûhilerden, Abdülhak Mollalardan, Hayrullah efendilerden süzüle süzüle gelen o lekesiz kanın Hâmidin damarlarında tam bir inkişaf bulması, mukadder denilecek kadar, tabiî idi. Hâmid böyle bir kanla büyüdü ve dehasını böyle bir kanla besledi.

Evet, fanî Hâmid, her fanî gibi öldü. Fakat ebedî Hâmid, eserlerine sarılı olarak, nesilden nesile devredilerek yaşıyacaktır.

"MAKBER„e GÖMÜLEN "ÖLÜ„!..

EBEDÎ ABDÜLHAK HÂMİD

Bazıların Uğursuz Saydığı Rakama Rastlayan Bir 13 Nisan Gününün Akşamında Abdülhak Hâmidi Kaybettik.

Hâmid öldü. Türk literatürüne Makber, Ölü, Eşber, Tezer, Musa Bin Nasir, Tarık Bin Zeyyat, Garam, Validem, Sardanapal, Divaneliklerim, Finten, Sahra, Nazife, Duhteri Hindu, Nestren, Macerayı aşk, İlhanı Vatan, İlhanı Nustrat, Ruhlar, Arzîler gibi 30 a yakın ölmez eserler veren .. şiir ve edebiyat âlemimizin anası Abdülhak Hâmid mübarek vücudünü toprağa, ruhunu Allaha verdi. Eserleri nesilden nesle, yüzyıllardan yüzyıllara emanet edilecek; mısraları, dudaklarda tılsımlı masalların tat ve büyüsüyle gezecektir.

86 yaşında ölen şairin 14 yıl sonra yüzüncü doğum yılı kutlulanıp; 2037 de yüzüncü ölüm yılı huşûla anılacaktır. İnsanlar yaşadıkça; insanlar, ölümün soğuk ürpermelerini derileri üstünde duyup hiç olmanın ebedî ıstırabını kafatasları içinde taşıdıkça Makberi okuyacak, Ölüyü okuyacak ve Hâmidi seveceklerdir.

Abdülhak Hâmid, hiç birşey yazmasaydı bile Makber, Ölü, Tarık, Eşber onun adını ebedîlerin mermer levhasına yazmak için kifayet ederdi. Daha pekaz önce, ılık nefesleri taze bir çiçek yaprağı gibi yüzümüze çarpan en sevgililerin, birdenbire taş olmasile insan yüreğinde kopan dehşetli fırtınayı, ebedî insan faciasını; değil Türk, hattâ bütün cihan edebiyatında Abdülhak Hâmit kadar dehşetle duymuş ve duyurmuş pekaz insan vardır. Ne mesuttur bu insan ki, onun ölümüne bütün bir millet sarsılarak ağladı. En büyük Şeften en küçük öğreniciye kadar herkes matemini tuttu bu ölümün. Ve mukaddes tabut arkasından 50 binler dalga halinde aktılar.

Hâmid, eserlerini Osmanlıca yazdı. Bu, yaşadığı devrin bir zarureti idi. Çünkü öz Türkçe dili daha şimdi, Atatürk inkılâbile beraber yaratmağa, işlemeğe başladık. Bunun için, Abdülhak Hâmidi, asıl metninden okumak, pek genç olanlar için biraz güç iştir. Maamafih, bir eseri anlamak, işi sadece vokabüler işi, lehçe işi değildir. Tasavvuf kültürü olmayan adama: «enelhak» sözü gibi: «ben allahım!» süzü de birşey ifade etmez. Yani demek istiyoruz ki, Hâmidi tam bir zevk ve vukufla okuyabilmek için behemhal tam bir sanat ve felsefe kültürü gerekir. İşin kelime, lehçe, yani kostüm tarafına gelince...

Gelecek nesiller için, sırf Hâmidi okuyabilmek, artık ölmüş olan bir dili yeniden tanımanın zahmetine değer. Yarının hakikî Türk sanatkârı, filân veya falancanın divanından çok, Ölüyü Makberi okuyup sevebilmek için aruz bilecek, Osmanlı vokabülerini zenginletecektir.

Ve o, yani Hâmid, kendisinin de dediği gibi, değil Osmanlıca, hattâ Çince, Japonca dahi yazmış olsaydı, biz gene, «sırf ne demiş, neler söylemiştir?» diye bu dilleri öğrenecektik.

Abdülhak Hâmid, yüz yıla sığan Türk yenilik edebiyatının.. Avrupaî Türk

Hâmid'in bir potresi.

edebiyatının anasıdır. Eskiyi, yani dört köşe bir Şark ve diva nedebiyatını parçalayıp, yeninin ilk sonsuz ufuklarını açan Türk şairi Hâmittir. Kısacası, ilk Avrupayî sanat sistem ve tefekkürünü memlekete sokan Ölü ve Makber şairi olmasaydı, bu gün, ne Servetifünun, ne Fikret, ne Fecriâti ve Hâşim.. ne de millî edebiyat olurdu.

İhtiyarlık dediğimiz yaşlara gelenlerden, konuşurken, istidatlı çocuk, yani çocuk diye bahsedebilecek kadar uzun bir ömür yaşamış olan bu büyük edip; şair olduğu kadar, tam bir vücut ve dimağ asaletine de sahip, nazik insan, büyük insan, sempatik insan, kısacası tam insandı.

Hâmid için, yarın heykeller dikilecek, hattâ belki müzeler yapılacak, adına Türk üniversitelerinde kürsü açılacak ve fakültelerde, külliyatı okunup eserlerinin şerhi yapılacaktır. Biz, mecmuamızın bu satırlarıyle, onun kolay kolay erişilemez olan ebedî hüvüyetini tesbit etmek, bibliyografik bir etüd yapmaktan çok, onun hakkında duyduklarımızı, düşündüklerimizi söylemek istedik.

Maksadımız, sadece, bu, yüzyılların bile yerini kolay kolay dolduramıyacağı büyük adama karşı, ölümü münasebetile duyduğumuz ve herkesin duyduğu saygı ve hayranlığı tesbit etmektir.

Nasıl ki, şimdi size, Hâmidin ölümü üzerine bir matem bayrağına dönen Türk matbuatında, büyüklerimizden, sanat ve fikir adamlarımızdan bazılarının yazdıklarını, hülâsa olarak naklediyoruz:

„İhtiyarlıyorum diyordu. Senelerdenberi memleket muhabbet ve şefkat kanatlarını açmış, onu hertürlü ıstıraptan esirgiyordu. Millet onun üstüne titriyor, menhus fakat mevud akıbet bari geç olsun diyordu. Korkulan, fakat beklenilmiyen kara haber çabuk geldi. Hepimizi matemli bir sükût sardı. Dışımızda sükûn, fakat derunumuzda mahşer vardı. Onun tel'in ettiği sükûtu, hiç sevmediği sitayişlerle biz bozduk:

Yansın nesi varsa kâinatın,
Lâkin bu derin sükût dinsin.

Herkes hissini, hatıratını anlatıyor, ve kendisine bir teselli arıyordu.

Çok severdim, anlattıklarını yaz dediler. Acı arasında peki, demiş bulundum. Belki bu, ona karşı hürmetkâr bir vazifedir. Fakat mevzuun büyüklüğü önünde bunun ne kadar güç olduğunu daha yazmağa başlarken anladım. Herşeyi unutmuş gibiyim, birşey hatırlamıyorum.. ona lâyık birşey bulamıyorum.

O, bizim hepimizin büyük şairimizdi ve çok güzel yazdı. Ben pek az okumuştum. Ben onun, o büyük hayatın ancak son devrinin arkadaşı olmuştum. O, az fakat öz söyler, ben dinlerdim. Ben saygı ve sevgide kusur etme-

meğe çalışırdım. O da iltifatını ve teveccühünü benden esirgemezdi. Ben onu, bütün Türkler gibi okumak öğrenir öğrenmez tanımıştım. Namık Kemal ve arkadaşlarının Midilli, Rados, Sakızdaki menfilikleri veya memuriyetleri Akdenizlileri Kemal'e çok bağlamıştı. O muhit münevverlerinin şiir, edebiyat, siyaset ve felsefesi hep Namık Kemalden "bey merhumdan„ menkul ve mülhemdi. Söylenilen her şiir, okunulan her gazel bey merhumun ya yazdığı, yahut sevdiği idi. Onun manzum küfürlerini yalnızca okumak bile istibdada karşı bir hakaret ve bir hissi intikamdı. Bey merhumun iyi dediği kötü olmaz, kötü dediğine iyi denilemezdi. Evlerde, mekteplerde, Ekremler. Hâmitler okunur, ezberlenir, Naciler dile bile alınmazdı. Hâmidin eserleri elden ele gezer, şiirleri dilden düşmezdi.

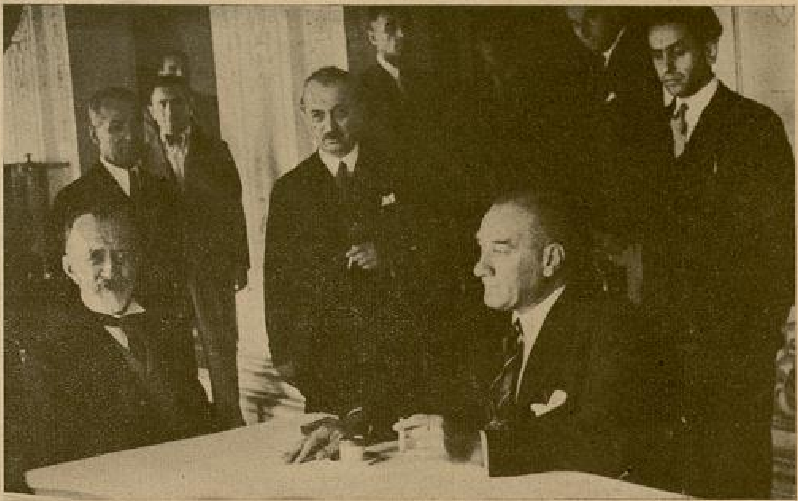

Hâmidin bir sözü :
— Gazi yolundayız. Bütün yollar o yola çıkar.

Galatasarayda Tevfik Fikret edebiyat dersine onunla başladı. Ondan imtihan olduk. Fikret için Türk edebiyatı öğrenmek demek, Hâmidi bilmek demekti.

«Muallâ bir derinlik şiiri Hâmid, şiiri vecdaver...»

Darülfünunda gençlik arasında Tevfik Fikretin, Cenabın şiirlerini bilmek bir zevkti, bir meziyetti. Fakat Abdülhak Hâmidi bilmek ve okumak başlıbaşına bir haysiyetti. Biz onda yalnız şiiri, edebiyatı değil, felsefeyi, kiyaseti de öğrenmeğe çalışıyorduk. Tabiatın kanunlarından gelen zulme bile kahir ile hücum eden, tabiatın kuvvetleri üstüne çıkacak bir hamle ile haksızlığı, kâinatın yüzüne hakaretle çarpan yüksek duygulu ve yüksek haysiyetli bir insan..

«Herkes insanlıkta herkesle yeksan»

diyebilen ve cumhurun kadrini o vakit herkese anlatan büyük bir vatanperver, büyük bir demokrat diye seviyor ve okuyorduk. Çirkinliği. kötülüğü, ölümü ve beşeriyeti muztarip eden maddî ve manevî elemleri.. ve hayatın takazalarını sevmiyen bu şair, tabiatten ölüm ve ıstırap dilenen bazı şairler ve şiirler gibi hasta, ezgin, bitkin ve bedbin bulunuyorduk. O, hayatta vatana bağlı canlı bir varlıktı. Bizim onda kavuştuğumuz felsefe, kudret, kuvvet, hayat ve neşe felsefesi idi. Bu felsefesini akide haline çıkarmış, yüksek ve derin bir hassasiyetle bin bir şekilde terennüm etmişti. O, zıtlarla dolu bir âlem, bir mahşer idi. Bu şair filozofun bazı hayat telâkkilerini bile, kendisine has büyük bir mazeret bilirdik. Cumhuriyet senelerinde kulüpte ve mecliste çok buluşur ve konuşurduk. İedallerimizde tam bir birlik vardı. Vazifemde beni daima teşci ederdi. Arasıra mektuplaşır, telgraflaşırdık. Hastalığımda müteessifane "müteessir oldum„ diye hatırımı sormuş-

Hâmid, refikası Bayan Lüsyenle Dolmabahçe Sarayında Dil Kurultayına girerken.

tu. Geçen seneki rahatsızlığında çektiğim telgrafa, bana iltifatlı ve teveccühlü cümleler yazdıktan sonra, aranmadığından, artık unutulduğundan şikâyetler ederek cevap verdi. Şikâyetinde haksızdı, bunu sonra kendisine söyledim. Eğer bugün ölümünde ve cenazesinde bütün milletin gösterdiği teessür ve candan alâkalara şahit olsaydı, kimbilir o mümtaz tebessümü ile, daima genç ve zinde zekâsile.. yine nasıl zıtlar dolu zarif ve nükteli bir cevap bulur ve söylerdi.

O, bizler için gözleri kamaştıran derin bir girdap, gözleri karartan yüksek ve muhteşem bir şahika idi. Kuvvetile, zaafile, kudretile, azmile, kemalile, noksanile tam bir insandı. Fakat büyük bir insandı.

Yine Fikretten mülhem olarak diyebilirim ki o: ecramile, kevakibile, avalimile, sitare ve şümusile kendi kendine yaşıyan ve yanan bol ışıklı, bol hararetli bir güneşti. Sönmedi, yandı..»

Şükrü Kaya

Abdülhak Hâmide dair

Abdurrahman Adil Eren

Medeniyetin on dokuzuncu asrında doğan bir güneş yirminci asrında ebediyete karıştı. Bu güneş dördüncü güneş idi: İngilizlerde Şekispir, Almanlarda Göte, Fransızlarda Viktor Hügo, Kayı Türklerinde Abdülhak Hâmid..

Hâmid daha pek küçük yaşında, pek çok büyüklük asarı gösterdi. Hâmid çocukluğunda askerliğe meclup ve meyyal idi. Çocukluk eğlencesi bir sürü kurşundan dökme taklit piyadelerle, suvarilerle, zabitlerle, kumandanlarla asker taburları kurmak; masa üzerinde atları tabiye ederek harp ettirmek idi. [1] Babası müverrih Hayrettin Efendi Tahrana sefir olunca, oğlu on üç on dört yaşlarında Abdülhak Hâmidi de beraber İrana götürdü. Babasının vefatı üzerine İrandan diyarı Ruma gelen Hâmid; bir edip ve bir şair olarak geldi.

Yazdığı Türkçe mantık kitabıyle, büyük bir âlim olduğunu âlemi İslâma teslim ettirmiş olan efadıldan Ohanes Çamiç Efendi, Piri zade Sahib Mollayı Paşabahçesindeki yalısında ziyarete geldikçe, küçük Hâmidin hücresine de uğrardı. Hâmidin karalayıp yazdıklarını gözden geçirir, onunla alâkadar olurdu. Bir gün Ohanes Çamiç Efendi Hâmidin hücresinden çıkarken Ali Çalımlıya rastladı.

[1] Hâmidin ağzından işitilmiştir.

— Bu çocuk büyük bir adam, büyük bir kalem sahibi olacaktır.. dedi. [1]

Hâmidin birinci eseri «Macerayı aşk» ise de: kudreti icat itibarile "Sahra„ sı addolunmak lâzım gelir. Sahra garp şekline girmiş ilk Türk manzumesidir ve:

Bir zamanlar karargâhım idi
Bedeviler gibi beyabanlar;
Ona mucip te iştibahım idi
Nasıl imranı vakteder onlar?

diye başlar.

Hâmidi parlatan ve bütün gözlerde yükselten "Tarık„ olmuştur.

Hâmid "Garam„ı Edirnede Selimiyede yirmi dört gün bir odaya kapanarak [2]; "Makber„i de Çamlıcada kızkardeşinin ailemande köşkünde [3] yazmıştır.

(Tarık) tan:

Bir Matemzede kız ağzından

Her yer karanlık pü nur o mevki,
Mağrıp mı yoksa makber mi Yarap?
Ya habıgâhı dilber mi Yarap?
Rüya değil bu, aynile vaki:
Bir gülşen olmuş bak şu harabe,
Ebri seher mi düşmüş türabe?

Mezarın başında

Yarim mi medfun? Ay mı tutulmuş?
Bak bak şu sönmüş nuru nigâha!
Kabrı çiçekten bir türbe olmuş,
Dönmüş o türbe bir haclegâha!

Bir haclegâha döndüyse türben,
Aç koynunu aç, maşukanım ben!

Tubi yer etmiş bu şürezarı..
Yok bir açılmış huri kucağı!
İsmet yatağı, Allah ocağı;
Cennet sediri, canan mezarı.
Ya bir velidir, gelmiş te vecde
Etmiş müebbet surette secde!

Mutlâk bu yerde olsun zevalim,
Hurşidim işte karşımda garip..
Hurşit o, lâkin hurşiti muzlim,
Maşrık kararmış, yanmakta mağrıp!
Matem libasım aksile gülşen..
Bir leyl isem de.. bir leyli rüşen!

Hep başka başka ezhar açılmış;
Nahli emel mi cismi nizarın?
Benzer şahaba senki mezarın,
Düşmüş zemine, nuru saçılmış!
Gök mü yarılmış.. Yarap nedir bu?
Ezharı pürnur.. envarı hoşbu!

* * *

Hâmid gençliğinde yazdığı bir şiirinde de:

İnsan ki.. bu alemde bütün çektiği gamdır;
Bir neşvei uhraya sezavar olamaz mı?
Olmuş ne çıkar çünkü serancamı ademdir. [1]

demişti.

Hâmid, her fâniye mukadder olan âkıbete kavuştu. Öldü, fakat onun büyük hatırası, onun fikir, sanat, kültür tarihimizde bıraktığı iş hiçbir zaman unutulmıyacak, Türk milletile beraber ebediyete gidecektir. Hâmit, milletlerin edebiyatlarında birkaç neslin yaptığı işi Türk edebiyatında tek başına başarmış olan adamdır. O, şark kültürü gibi garb edebî kültürünü de hazmetmişti. Bu edebî kültürün büyüklüğü, şumulü, diğer taraftan kendisinin büyük sanatkâr kabiliyetile birleşti; ve şiir tarihimizde kaç asırdanberi sürüklenip gelen ve artık son zamanlarını yaşamakta olan bir sanat devrini kapattı. Sanatta yeni bir şekil kurmaya muvaffak oldu. Hayatında bu kadar büyük bir iş yapmış olan adam, öleceği zaman gözlerini rahatça kapayabilir. Onun sanatın muhtelif şubelerinde yaptığı işi anlatmak için satırlar değil, büyük cildler lâzımdır.

Mehmet Fuat Köprülü

Bir ay kadar oluyor; büyük şairi, Maçkadaki evinde ziyarete gitmiştim. Demek bu son görüşüm ve son görüşmemiz imiş. Bana ağular gibi acı bir söyleyişle halinden şikâyet etmişti.

Büyük Ölü, ölüm döşeğinde.

— Ayaklarım yürümüyor, gözlerim görmüyor, birşey okuyamıyorum, Ellerim titriyor, yazamıyorum. Gözlerime uyku girmiyor, uyuyamıyorum, uyukluyorum.

Ve sonra ayni buruşuk ve üzüntülü sesle ilâve etti:

Tat yok gecesinde, gündüzünde;
Ben neyleyeyim bu Yeryüzünde?

Ölümü ile, zekâsından başka hemen herşeyini kaybetmiş olan şair, sonsuz sükûn ve huzura ermiş bulunuyor. Beyaz sakalının çerçevelediği nur yüzü ile, şimdi gözlerimin önüde canlanan Abdülhak Hâmid'in koyu ve deha ışıkları parlıyan gözleri, artık sönmüş demek. O gözlerde bir asra yakın bir mazi, yokluk denen akşamın alaca karanlıkları içine, dönmemek üzere gömüldü.

Karlar altında nevbaharım ben...

Diyen şair, karlar altında bir ilkbahar gibi yatsa da, ne yazık ki bir daha dönmiyecek bir mevsimin havasını ve

Hâmidin büstü.

[1] Doktor Ali Çalımlının rivayetidir.
[2] Kendi ağzından..
[3] Süleyman Naziften..

[1] Hazinei evrak

havassını bilmediğimiz iklimin de faniliğini parça parça ederek nihayet bir avuç toprak olacak.

Zannederler ki biz
yokolmadayız,
Belki biz yok değil,
çok olmadayız..

Doğru... Parçalanmak, eğer çoğalmaksa...

Abdülhak Hâmid, her fâninin hayatında ancak bir kere tecrübe edebileceği akıbeti kim bilir nasıl duydu. Ölüm ona ne verdi ve ondan ne aldı? Bunu bilmeyiz; fakat muhakkak olan birşey varsa ondan bize, onun büyük adı yadigâr kaldı.

Hasan Âli Yücel

Millî şairin cenaze alayında Atatürkün çelengi...

* * *

Hâmid, Makberden doğdu. İlk refikası Fatmanın ölümü üzerine his ve fikrî bir feryat olarak yarattığı Makber, onun şaheseridir. Hâmit bu eserde, sanatın en yüksek noktasına yükselmiştir. Fakat bu, öbür eserlerinin kıymetini küçültmez. Eşber de, Tezer de, Validem de, Divaneliklerim de bizde eşleri olmıyan bedialardır.

M. Turhan Tan

* * *

Abdülhak Hâmid, Türk milletinin fikir ve sanat tarihinde bir merhaledir. Edebiyatımızın gelişip genişlemesi, akıllaşıp sağlamlaşması, ve dünya edebiyatları arasına karışabilmesi için bu merhaleyi aşması lâzımdı.

Refik Ahmet

* * *

"— Onun ölümü, benim içimde, Türk şiirinin doğduğum gündenberi kaybettiklerini, tarih sırasile: Babamı, Recaizadeyi, Fikreti, Nazifi, Haşimi, Cenabı, Sezaiyi, Akifi... yeni baştan öldürdü. Çünkü o sağken, hepsinin mihrakı olarak ötekilerin ışıklarını da biraz devam ettiriyordu, şahsında birkaç devri de biraz yaşatıyordu. O ölünce bana ötekiler de onunla beraber, bir daha, bir günde ve bir ânda ölmüşler gibi geldi. Akife kadar muasır edebiyatımızı tekbaşına temsil eden o olduğu için, ölümüne teceddüt edebiyatımızın bütün matemleri karışıyor.

Peyami Safa

* * *

"— *Eyvah ne yer, ne yâr kaldı!.*

Hâmidi ölümün kucağına sanki bir bahar halinde verdik. Bu yıl, onun en sıhhatli yılıydı; bu yıl kadar onu toplu renkli görmemiştim. Daha on gün evvel, son gördüğüm akşam, sıhhatinden bahsettik: "Nazar değmesin!„ diye ellerimizi masaların kenarına vurduk; ve Hâmitle beraber hep gülüştük... İyi geldi, diye geçen yaz gibi bu yazı da gene Erenköy civarında geçirmesini tavsiye ettik. Büyük sanatkârımızı, on beş yıl olmasa bile hiç olmazsa daha beş yıl aramızda görebilmeyi ümit ediyorduk..„

Şükûfe Nihal

Hamidin cenazesine, Atatürk namına iştirak eden yaverleri

* * *

"— 86 sene Abdülhak Hâmit için azdır: Büyük adamlar her yaşta vakitsiz ölürler.

Türkçede her şairi muayyen bir yaşıma kadar sevdim. Her sene yeniden sevdiğim şair Hâmittir.

Abdülhak Hâmit korkunçtu; fakat Londra terzilerinde giyindiği için biz, bir devi insan sanıyorduk.

Mitat Cemal

* * *

"— Hâmit Tanzimattan bugüne kadar gelen edebiyatın en büyük adamıdır. Birçok bediî müntehaplarını, ana membalarını kaybetmiş bir edebiyatın sahte örneklerinden kendisini tam bir orijinalite, estetik, idrâkle ayırmıştır. Onun içindir ki kendisine "dâhî„ damgası vurulmuş, tam tahlili yapılmasına lüzum görülmeden büyüklüğü kabul edilmiştir.

Bana kalırsa Hâmid Tanzimat sonrası edebiyatının en büyük adamı olmakla beraber, bütün bir tefekkür sistemi ve dünya görüşile intikal ettiği cemiyetin ana edebiyatını kurmuş bir adam değildir. Fakat, birçok eserlerindeki ideolojisile, metafizik arayışlarile, sanatkârın düşünmesi lâzım geldiğini tesbit eden ilk şairdir.

Gelecek nesillerin, nesil halinde Hâmit okuyacağını ummuyorum. Fert halinde herşeyi umabilirim. Birşey yapmak azminde olan her Türk sanatkârı Hâmidi okumak mecburiyetindedir.„

Necip Fazıl

Büyük ölü genç subayların ihtiram omuzlari üzerinde..

* * *

Hâmidin değerini doğrudan doğruya anlamak mı istiyoruz. Onu bir ân için edebiyat tarihimizden çıkaralım da ne ile karşılaşacağımızı görelim: Şinasi ve Namık Kemal gibi şahsiyetlerin başarmak istedikleri teceddüt, Hâmitsiz kalsaydı, irtica hamleleri karşısında muhakkak boğulur; edebiyatımız bu yenilik taraftarlarının tesirinden kurtulur kurtulmaz, kaside ve gazel devrine dönerdi. Dilimiz elsinei selâseden müteşekkil bir halita olarak kalır, bugün, bu özlü, bu pürüssüz Türkçeyi yazamaz ve söyliyemezdik. Hâmidi edebiyatımızdan çıkarmak; edebiyat tarihimizi çoklaştırır ve bugünkü seviyemizi alçaltır. Hâmidin eskiye indirdiği kat'i darbe sayesinde dilimiz hayata ve hürriyete kavuştu

Türk milleti, büyük millî şairini, edebî "Ölü„ sünü, lâyık olduğu saygı ve sevgilerle " Makber„ ine götürdü...

ve söz söyler, meram anlatır, mâna yaratır, her şahikaya yükselir bir dil oldu. Dilimiz, bu inkılâpçı adam sayesinde bu feyze erdiği gibi, kafamız ve kalbimiz tasannuun bütün çarpık ve çapraşık yollarından kurtuldu. Yüksek düşünüş, derin kavrayış, engin duyuş imkânlarını bu sayede elde ettik. Nazif merhumun Hâmid için «Veliyinimet idrakimiz» demesinin sebebi bu idi.

Hâmid, yapacağını yapmış, muvaffak olmuş, edebî inkilâbı daha soraki nesillere devretmiş; ve onların da ne yaptığını, ne kadar ilerlediğini görmüş bir bahhtiyardır. Bizi ileri götüren ve komşularımızla hemcinslerimiz arasında, bize çok yüksek bir mevki veren bu eşsiz Türkü ne kadar tebcil etsek lâyıktır. Bizim kafilemizle irtibatını kesen, bu dünyadadaki yaygısını toplayarak ebedî yurduna götüren büyük Hâmid yıllar geçtikçe değeri artacak, sesi yükselecek bir şahsiyettir..

Ömer Rıza Doğrul

***

« Hâmit Çamlıcadan bahsederken:

— İstanbulun en güzel yeri.. derdi.

Büyük şair yazın gelmesini büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu. Tekrar Çamlıcaya gidebilmek için.. Ne yazık ki, bu yaz Hâmid Çamlıca tepelerinden İstanbulu seyredemiyecek, Çamlıcada guruba karşı dudakları arasından şiirler fısıldayamıyacak»..

Hikmet Feridun

« Ben Hâmidi, son defa, İngiltere Kıralı tahtından feragat ettiği gün görmüştüm.

Sokağa çıkıyordu. Koluna girerek apartmanının merdivenlerini inmesine yardım ederken, ona sormuştum:

— Üstadım, siz Kıralın yerinde olsaydınız, ne yapardınız?

Birden dinçleşmiş, gençleşmiş gibi dimdik durmuştu:

— Aşk insana sade taç ve tahtı değil, dünyasını, hayatını da feda ettirebilir.

Ve yavaş yavaş adımlarını aterken, kendi kendine söyler gibi:

— Aşk.. Aşk.. demişti. Onun sözünü dinleyeni severim!»

Kandemir

« Son ziyaretim ölümünden birkaç gün evveldi. Çallı ile beraber gitmiştik. Son eserini okuduk. Saat bir olmuştu. Vakit geçtiği için bize müsaade etmesini defalarca tekrar ettik.

— Artık yatınız! dedik.

O, oturduğu koltukta başını arkaya doğru dayadı:

— Yatmak mı? Yatarsam kalkamıyacağım, diye korkuyorum, dedi.

Ölüm onu bir uykudan bir uykuya götürdü. Hâmid ölmedi. Uyuyor, uyuyor. 16 yaşındanberi şiir yazan Hamidin kalemini uykuda gelen ölüm elinden aldı. Ölümünde gelen ebediyet meleğini kucaklıyacak kadar geniş olan ruhu, ebediyen müsterih olsun!»

İsmail Habib

***

« Hâmid kendisine verilen «şairiâzam»lık payesinin ehlidir. Onun büyük bir dimağ olduğu muhakkaktır. Ve Türk edebiyatı tarihinde başlı başına bir "as„ olarak yaşıyacaktır.»

Bürhan Cahit

***

İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi büyük millî şair için bir ihtifal tertip etmişti. Bu toplantıda birçok münevverlerimiz söz söyliyerek Abdülhak Hâmidin hayat ve eserlerinden bahsetmişler; bu arada seçkin edip-

Hâmidin "Ölü„ sü top arabası üzerinde "Makber„ ine taşınırken...

lerimizden İsmail Habip te güzel bir hitabede bulunmuştur.

Bu hitabenin bazı parçalarını naklediyoruz :

«Hâmidin benim imzamı tanıması hazin bir vesileyle oldu. Bundan on dört yıl evvel Taninde onun meşhur "Şairi Âzam„ şiiri çıktı. Ben o zaman Ankarada Yeni Günün «Hergün bir düşünce» sütununu yazıyordum. Aka Gündüz de Hâkimiyeti Milliyede hergün bir kronik yazıyordu. İkimiz karar verdik. Ayni günde «Unutulan Dâhi» için şiddetli birer yazımız çıktı. Viyanada feci bir müzayaka içinde kaldığı anlaşılan Hâmide karşı, Birinci Büyük Millet Meclisinde elektrik seyyalesi gibi bir heyecan dolaştı. Millet Meclisi, hidematı vataniye tertibinden Hâmide maaş tahsis etti. En büyük olduğu için, büyüklüğü herkesten iyi takdir eden En Büyüğümüz Atatürk, ilk vesilede Hâmidi meb'us olarak Meclise almıştı.

Bizim o yazılarımızı Viyanada gören Hâmid, orada bir Türk gazetecisine mülâkat veriyor, ve o zamanki İstanbul gazetelerinde intişar eden bu mülâkatta benim «Unutulan Dâhi» yazısı hakkında kendine mahsus nezaketle takdirler ve iltifatlarda bulunuyor.

Onunla şahsan tanışmak saadeti beş altı yıl evvel, Maarif Eminliklerinin lâğvından sonra İstanbula gelişimle başladı. Evine giderken artık seksenine giren Hâmidin, san'at hayatını kapamış olacağı zehabındaydım. Halbuki büyük bir sürprizle karşılandım. Bana «Devranı Muhabbet» şiirini okudu. Bu uzun ve nefis şiir şöyle başlıyordu.

Ne devrandır bu devranı muhabbet. .
Onun, billûr kadehten
Doğan rengin leyali..
Onun, kavsi - kuzahtan
İnen eyyamı vardır !

Belli yaş seksene de çıksa Hâmit, muhayyelesine vatan edindiği kebkeşanlar ve kavsi - kuzahlardan inmiyor; ve onun inmediğini ikinci bir sürprizle daha iyi anladık.

O sıralarda bir İstanbul gazetesi «Hâmit dâhi midir, değil midir?» diye bir anket açmıştı. Sanki dehâ rey toplamakla verilir.. veya rey toplamakla alınırmış gibi. Kendisi bu ankete karşı sadece lâkaydane bir tebessümle: «dâhi değil vâhiyim!» dedi.

Bu lâkaydane tebessüme inandınız mı? O tebessüm zihir doluydu; insanın içini keskin bir neşterle çizer gibi sızlatan zihirli bir tebessüm. Büyük san'atkârlar, insan olarak dış taraflarından nezaket gösterir, mahviyet gösterir, lâkaydî gösterir; fakat hangi büyük san'atkâr içten derin bir gururla dolu değildir? Dışından «hakir, müflis, pest» görünen Füzulî «Karunlardan daha zengin», zahiren yoksul ve fakir sandığın o büyük şair san'atının tahtı üstünde «haşmetli bir padişah» değil miydi ?

Hakir bakma bana kimseden sağınma
kemem,
Fakiri Padişehasâ, gedayı muhteşemem!

Büyük san'atkârlar, tahtlarının sultanlarıdır; zamanın dalgaları üstünde asırlardan asırlara giden o saltanatların, hal'i ve zavali olamaz. Buna ermiş san'atkârların gururu; fakat bu gurur onların kudsiyetidir.

Dışından «dâhi değil vâhiyim» diyen Hâmid de, o ankete karşı içinden bir yanardağ gibi feveran etti. «Gazub bir

(Arkası 28 uncu sayfada)

1 — Hâmidin cenaze alayında "matem„ havası çalınıyor.
2 — Büyük "Ölü„sünü "Makber„ine teşyi eden Lüsiyen Abdülhak Hâmid.
3 — Dahii Âzamın cenazesinde "Şişli Terakki Lisesi„ öğrencileri.

GÖNÜL SARHOŞU

Postacı merdivenleri çıkarken içerden gelen sesi; kalbi çarparak dinledi. Yavaş yavaş çalınan piyanoya güzel, son derece tatlı bir ses katılarak birşey okuyordu.

Elini kapının ziline dokunduracağı zaman birden titredi. Pencerenin ince tülü arkasından nefis bir aile tablôsu görünüyordu.

Köşedeki geniş koltukta ak saçlı bir kadın elindeki gazeteyi karıştırıyor, siyah elbiseli, saçlarını arkaya taramış genç bir erkek cigarasının dumanlarına dalarak birşeyler düşünüyordu.

Piyano başında kumral bukleleri omuzlarından dökülen, beyaz elbiseleri içinde bir su perisi gibi güzel genç kız, şan yapıyordu.

Postacının bakışları, evin yan penceresinden görülen bu salona, sanki mıhlanmıştı.

Yaşlı kadın başını gazeteden kaldırarak seven gözlerle iki genci süzdükten sonra delikanlıya seslendi :

— Son romanın ilerliyor mu Uğur?

Genç adam, gözleri uzak bir hayale gülümser gibi:

— Eserimi kafamda tamamen tasarladım anne!.. dedi.

Şöyle başlayacağım :

"Küçük bir memleketin kenar sokaklarından birinde, bahçe içinde bir ev.. vakit geceyarısını çoktan geçmiştir. Gaz lâmbasının titrek ışığı ile yarı aydınlanan bir odada; küçük, beyaz karyolanın

Yazan:

Mükerrem Kâmil Su

demirlerine, yanan alnını dayayan solgun bir kadın..

Kucak kucağa uyuyan iki küçüğe, damla damla dökülen gözyaşları arkasından bakıyor.

Kadın, o kadar zayıf görünüyor ki.. küçülmüş, kemikleşmiş yüzünde pek büyük görünen gözlerinden, bu damlalar dökülmese, yaşamıyor hissini verecek. Çocukların ikisi de hasta, ateşler içinde yanıyorlar. Yüzlerinde kızıl lekeler var.

Kadın, odanın boş duvarlarına korkudan, acıdan büyümüş gözlerle bakıyor. Sanki bu soğuk duvarlar arkasından biri çıkarak çocuklarını kapacakmış gibi ürkeklik var içinde.. Gecenin sessizliğinde yalnız onun hıçkırıkları duyuluyor. Ve iç acıtan bir sesle kendisini anlamayan küçüklere söyliyor:

— Sizin için yaşıyorum. Benim yaşama bağlarım sizsiniz. Siz de çözülüp giderseniz...

Sokak kapısının, gecenin kalbini ürküten dik tokmağı vuruluyor. Bu sesle genç kadın yerinden fırlayarak geniş avluyu geçiyor.

Açılan kapıdan bir kasırga gibi içeriye dalan adamın ağzı bir yığın küfürle dolu...

Yıkıla yıkıla yürüyor. Küçük hasta odasındaki ilâç kokusu ve iniltiler onu deliye döndürüyor.

— Ne bu? Hayat mı sanki? Çocuk evin felâketidir. Rahatım kalmadı, şu yumurcaklardan. Geberemediler halâ..

Yıllarca bu hoyrat adamın hertürlü zulmüne boyun eğen talihsiz anne, daha bir damla acıya yer kalmamış ruhunun bütün taşkınlığı ile ileri atılıyor. Küçük karyolanın üstüne kapanarak:

— Ne istiyorsun onlardan?

Diye inliyor.

Ve adam söyliyor, birçok şey söyliyor ona...

Sonunda genç kadın:

— Yalvarırım, çekil hayatımızdan, diye ağlıyor. Bizi talihimizle başbaşa bırak. Hayat ne kadar kötü olursa olsun, senin kadar kıyıcı değildir.

Ve sarhoş adam bu sözlerle büsbütün çıldırarak genç kadını saçlarından yakalıyor, vuruyor yerden yere..

Kadın, karyolanın ucunda ağzında bir kan damlası ve kollarında iki hasta yavru ile hayata, talih denen kuvvete ve geleceğin belirsiz muşküllerine karşı ne yapacağını bilmeden.. ürkek ve zavallı yapyalnız kalıyor.„

Genç kız, piyanoyu çoktan bırakmış, ince bir dikkatle dinliyor, arada sırada annesine bakıyor. Delikanlı cigarasını yakarken:

— Romanının adı ne olacak Uğur; diye soruyor.

— Henüz düşünmedim Sevgi.

— Sonra ne olacak bu kadın, çocuklar iyileşecek!ermi?

— İşte eser asıl bundan sonra başlayacak. Kadının hayatla yüzyüze gelişi, yaşama güçlüklerine yenilmemek için nasıl çırpındığı.. ve ne yol tuttuğu, birçok çetin talih denemeleri yaptıktan sonra çocuklarını yetiştirmeğe muvaffak oluşu, uzun uzun anlatılacak.

Romanının mevzuunu anlatan genç adam, en yumuşak sesi ile annesine dönüyor:

—Canım anneciğim!. Bu eserimi sana ithaf edeceğim. Çünkü mevzu senin.

Yaşlı kadın, gözlerine dolan acı bir rüyayı uzaklaştırmak ister gibi, yerinden kalkıyor:

—Sevgi! daha birşeyler çal kızım, diyor. Bu akşam sesin hiç durmasın istiyorum. Ve delikanlı sözü tamamlıyor:

— İnsana acı veren ne varsa hepsini birbir çal Sevgi!.. Eserime bu gece başlayacağım. Düşün o genç, talihsiz kadını.

Genç kız, piyanoyu çoktan bırakmış, ince bir dikkatle dinliyor...

Çocuk iniltileri,
Yalnızlık,
Gece...
Ve hoyrat bir adam..

Bunları bir tek ses halinde yarat küçüğüm.

Genç kız, koşarak Uğurun boynuna sarılıyor. Onu birçok öptükten sonra:

— Sonu saadetle mi bitecek Uğur; söyle bana; diye yalvarıyor.

— Hep böylesin Sevgi. Önce bir eserin sonunu öğrenmek istersin. Bu defa söylemiyeceğim.

— Öyle ise ben de piyanoyu kapayacağım.

Anne, aralarını buluyor:

— Öyle bir saadetle bitecek ki...

Uğur tamamlıyor:

— Sonunu okuduğun zaman çalıştığım kadar, sana vereceğim bütün yorgunlukları unutacaksın.

Genç kız piyanoya geçti..

İnce parmaklarının ucundan yürek paralayan bir acı dökülmeğe başladı.

Kapının önünde titreyen postacı, merdivenlere oturarak cep defterinden kopardığı kâğıda birşeyler yazmağa başladı..

* * *

"Oğlum.

Eserinin adı (Gönül Sarhoşu) olsun.

Elindeki saadeti, bir hiç uğurunda kaybeden düşkün bir adamın son arzusu bu..

Mektup bırakmak için yaklaştığım kapının zilini çekemedim. İçerden gelen piyano sesine daldım. Sonra tüllerin arkasından sizleri gördüm. Hertürlü kaygıdan uzak temiz, mesut bir aile görünüşü.. içim titredi.

Romancı olduğunu, yeni bir eser yazmağa hazırlandığını öğrendim. Ve mevzuunu kalbim parçalanarak dinledim.

Benim de tıpkı böyle bir romanım vardı oğlum. Yıllar arkasında yuvamın değerini ölçemeyen kafam, her eğlence arkasında koşan varlığımla ben de bir genç kadının ömrüne kıymış, iki yavrumu o zavallı kadının zayıf omuzlarına yükleyerek kaçıp gitmiştim.

Ben, çocuklarımı sevmeği bilmedim. Kadınımın değerini ölçemedim. Gençlik hataları ile yoğrulan baş döndürücü bir hayata kapıldım. Zevkin her çeşidini tattım. Saadeti başkalarının kadınlarında aramağa koştum.

Bu Gönül Sarhoşu, gençlik rüyasından ayıldığı zaman kendisini kaldırımlarda aç ve pek kimsesiz buldu. Bir zamanlar yaka silkerek terkettiğim yavrularımın da izi kaybolmuştu.

Aylarca sokaklarda süründüm. Eskiden ardına kadar açılan zevk kapıları, şimdi yüzüme birer tokat gibi çarparak kaspanıyordu.

Benim diye tutacak tek dalım kalmamıştı. Güçlükle bu küçük işi bulabildim. Ve yıllarca memleket memleket gezdim.

Yeni ayak bastığım bu şehirde tesadüf beni, senin kapına düşürdü.

Sanki acı geçmişimi senden dinlemek mukaddermiş benim için..

Gözlerimde yaşlarla kaleme sarıldım.

Saadetiniz, saadetimmiş gibi titreye titreye yazdım bu satırları..

Eserinde, Gönül Sarhoşunu hiç affetme oğlum!.. O, hertürlü kötülüğe hak kazanmıştır.„

Postacı, getirdiği zarfa kendi küçük kağıdını sararken kapı açıldı.

Genç adam gülümsiyerek:

— Mektup mu var?

Diye kendisine yaklaştı.

Yüzü ölü gibi sararan, gözleri yaşlı postacı, titreyen elleri ile kendi kâğıdını ayırarak zarfı uzattı.

Bu, genç romancının sabırsızlıkla beklediği bir mektuptu. Birden bütün sevinç ve saadetinin taşkınlığı ile kollarını uzatarak ürkek adamın omuzlarını okşadı.

— Sağ ol oğlum!..

Şimdi içerden şen, cıvıl cıvıl bir ses piyanonun oynak ses dalgalarına katılarak birşeyler söylemeğe başladı.

Postacı "sonu öyle bir saadetle bitecek ki„ cümlesini tekrarlaya tekrarlaya kaldırımlara.. oradan kenar sokaklara...

Ve sonra akşam karanlıkları koyulaşan boş ve uzak kır yollarına daldı, gitti.

Cebinde kalan kâğıdı parmakları arasında buruşturuyor, şimdi onu pencereden bırakmadığına seviniyordu.

Öyle ya.. sevgili çocuklarının, hayatlarını yapmış, saadeti benimsemiş bu can yavruların yaşayışlarına bir kere daha gölge düşürmeğe hakkı var mıydı?

— Canım anneciğim! Bu eserimi sana ithaf edeceğim. Çünkü mevzu senin.

DENİZ HÂKİMİYETİNİN ŞUMUL ve HUDUTLARI

Deniz Hâkimiyeti Zaferin Temininde Amildir, Fakat Zaferi Garantiliyemez!

Yazanlar: Amerika Deniz Akademisi Profesörlerinden

Allan Wescott, Wiliam - Oliver - Stevens

Çeviren:

Rıza Turgud

I

Deniz hâkimiyetinin mütaleası, Okyanus denizlerinin medeniyete ve hâkimiyete giden büyük birer yol olduğunu gösterir. Zamanında Girid adası büyük bir ada İmparatorluğu idi; ve kendi öz medeniyetile Mısır medeniyetinin zenginliklerini ve sanayiini Akdenizin dört bir bucağına yaydı. Sırasında Fenike Akdenize hâkimdi, ve kendi kendine az şeyler meydana getirmiş olmasına rağmen, komşularının maddî ve mânevî hasletlerini nefsinde topladı ve ıslah etti. Onları yalnız Akdenize değil, fakat daha uzaklara, meçhul denizlere yaydı. Daha sonra Fenike İranlılar tarafından istilâ edildiği zaman, Atina, üç çifte kürekli büyük kadırgaları sayesinde Yunanistanın kemale eren medeniyetini kurtardı; ve zaferden sonra, az zaman içinde Yunan medeniyetinin tohumlarını, Asya medeniyetinin zıddına olarak, Adalar üzerine ve Ege sahillerine saçtı.

Atinadan sonra Kartaca, miras olarak, denizler Tanrılığı âsasına kondu; fakat günün birinde, bir kara ordusunun, Romanın ibraz ettiği enerji karşısında sukût etti. Ve Roma imparatorluğu, bütün cihanı kaplıyacak kadar büyüdüğü için, bu cihanın her sahili, her deniz ve nehir yolu Roma kanunlarını, Roma âlimlerinin ilimlerini, Roma efkârını pratik bir şekilde yaymağa ve ayni zamanda imparatorluğun can noktasına yalnız müstemlekelerinin mahsulâtını değil, fakat Yunan san'atının, Yunan edebiyatının ve Yunan felsefesinin ölmez hazinelerini getirmeğe de hizmet etti.

Roma imparatorluğunun inhilâlinden sonra, hıristiyan kavimler biribirlerile kan ve ruh taassubu içinde mücadele ettikleri sırada, Arabistandan büyük bir tehlike geldi; Bizans donanmasının muvaffakıyetle savuşturduğu «Saras»lılar istilâsı. [*]

[*] Orta Çağlarda Avrupayı ve Afrikayı istilâ eden Araplara verilen isim. Bu kelimenin manası şarklılık manasına gelen "seharaka„dır.

Bilhassa bu muvaffakıyetledir ki hıristiyan idealinin bütün dünyada muhafazası temin olundu. Daha sonraları İtalyan siteleri, asırlarca korsanlar tarafından sektedar edilen deniz ticaretini tesise başladılar. Venedik hâkimiyet kazandı.. ve Venedik gemileri, garbî Avrupa kavimlerinin haç uğruna dövüşmek maksadile şarka gittiği asırlar içinde, Ehlisalip ordularını taşıdılar. Dinsizlikle itham ettikleri Türk ve İslâm âleminden almış oldukları yeni fikirleri, ve medeniyet ışıklarını şarktan garbe getirdiler.

Bitaraf milletlere mensub müverrihlerin yazmış oldukları tarih kitablarının yapraklarını çevirecek olursak, Haçlılar ordularının bu muharebede çok insan kaybettiklerini; fakat buna mukabil Türklerden çok şey kaptıklarını görürüz. Evet, yüz binlerce haçlı, Türk komutanı Kılıç Arslanın ve Salâhaddin Eyyubinin emri altındaki bir avuç Türkün yalınkılıçları altın-

da mahvoldu. Medenî ve egemen bir milletin topraklarına, belâlarını aramağa gelen bu sürü; Türklerden insanlık öğrendi, yaşamayı öğrendi, medeniyeti öğrendi.

Çok geçmedi, evvelce Sara'lılar istilâsında olduğu gibi, yeni bir tehlike: Hilâl için dünyayı zabtetmeği tasarlıyan, yedi iklim dört bucakta, ayni bayrak altında cihanı efendileştirmek isteyen yeni bir Türk tehlikesi başgösterdi. Garbin kapısı, bütün garp âleminin gözbebeği olan İstanbul, Türk yumruğunun kuvvet ve kudretine dayanamadı, ve bütün dünyanın gözü önünde Türklerin eline düştü. Şarkın hıristiyan kavimleri Türk tabiiyetine girdiler, ve bu ândan zamanımıza kadar Ege denizi bir Türk gölü oldu; ve bu büyük suyun her dalgası, Türk bayrağının aksini diyar diyar ötelere götürdü. Ayni devre doğru, Afrika sahilindeki Faslılar tarafında yeni bir deniz kudreti doğdu.

Bu sırada kervan yollarile Aarab körfezine kadar, Aksayışarkla cereyan eden ticaret; Türk varlığıyle inkıtaa uğramıştı. Netice itibarile, eski pazar yerlerine ulaşmak için yeni yeni yollar keşfetmek lâzımgeliyordu. Ve işte bu zamandadır ki keşif devri doğdu. Garpten Asyaya doğru yeni bir yol aranması sırasında, tesadüfî bir keşifle «Yeni dünya» meydana çıkageldi. İspanyanın bu yeni dünya üzerindeki hak iddiaları kendi ticaret donanmasının doğmasına sebeb oldu.

Fakat garb hülyası, İngilizlerin enerjisini de tahrik etti; ve İngiltere ile İspanya mücadeleye giriştiler. Fakat İspanya garbteki müstemlekelerinin geri gelmesile gittikçe yağlı bir hale geldiği . ve Okyanus yolları üzerinde hâkimiyetini tesise muvaffak olamadığı cihetle alttan aldı; ve düşmanları olan, Holânda ve İngildere bundan istifade ettiler. Mevcudiyeti deniz sayesinde kaim olan Holânda, cihan ticaret yolu üzerinde bahusus Akdenizde ve Aksayışarkta büyük bir lokma yakaladı. Holândanın elde ettiği zengin istifade menbaları, İngilizlerin hırs ve rekabet arzularını alevlendirdi. Ve sonunda, çok kanlı üç deniz harbinden sonra denizlerin hâkimiyet âsası İngilizlerin eline geçti. İngiltere ile Fransa arasında cereyan eden müteakib muharebeler, ticaret yollarının kontrolu hususunda İngilterenin hâkimiyetini takviye etmekten, ve bir tek istisna ile, müstemlekelere tesahübünü arttırmaktan başka bir işe yaramadı.

Amerika istiklâl harbinin buhranlı bir anında deniz hâkimiyetini kendi rakibine teslim eden Fransa, bu istisna ile İngilterenin, müstemlekelerinin en zenginini ve en büyüğünü kaybetmesine sebeb oldu. Müteakib muharebelerde, deniz kuvvetile, Napoleon'un nüfuzunu kıran bilhassa İngiltere oldu. Ve bir asırlık bir yarış devresi içinde İngilterenin dil ve teşkilâtı dünyanın ta en hücra köşelerine kadar taammüm etti.

Zamanımızda bir kudret, Büyük Britânya tarafından tesis edilen hâkimiyete, kendi emniyeti hususunda, XVII inci asırda Holânda ile vuku bulan mücadele zamanındakinden daha esaslı bir hâkimiyete parmak ısırttı.. Ve cihan harbi bu hakimeyin neticesi oldu.

Bütün tarihte adalı vaziyetinin - kendi başına kalma - vaziyetinin aksi olduğunu zikretmek faydadan hali değildir. Girid adası Akdenizin uzak sahillerile temasa geçti, çünkü Girid bir ada idi ve sekenesi denize açılmağa mecbur oldu.

Ayni suretle, kendisini çeviren dağları ve çölleri ile denizde sahillenen Fenike, yelkenlerini Herkül diyarlarından öteye götürdü. Bunun gibi Atlas denizinde mahsur kalan İngiltere mallarını, ve dilini arzın her köşe ve bucağına götürdü.

Demek ki Atlas denizi, birleşmeden daha az ayrılığa hizmet etti. İştirak yolu olduğu kadar, yalnız kavgalara sebeb oldu, fakat milletler arasında müşterek menfaatlar husule getirdi. Korsanlığın ve esir ticaretinin lağvı hakkında hususî anlaşmalar, seyrüsefer nizamnameleri ve buna benzer diğer hususat milletleri çok zaman evvel, müşterek bir arazi üzerinde anlaşmaya sevketti.

Keza, deniz harp meselelerinin halli için beynelmilel kanunların yapılmasına da hizmet etti. Muhasaraya, kaçakçılığa ve bitaraf milletlerin hukukuna şamil olan nizamlar senelerce evvel yapıldı. Fakat her harbin isbat ettiği gibi, kuvvetli bir muharib devletin arzusu karşısında, beynelmilel kanun, kendi nizamlarının icabatını kabul ettirmek için yüksek bir otoriteye ihtiyaç gösterdi.

Bu derde deva bulmak «Milletler cemiyeti»nin gayelerinden biridir.

Deniz böyle ehemmiyet kesbetti, ondan istifade eden milletler tarih yarattılar; ve cihanın diğer kısmını fikrî, ticarî ve siyasî hakimiyetleri altına aldılar.

Hakikaten deniz tarihi, medeniyet tarihidir.

II

«Deniz hâkimiyeti» tabirinin ne demek istediğini hulâsaten anlamak için burada, durmak faidelidir.

Bu, «Tarihte deniz hâkimiyetinin tesiri» isimli kitabın müellifi Amerikalı deniz subayı Mahan tarafından; şöhreti şuyû bulan ve yerli yersiz kullanılan - tabiri caizse - «Ağyarını mâni, efradını cami bir kelime» dir. O halde bu «Deniz hâkimiyeti» tabiri neyi ifade ediyor? Bunun elemanları nelerdir?.

İki kelimeden ibaret olan bu tabir, aşikâr olarak, kendi arzularını deniz sayesinde zorla kabul ettirmek isteyen bir milletin kudret ve kabiliyetini ifade etmektedir. Yüksek harp kabiliyetini haiz bir deniz kuvvetini ifade eden tabir, bu kuvvetin, kendi düşmanı olan milletler karşısında haiz olduğu durumu ifade eder.

Fakat savaş halinde bulunan bir donanmanın erzak ve mühimmatını temin etmek, ve bu donanmayı beslemek ve mağlûbiyet halinde ona bir melc'e bulmakla mükellef operatif (Sevkulceyş - stratejik) üsler de yine bu tabirin şumulü dahilindedir.

Üssübahriler arasında, düşman tarafından vaki olacak bir muvasala kat'ına karşı, himaye edilen muvasala yolları bulunmalıdır. Meselâ düşman kuvvetleri tarafından işgal edilen Panama veya Süveyş kanalını; veyahut da mevaddı mahruka, kömür veya mazot menbalarından ayrılmış bir muharebe filosunu tasavvur edin.

Demek oluyor ki deniz hâkimiyetinin bellibaşlı elemanı harp donanmasıdır; fakat en büyük bir donanmaya mâlik olmak, ne zaferi, ne de hâkimiyeti garantiliyemez. Donanmanın büyüklüğü kendine göre büyük ehemmiyeti haizdir; fakat tarihin kaydettiği büyük deniz zaferlerinden mühim bir kısmının, iki donanmadan en küçüğü ile kazanıldığını zikretmek faideli bir iştir. Büyük bir harp denizciliğinin tesiri evvelâ keyfiyete, sonra da kullanıldığı ve sevk ve idare edildiği tarza, ve üçüncü olarak da düşman muvasala yollarına yetişmek kudret ve kabiliyetine tabidir.

Bir denizciliğin keyfiyeti iki şeydir: Keyfiyet insan ve maddeyi şamildir. Madde olarak, modern zamanların büyük meselesi, kendini, yaşadığı devir terakkıyatının en üstünde tutmaktır. Bir harb denizciliği için tehlike, işin muhafazakârlık ve kırtasiyecilik cihetine yanaşmakla kaimdir. En zaif bir kudretin, eski silâhları kullanarak değil, fakat bu eski silâhları atalete uğratacak yeni bir silâh icad ederek, çok kuvvetler karşısında zafer kazanması gibi bir ihtimal de, mevcuttur. Her meslekte babadan kalma metodlara bağlı kalmak, profesyonel sanat'kârın hatasını teşkil etmektedir. En sonunda bu sanatkâr, babadan kalma şeylere hiç kulak asmıyan ve bunları yıkıp deviren amatör bir sanat'kâr karşısında müdafaasız kalır. Deniz harbini kızıştıran icatlar, deniz san'atı ile münasebeti olmıyan insanlardan neş'et etmiştir.

Denizcilik hususunda Kartacalılar mertebesine çıkmaktan âciz olan Romalıların, uçlarında karga gagasına benziyen çengelli bir gaga taşıyan, göğüs göğüse muharebeye müsait olan rampa iskelelerinin, «Karga» denilen demir kancanın icadile Kartacalıların bu denizcilik hassalarını yok etmeleri bu nevidendir. Grejuva veya Rum ateşi denilen ve su içinde yanan ateş yalnız küçük Bizans donanmasını kurtarmakla kalmadı, fakat Saraslıların ve islâmların sayısız gemilerini de mahvetti.

Eğer Amerika nifak harbinde, cenub devletlerinin lüzumu kadar sınaî menbaları olsaydı, onların kale duvarlarını yıkan zırhlı koç başları, şimal devletlerinin denizciliğinin varlığına ve ayni zamanda harbe nihayet verirdi.

(Arkası gelecek sayıda)

Türkiyenin Geniş Topraklarına Sığamıyan Bir Türk :

KOCA SİNAN

Sinanı, dehasının en yüksek mertebesine çıkaran Süleymaniye bittiği zaman, koca mimar, Kanunîye:

—Padişahım!.. dedi. Sana bir cami yaptım ki, kıyamet gününde Hallaç Mansur gelip te dünya yüzündeki dağları, hallaç kemanından pamuk gibi attığı zaman bu camiin kubbesi, Mansurun yay çilesi önündeki top gibi yuvarlanacaktır!.„

Kudretini en canlı bir ifade ile anlatmağa çalışan Sinan, tam bir asrı, uzun boyu, göğsünü kaplıyan beyaz sakalları ve kara gözlerile impratorluğun dört bir yanında muhteşem âbideler yapmakla geçirdi. Serhadlerde dövüşmekle başlayan hayatı, sonunda gökyüzüne doğru heybetle yükselen minareler ve kubbeler önünde söndü.

Sinan, İstanbula geldiği zaman İmparatorluk şan ve şöhret içinde yüzüyordu. Hudutlar alabildiğine genişlemiş, Türk denizcileri Akdenizin mavi sularında hür ve mütehakkim.. zaferden zafere koşmağa başlamıştı.

Bu sırada Sinan, acemi oğlanlıktan Yeniçeri ocağına girmiş, 30 yaşında genç bir askerdi. Ordu sefere kalktığı zaman o da Belgrad ve Rodos önlerinde Türk kılıcının kudretile beraber çarpıştı; serhadlerden denizlere, kalelerden şehirlere koştu. Mahaç ovalarında atlı sekban olarak dövüşüp, Macar paytahtına yürüdü, Rönesansın Budapeşteyi süsleyen eserleri karşısında sanat kabiliyetinin bütün alâkasile hayran kaldı. Muhteşem kiliseler onda harpculuktan bambaşka hisler uyandırdı.

Yazan:

RAGIP ŞEVKİ

O, bir asrı, göğsünü kaplıyan beyaz sakalları ve kara gözlerile, imparatorluğun dört bir yanında muhteşem âbideler yapmakla geçirdi. Serhadlerde dövüşmekle başlıyan hayatı, Gökyüzüne heybetle yükselen minareler önünde söndü.

Ordu İstanbula dönerken Sinan, dehasının ilk nüvvelerini taşıyordu. Biraz sonra Kanunî Sultan Süleymanın Bağdada doğru akan ordusu içinde koca Sinan da vardı. Kızgın çöller ortasında hurma ağaçları ve berrak sularla süslenen Bağdatda, Arap âbideleri ona yeni ve olgun hisler aşılamağa başlamıştı. Kemerli sütünlar, ince minareler, yuvarlak kubbeler onda mimarî alâkasının taze akislerini yaptı.

Elde kılıç, belde hançer Van kalesine kadar uzanan Sinan, Haseki mevkiini elde ettikten sonra Barbaros Hayrettin ile beraber Korfo seferine de gitti.

Akdeniz ve Adriyatik sahillerini kaplıyan Roma ve Rönesans devri eserleri, koca Hasekinin kafasına hâkoluyor, padişahla beraber iştirâk ettiği seferlerde ordunun geçmesi için köprüler yapıyordu. Hele Prut nehri üzerinde on üç günde yaptığı köprü padişahın bile hoşuna gitmiş:

— Bu köprüyü biz gittikten sonra kâfir harap etmese de, bir kule yapsak, muhafazası için bir miktar adam koysak!. demişti.

Sinanın ikbal devrini açan eser, ölen Ayas paşaya yaptığı bir türbe olmuştur. Yeni Sadrazam Lütfü paşa Yeniçeri ağasına:

— Mimar, Haseki olan Sinan subaşı olmak gerektir, bu kâre kadir kimesnedir, diye haber gönderdi. Yeniçeri ağası derhal Sinanı çağırttı:

— Paşa hazretleri seni mimar etmeği mukarrer etti. Câiz midir, değilse bir başkasını tedarik eyle!. dedi.

Sinan, o sırada ölen hasse mimarı Acem Alinin yerine geçmiş, İstergondaki muazzam ve müzeyyen bir kiliseyi cami haline getirmişti.

Devrin şaşaası ve İmparatorluğun kudreti yavaş yavaş genişliyor, zaferlerin tamamladığı tekemmül çerçevesi müzeyyen bir hale geliyordu. Bu sırada Kanunîyi dilhun eden bir hadise, Sinana büyük eserlerinden birini yapmak fırsatını vermişti. "Şehzadei muazzez ve mükerrem sultan Mahmet„ vefat etmişti. Padişah oğlunun ruhunu taziz için Eskiodalar civarında bir cami yapılmasını istemiş, Sinan narin ve zarif "Şehzade cami„ni 5 yılda tamam etmişti.

Sinan durmadan yeni yeni eserler vücude getiriyordu. Bir türbeye başlarken, bir başka imareti ikmâl ediyor, buna mukabil ikbal tahtına daha geniş bir liyakatle kuruluyordu.

Sinan, tam dokuz yıl uğraştıktan sonra nihayet su kemerleri ile İstanbulu bol bir suya da kavuşturmağa muvaffak olmuştu. Kırk çeşme, şehir sokaklarında

durmadan akıyor, "Pir ve zayif ve dul hatunlar, uşacık oğlancıklar destiler ve bardaklarile doldurup„ padişahın "devamı devletine„ dua ediyorlardı..

İmparatorluk topraklarını süsleyen camiler, türbeler, imaretler, kervansaraylar, köprülerden sonra nihayet koca dâhi, Süleymaniye camiini, dehasının en kudretli timsali halinde kurmağa muvaffak oluyordu. Camiin temelleri kazılırken "kazmaların sesleri, dünyayı boynuzları üzerinde tutan öküz tarafından bile„ duyuluyor, halk hayretten hayrete düşüyordu.

Camiin inşasında Sultan Süleyman epeyce sabırsızlık göstermiş, etraftan Sinan hakkında yapılan tezvirlere de az çok kanarak, koca mimarın mihrap ve minberle uğraşmasını hoş görmemişti:

— Niçin benim camiim ile mukayyet olmayıp, mühim olmıyan nesneler ile vakit geçirirsin?.. Ceddim sultan Mehmet han mimarı sana nümune yetmez mi?. Bana bu bina ne zamanda tamam olur, tez haber ver, yohsa sen bilirsin!. diye çıkşmıştı.

Süleymaniye iki ayda ikmâl edilince padişah memnun olmuş!

— Bu bina eylediğin beytullahı, sıtku sefa ve dua ile sen açmak evlâdır! dedi.

Sinan, İstanbulu bedialar şehri haline getirmişti. Narin minare ve zarif kubbelerle yeryer yükselen âbideler, hep onun eseriydi. İmapratorluğun paytahtında gökle kubbeler arasında uhrevî ve efsanevî bir âlem yaşıyordu Koca sanatkâr artık "pesendidei cihan, mimarı biakran Sinan ağa„ olmuş, halk arasında ismi "Koca Sinan„ diye anılmağa başlamıştı. Edirnede son şaheseri olan Selimiyeyi bitirdiği zaman, yaşı doksana yaklaşıyordu. O, zaten"en güzel eserim„ diye iftihar ettiği bu camile kudretini ortaya dökmüş oldu.

Sinanı, dehasının en yüksek mertebesine çıkaran Süleymaniye bittiği zaman...

Arkadaşı "Sai„ nin yazdığı "tezakiretülbünyan„ da Koca Sinan Selimiye için diyor ki:

— Cihan halkının "imkân dairesi haricinde„ dediklerinin birisi, Ayasofya kubbesi gibi kubbe devleti İslâmiyede bina olunmamıştır diye "keferei muhbire„nin mimar geçinenleri Müslümanlara galebemiz vardır, derlermiş. Bu kadar kubbeyi tutmak gayet müşküldür dedikleri "bu hakirin„ kalbinde kalmıştır. "Selimiyenin binasında himmet edip biavnullahütaalâ sayei Sultan Selim handa, izharı kudret edip bu kubbenin Ayasofya kubbesinden altı zrra kadin ve dört zıra derinliğin ziyade eyledim„.

Tevfik Fikret'in :

HÂMİT'i

Açık bir cephe, munis bir nazar, bir fıtreti mahrem..

Fezayı bitenahisiyle, ebhar - ü - cibalile,
Furuğu şuhu esharile, zûlmayı leyalile,
Bütün volkanlarıyle, berk-ü-radı pürcelâlile,
Şuunu rengirengi inşirah -ü- infiâlile
O fıtret pürgaraip bir tecelligâh, bir âlem.

Tabiattan büyük bir âlemi külliyeti ezdad:
Uçar bali hayal açmış hakikatlar semasında,
Okur eş'arı ülvî bir lebi sakit havasında,
Durur bir müphemiyet en celi tal'ât likasında,
Gezer tayfı mekabır, ruhlar zıllî ridasında :
Geçer hengâmeler, mes'ut ve müzlim, şatırı nâşat.

Muallâ bir derinlik şiiri Hâmit, şiiri vecdâver...

Dehâ, ey neyyiri esrarı fushatzarı ilhamın,
Senin pişanii Hâmit midir evrengi âramın?..
Güler, ey Dahiî Âzam serin fevkinde ecramın;
Olur meşhudu fikrim yada geldikçe büyük namın:
Derin bir cevvi lâhuti, geniş bir darbei şehper.

— 22 Haziran 1899 (1315) —

ŞİŞELERE BALON

★

Küçük evin bahçesindeki erik ağaçları bahar açmıştı. Kümeste tavuklar gıdıklıyordu. Bukleli saçlı, beş yaşlarında görünen sevimli bir çocuk yere çömelmiş, incecik sesile şarkı söyleyerek, toprakla oynuyordu.

Evin üst kat balkonuna çamaşır seren genç kadın, bir aralık durarak, çocuğuna baktı. Elindeki havluyu sepete bırakarak, kızına seslendi :

— Işık!..

Küçük kız, başını kaldırdı. Elini gözlerine siper ederek annesine gülümsedi:

— Ne var anne ?

— Toprakla oynarken, dikkatli ol yavrum. Elini, gözlerine, dudaklarına sürme, sonra elbiseni de kirletme çocuğum.

Küçük kız, başını salladı:

— Peki anne! sen merak etme.

Genç kadın, çamaşırları sererek içeri girdi. Çocuk toprakları ellerile ufalayarak toz haline getiriyor, incelmiş topraklarla hayalinde yaşayan evleri yapıyordu. Yerden çizgi halinde yükselen toprak duvarlar, pencereler açıyor, erik dallarından kopardığı çiçekleri pencerelerine, toprağı kabartarak yaptığı balkona sıralıyor, evini süslüyordu.

— Işık!..

Küçük kız, yerinden sıçradı:

— Beni korkuttun anne! Nereye gidiyorsun ?

— Çarşıya yavrum. Sokağa çıkma sakın. Ben yarım saate kadar gelirim.

— Geç kalma anneciğim. Güle güle.

Genç kadın, bahçenin parmaklıklı demir kapısını açarak sokağa çıktı. Çarşıya giden sokağa saptı. Küçük kız, yine oyuna dalmıştı.

— Güzel kızım, balon ister misin?

Işık, başını kaldırarak, güzel kızım diyen kadına baktı. Demir kapının parmaklıkları ardında duruyordu. Omuzunda bir çuval ; elinde renk renk balonlar vardı.

Kadın, çocuktan cevap beklerken, sağa sola dönerek, avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

— Şişeler alıyorum. Harinacı!.. Şişelere balon!.. Harinacı !..

Pencerelere bakıyordu. Sonra kapının mandalını açarak, başını içeri uzattı:

— Hangi renkten istersin melek kızım ?

Işık, kadının elindeki renk renk balonlara dalmıştı. Sordu:

— Kaça veriyorsun ?

Kadın, içeri girmişti :

— Parayla değil be güzelim.

— Parasız balon alınır mı hiç? Babam bana, bayramda yirmi kuruşa kocaman bir balon almıştı. Seninkiler küçük. Ama benim param yok. Annem çarşıya gitti. Gelince parasını verir. Olmaz mı ?

Kadın, avuçları diken diken sertleşmiş ellerile çocuğun başını okşuyordu :

— A benim güzel, altın saçlı kuklam! Elâ gözlü bebeğim. Anneciğinin çarşıya gittiğini gördüm. Ben senden para istemem ki...

Küçük kız, şaşarak sordu :

— Parasız mı vereceksin ?

— Elbet de güzelim parasız. Ama mutfaktaki boş şişeleri isterim. Pencereden görünürler bak!..

Küçük kız, yerinden fırlıyarak kalktı. Gözleri parlıyor, gülüyordu :

— Babamın ilâç şişelerini ne yapacaksın ?

Kadın, sinsi sinsi gülümsedi:

— Benim oğlumun da karnı ağrıyor, şişelerin dibindeki ilâçları ona içiririm.

— Ya, o ilâçtan çocuklar içmez, babalar içer. Benim karnım ağrıyınca, annem burnumu sıkarak hintyağı içirir.

Kadın, cevap vermedi. Elindeki balonları çocuğa gösterdi:

— Hangi renklerden istersin?

— Kırmızı, yeşil, sarı!..

— Peki güzelim. Ama şişelerin hepsini vereceksin.

—Al ! hepsi senin olsun. Boş ilâç şişelerini biz ne yapalım!

Kadın, siyah yeldirmesinin cebinden, bir avuç sönük balon çıkararak içinden, çocuğun istediği renkleri seçti:

— Hem bu kırmızının üstünde kedi resmi de var, bak !..

Kırmızı balonun emzik yerini ağzına almıştı. Avurtlarını şişire şişire üfleyerek balonun içini hava ile doldurdu. Küçük kız, sevinçle ellerini çırpıyordu:

— Kedinin bıyıkları da var, ne güzel pisi pisi!..

Kadın, balonu emziğinden tutarak çocuğa uzattı:

— Burasından tut !

Küçük kız, eline alırken emziği tutamamış, kırmızı, kedili balon sönmüştü. Kadın, çocuğa doğru eğildi :

— Şimdi sen şişir! Ağzına al, üfür! İçi dolar, kedisi görünür !

◆

Yazan :

CAHİT UÇUK

◆

Küçük kız, balonu dudaklarına götürürken, kadın aralık mutfak kapısını iterek içeri girmişti. Biraz sonra omuzundaki çuvalı daha büyümüş olarak çıktı :

— Aferin benim güzel yavruma. Balon şişirmeyi öğrendi bile. Annene selâm söyle. O beni tanır!. Her zaman şişe satardı!.. Çıktı gitti. Küçük kız, artık toprak oyununu bırakmıştı. Kırmızı balonu şişiriyor, onu bırakıp sarıyı, yeşili üflüyor. Sevinç içinde idi.

Bahçe kapısının açıldığını duymadı bile.

— Işık!.. Nereden buldun o balonları ?

Küçük kız, sevinçle gülüyordu :

— Bir kadın verdi. Ama, babamın ilâç şişelerini aldı. Giderken sana selâm söyledi. Beni tanır dedi. Ona şişe satarmışın!..

Genç kadın, elindeki paketleri duvarın üstüne bırakarak, çocuğuna doğru atıldı. Küçük kızın dudakları, sarı, kırmızı, yeşil boyalarla boyanmış, ellerinin tozları, parmak parmak yüzüne bılaşmıştı.

— At elinden o pis şeyleri. Murdar çingenenin elinden alınan balonlar ağıza sokulur mu hiç ? Sende iğrenmek yok mu ?

Küçük kız, şaşırmıştı. Elinin üstile dudaklarını siliyordu. Annesi balonları sokağa fırlatarak, çocuğunu kucakladı. Mutfağın açık kapısından içeri daldı. Musluğun kenarında gerili ipten, elbezini alarak sabunladı. Küçük kızın yüzünü, dudaklarını iyice oğuşturarak, temizledi. Bol suyla çalkaladı. Küçük kız, ürkmüş, ses çıkarmadan duruyordu.

Genç kadın, kızının küçük pembe yüzünü havluyla kurularken öğüt veriyordu:

— Sakın bir daha çingenelerden birşey alma yavrum. Onlar insanı kandırır, evlere girerek hırsızlık yaparlar. Hele balon, sakın kızım, sakın alma!..

Küçüğün yüzü ovulmaktan iyice pembeleşmişti. Başını salladı :

— Peki anne, bir daha hiç almam

***

Aradan bir ay geçmişti. Küçük kızın dudağında bir kabarcık çıktı. Annesi uçuklamıştır diye aldırmadı. Fakat kabarcık çıban oldu. Genç anne ile baba meraklanarak, çocuğu bir doktora gösterdiler. Doktorun muayenesinden sonra anladılar ki; küçük kız, bir daha kanından çıkmayacak bir mikrop almıştı. Doktor, büyük bir teessürle çocuğa bakarken mırıldanıyordu:

— Çocuklarınızı bakmağı bilmiyorsunuz! Önüne gelenin öpmesine müsaade ediyorsunuz! Şimdi bu yavrucuk ne olacak ?

Genç kadının gözlerinden yaşlar sızıyordu :

— Çocuğumu kendim bile öpmeğe kıyamazdım doktor, bir gün çarşıya gitmiştim. Kızım bahçede oynuyordu. Bir (harinacı) gelmiş, mutfaktaki şişeleri alarak, kızıma balonlar vermiş, ve onların nasıl şişirileceğini öğretmiş...

Günün Birinde Ay, Dünyaya Çarparak Patlayacak mı?

Acaba böyle bir Felâket olacak mı?

Malachie adında İrlandalı bir rahip, ortaya bir kehanet atmış: Güya şimdiki Papa XI ci Pie'nin dördüncü halefi XII ci Pie Papalık tahtına oturunca, Ay ikiye bölünecekmiş!.. Bundan başka 1914 harbi ve İtalyada faşistliğin galebesi hakkındaki kehanetleri doğru çıkmış olmakla maruf "de Padoue„ adındaki diğer bir rahip de aynı şeyleri söyliyormuş!.. Bu hurafeler inanılacak mahiyette olmamakla beraber, bazı fennî tetkiklerin neticeleri de bunları teyit ettiğinden, insan adetâ heyecan ve korkuya kapılıyor.

Son zamanlarda bazı Amerikalı heyetşinaslar, ayda büyük bir yarık görmüşler, ve yahut görür gibi olmuşlar. Acaba bu bir rüyet yanlışlığı mıdır? Yoksa hakikaten, yaz gecelerimizi güzel ışıklarile aydınlatan ay çatlıyor mu?

Şunu da ilâve edelim ki bu semavî âfeti haber veren yalnız İrlandalı rahip değildir. Meşhur bir İngiliz âlimi, İngiltere Krallığı Astronomi cemiyetinin şimdiki direktörü Sir Jeams Jeans da aynı fikirdedir.

Sir James Jeans hayalperver değildir. O, bir hikmetşinas ve aynı zamanda da bir riyaziyecidir. Mütalealarɪ da malûm olan bir vakıaya istinat etmektedir: Ayın dünya etrafındaki dönüşü gittikce süratini arttırmaktadır; ve sonra ay dünyaya hissedilmiyecek surette; fakat muhakkak olarak gittikce yaklaşmaktadır. Bunun nasıl mı farkına varıldı diye soracaksınız? Onu da izah edelim:

Çok eski devirlerdeki müneccim - heyetşinaslar ay tutulmalarını dikkatle takip ederlerdi. Onların bu husustaki yazılarının mütaleası neticesinde, o zamanlar iki ay tutulması arasındaki fasılanın, şimdikinden biraz daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Şu halde o zaman ay dünya etrafında bugünkü kadar süratli dönmiyordu. Dünyaya olan mesafesi de biraz daha uzaktı.

Sir James Jeans, temin ediyor ki bu sürat gittikce fazlalaşacak ve şimdi dünyamızdan 340,000 kilometre uzakta bulunan ay dede 16,000 kilometreye kadar yaklaşacak!.. O zaman onu ne kadar büyük göreceğimizi tasavvur ediniz. İyi bir dürbünle, üzerinde insanlarla hayvanlar var mı, yoksa canlı mahlûklar ve nebatlar yok da yalnız madenler mi var, bunların hepsini görüp anlayacağız. Bu takdirde ilim ve fen de bundan kimbilir ne kadar istifade edecek. O zaman artık dünyalılar ay üzerinde seyahatler, gezintiler tertip edecekler, ve kim bilir, belki de oradaki zengin madenleri paylaşamıyan milletler arasında, ne müthiş harpler olacak!..

Lâkin Sir James Jeans o zaman ayın patlayacağını ve parçalarının bir kısmının dünya üzerine düşeceğini; bir kısmının da sonsuz boşluklarda dağılıp gideceğini söyliyor. Mamafih herkes müsterih olabilir: bu hadisenin olmasına daha birkaç milyon sene lâzım olduğunu da temin ediyor!..

Halbuki İrlandalı rahip Malachie'nin kehanetine göre bu hâdisenin daha yakın olması icabeder. Çünkü onun sözlerini, yazdığı bir eserde tekrar eden rahip de Padoue, şimdiki Pepa XI ci Pie'yi VII ci Gregoire'ın takip edeceğini, ondan sonra VI cı Paul'ün geleceğini, bunu da XV ci Clément'ın istihlâf edeceğini, ve nihayet ondan sonra XII ci Pie'nin Papalık tahtına oturacağını bildirmektedir. Rahip Malachie işte bu sırada ayın ikiye bölüneceğini iddia etmiş ve XII ci Pie'ye hitaben: " Selâm sana ey sevgili Peder ve müstakbel kurban XII ci Pie!„ demiş!..

İrlandalı rahip, müstakbel Papa XII ci Pie'ye "müstakbel kurban„ demekle herhalde onun bu büyük semavî felâketin dünyamıza yapacağı müthiş tesirler neticesinde telef olacağını kasdetmiş olacak!.. Mamafih kıyametin o zaman kopmıyacağı da anlaşılıyor. Zira Malachie kehanetinde Papa XII ci Pie'den sonrada XVIII cü Gregoire namında bir Papa daha geleceğini söylemiş!..

Yalnız dünyada bazı felâketler olacakmış: Denizler dehşetli bir süratte kabararak yükseklikleri az olan bütün toprakları kaplayacakmış. Bu hesaba göre denizden en yüksek yeri 200 metreyi geçmeyen güzel İstanbulumuz tamamile Yeryüzünden kaybolacak demektir!.. Bundan başka müthiş zelzeleler olacakmış, birçok yerlerde yeni yeni volkanlar patlayacakmış, eşi görülmemiş boralar bütün ağaçları ve evleri söküp atacakmış!.. Şu halde temenni edelim ki geçenlerde mühim bir hastalık geçiren Papa, daha uzun müddet yaşasın ve onun halefleri de bizim rahmetli Zaro ağaya taş cıkaracak kadar uzun ömürlü olsunlar!..

Büyük Operalar:

KAVALERYA RUSTİKANA

(Köy Delikanlısı)

Bugünkü İtalyan edebiyatını vücude getirenlerin arasında Ciyovani Verga isminde Sicilyalı bir muharririn de mühim rolü vardır. 1840 ta doğup 1922 de ölen Verga, bilhassa Sicilya köylülerine dair hikâyelerile meşhurdur. Bu hikâyelerin en güzellerinden: «Kavalerya Rustıkana»'yı musiki ile az çok alâkası olan herkes bilir. Meşhur bestekârlardan Mascagnini, Verga'nın küçük hikâyesinden, ölmez eserler sırasına geçen harikulâde bir opera vücude getirmiştir. Radyoda sık sık dinlediğimiz bu operanın mevzuunu, Verga'nın hikâyesini aynen dilimize çevirmek suretile okuyucularımıza sunuyoruz.

Turriddu, askerden döndükten sonra, her pazar günü, üniformasını giyerek ve serpuşunu sol kaşının üstüne düşürerek, büyük meydanda bir aşağı bir yukarı dolaşmağı âdet etmişti. Kiliseye giden genç kızlar, omuzlarından sarkan şallarının ucile ağızlarını örterek.. evlerinin çiçekli balkonuna dizilerek ona göz kırparlardı... Delikanlılar, bütün kızları kendisine hayran ettiği için, onu hain hain süzerlerdi. Harpten dönerken, yabancı bir memleketten bir pipo getirmişti. Bu süslü pipoyu ağzının bir köşesine iliştirir, bir bacağını, tekme atacakmış gibi havaya kaldırarak çizmesinin üzerinde yaktığı kibritle tütünleri tutuştururdu. Fakat bütün bunlar, Sinyor Angelo'nun kızı Lola'ya tesir edememişti. Ne evinin balkonunda, ne kilisede, ne sokakta hiçbir yerde görünmüyordu.. Çünkü Lola, Turriddu askerde iken, bir arabacı ile nişanlanmıştı, hem de ahırında dört tane, evet tam dört tane katırı olan bir arabacı ile...

Turriddu mes'eleyi duyunca, hemen gidip arabacıyı öldürmek arzusuna kapıldı, fakat birkaç gün sonra vazgeçti. Artık, her gün ve her gece Lola'nın penceresinin altında, hakaretlerle dolu zihirli şarkılar okuyordu. Bu macera, halka da merak olmuştu.

— Turriddu'nun hiç işi yok mu, kuzum? diyorlardı. Eşini kaybetmiş kırlangıç gibi, Lolanın penceresinin altında, bütün gece ötüyor.

Nihayet bir gün, kilise yolunda, Turriddu ile Lola karşılaştılar. Genç kız gayet lâkayittı; rengi ne kızardı, ne de sarardı.

Turriddu heycanlıydı:

—Sizi görmek ne saadet, Lola!.. diye haykırdı.

— Oo, Turriddu, bu ay başında askerden döndüğünü duydum.

— Ben başka şeyler de duydum, diye cevap verdi Turriddu. Demek arabacı Alfio ile nişanlandığın doğru?

Lola, başındaki kırmızı mendilin iki ucunu çenesinin altında birleştirerek:

— Allah isterse... dedi.

— Ya, Allah isterse, öyle mi? Benim o kadar tehlikelerden kurtulup, savaştan döndüğüm gün bu haberle karşılaşmamı Allah mı istedi, Sinyorita Lola?

Ve genç kızın cevabını beklemeden, yürümeğe başladı.

... evlerinin çiçekli balkonuna dizilen genç kızlar, ona göz kırparlardı...

yunca, hemen
zusuna kapıldı,
reçti. Artık, her
enceresinin al-
zihirli şarkılar
ka da merak ol-

yok mu, kuzum?
kırlangıç gibi,
da, bütün gece

olunda, Turridu
ç kız gayet lâ-
e de sarardı.

t, Lola!.. diye

başında asker-

duydum, diye
emek arabacı
ru?
mendilin iki
leştirerek:

yle mi? Benim
ulup, savaştan
karşılaşmamı
Lola?
beklemeden,

Lola bir müddet sessizce onu takip ettikten sonra:

— Beni dinle, Turriddu, dedi. Böyle dargın ayrılmıyalım. Hem niçin surat ediyorsun. Bizi görenler ne derler?

— Hakkın var; şimdi dedikoduya sebebiyet vermek doğru olmaz.. çünkü, yakında, ahırında dört tane katırı olan arabacı Alfio ile evleneceksin. Zavallı anam, ben askerde iken biricik katırımızı da satmağa mecbur olmuştu. Onun için, siz artık, ay ışıklı gecelerde balkonunuzdan uzanıp benimle saatlerce konuştuğunuzu, askere giderken bana şu, boynumdan ayırmadığım mendili verdiğinizi hatırlamak istemezsiniz. Haksızsınız demeyorum, size yalnız, Allahaısmarladık diyeceğim.

*
* *

Lola, arabacı ile evlendi.. ve düğünü takip eden pazar günü yeni evinin balkonuna çıkıp parmaklıklara yaslanarak kocasının verdiği yüzükleri ve bilezikleri gelene, geçene gösterdi.

Turriddu, günde birkaç defa evin önünden geçiyordu. Ağzında piposu, elleri arkasında, gelen geçen kızlara lâf atmasına rağmen, için için kendisini yiyordu.

Neden arabacı Alfio'nun bu kadar çok parası vardı; ve neden Lola bir defa olsun penceredeN başını uzatıp ta kendisine bakmıyordu?

Turriddu, arabacı Alfioyı gördükçe dişlerini gıcırdatıyordu:

— Onu, senin gözünün önünde ayartacağım.

Alfionun evinin karşısında, genç, fakat oldukça çirkin bir kızı olan bir bağcı oturuyordu. Turriddu ne yaptı etti, bağcının yanında bir iş buldu. Bağa girdikten sonra yavaş yavaş eve sokuldu. Bağcının kızı Santa ile çok alâkadar oluyordu.

Santa, önceleri:

— Bu güzel sözleri niçin Lolaya değil de bana söyliyorsunuz? diye alay ediyordu.

— Lola sizin pabuclarınızı giydirmeğe bile lâyik değildir. Ne güzel saçlarınız var, Santa!

— Rica ederim, ellerinizi çekiniz, Turriddu!

— Seni gözlerimle yiyiveririm, Santa!

— Bir lokma kalmayıncaya kadar yeyin de ben de kurtulayım. Fakat, şimdi gevezeliği bırakın da bana biraz çalı çırpı getiriverin.

— Senin için bütün ormanı getiririm, Santa! Ve zengin olsaydım tıpkı sana benzeyen bir eş arardım kendime.

*
* *

Bütün komşuların ağzında Turriddu ile Santanın maceraları dolaşıyordu. Delikanlıyı sevmeğe başlıyan Santa, geceleri penceresini açıyor ve avluda şarkılar okuyan Turriddu ile saatlerce meşgul oluyordu.

Turriddu, şarkılarında:

— Seni çılgın gibi seviyorum, Santa, iştiham kalmadı, geceleri gözüme uyku girmiyor.

◆

Çeviren:

İLHAN S. TANAR

◆

— İnanmam!

— Bir prens olsaydım da seninle evlenseydim.

— İnanmam.

— Seni bir pasta gibi, bir lokmada yerim.

— İnanmam.

Fakat Santa inanıyordu, yalnız Santa değil bu aşka Lola da inanmağa başlamıştı; ve evinin tam karşısında cereyan eden bu macera onu biraz üzüyordu. Eski âşıkının bir başka kıza aşk türkülerini söylediğini dinleyip te sinirlenmemek biraz müşkül meseleydi. Uzun geceler, penceresinde bir sardunya saksısının arkasına saklanarak, yüzü hiddetten kâh kıpkırmızı kâh sapsarı, sevgililerin konuşmalarını dinlerken, hemen ortaya çıkıp ikisini de tokatlamak istediği ânlar oluyordu. Nihayet bir gün, Turriddu sokaktan geçerken dayanamayıp seslendi:

— Ne o, Turriddu, eski arkadaşlara selâm sabah yok mu?

Turriddu içini çekti:

— Size selâm vermek ne haddimize!.

— Evimin yeri malûm.. benimle konuşmak isteyen evime gelir.

Bu cevabın üzerine, Turriddu, Lolanın evine o kadar sık gidip gelmeğe başladı ki, bu sefer de Santa kuşkulandı, delikanlı ile konuşmamağa başladı. Fakat kıskançlık bir mikrop gibi, kanına girmişti. Arabacı Alfio bir haftalık bir yolculuktan dönünce tenha bir yolda Santa ile karşılaştı.

Bağcının kızı arabacının elindeki paketlere bakarak:

— Oo, dedi, bunların hepsi Lolaya hediye, öyle mi? Pek isabet etmişsin, çünkü sen burada yok iken, karın sana çok şeref verecek hareketlerde bulundu.

Arabacı Alfio, sanki kalbine bir hançer saplanmış gibi, birdenbire sarardı.

— Eğer söylediklerin yalansa, Santa, dedi, seni de bütün aileni de gebertirim. Anlayor musun? Şimdiden ağlama!

— Hayır, ağlamıyorum.. ben ağlamağı unuttum artık. Hattâ evvelki gece, Turridduyu, karınızın penceresinden içeri girerken gördüğüm zaman bile ağlamadım.

— Pekâlâ, öyle ise .. beni ikaz ettiğin için sana pek çok teşekkür ederim.

*
* *

Alfio, Turriddunun evine girdiği zaman, genç adam annesi ile beraber yemek yiyordu. Alfioyu görünce sarardı ve çatalı tabağın kenarına bıraktı.

— Size ne gibi bir hizmette bulunabilirim, Alfio?

— Mühim bir şey değil, Turriddu, seni çoktan görmemiştim. O, bildiğin meseleye dair konuşmağa geldim.

Alfio böyle diyerek delikanlıya yaklaştı ve ilâve etti:

— Yarın, gün doğmadan seni şehrin cenup kapısında bekliyeceğim, şahitlerini alıp gelirsin.

Biribirlerile duello edeceklerin âdeti veçhile öpüştüler, ve ertesi sabah buluşmak üzere ayrıldılar.

O gece yatarken, Turriddu, annesine dedi ki:

— Hatırlayor musun, anne, ben askere giderken, sana ne demiştim? «Anne dedimdi, beni bir daha hiç görmiyecekmiş gibi öp».

Ben yarın uzun bir yolculuğa çıkıyorum. Beni yine o seferki gibi öp anne!

Ortalık ağarırken, hançerini beline asarak yola çıktı.

O sabah, kocasının karanlıkta kalkıp giyindiğini gören Lola:

— Aman yarabbi, bu saatte nereye gidiyorsun? diye haykırdı.

Kocası:

— Uzağa gitmiyorum; fakat gittiğim yerden dönmezsem, senin için daha hayırlı olur.. diye uzaklaşırken, Lola yere diz çökerek (Ave Mariya) lar mırıldanıyor, başına gelecek felâkete peşinen ağlıyordu.

*
* *

Duellonun hazırlıkları görülürken, Turriddu, Alfionun yanına gitti:

— Kendimin kabahatlı, senin haklı olduğunu kabul ediyorum, ve bu sebepten senin hançerinle ölmeği düşünüyordum. Fakat bu gece hiç uyku uyumıyan anamın kırmızı, yorgun gözlerini gördükten sonra, seni bir köpek gibi gebertmek için elimden geleni yapmağa karar verdim.

Alfio omuzlarını silkti:

— Daha iyi, sen de benim gibi bütün gayretinle vur.

Duello başladı. İkisi de öldürmek ihtirasile heyecanlıydı, hafif bir yara ile duelloyu bırakmıyacak kadar kendilerinden geçmiştiler.

Alfio birden bir çığlık kopardı:

— Ah, Turriddu, sen sahiden beni öldürmeğe kastettin!

Sol omuzundan boşanan kanlarla üstü başı kıpkırmızı olmuştu.

— Seni köpek gibi geberteceğim, Alfio, anamın ağladığını görmemek için seni öldüreceğim.

— Öyle ise gözünü aç. Ben de ellerimi arkamda kavuşturmıyacağım.

Alfio, sol elile yarasını bastırarak yere eğildi. Dirseği nerede ise yere değecekti. Hançerini kaldırdı ve birdenbire, yerden aldığı bir avuç toprağı Turriddu'nun gözlerine attı.

Turriddu:

— Ah, yandım, anacağım, diye haykırdı.. gözleri kapalı olduğu halde geri sıçrayarak kendisini kurtarmağa çalıştı.. bu sırada Alfio, midesine ve sonra gırtlağına birkaç defa hançer sapladı.

Turriddu bir iki adım sendeledi.. eli kalbine gitti ve yere yıkıldı. Birşey söylemek istiyormuş gibi dudakları kımıldadı.. fakat ağzından, köpürerek fışkıran kan son bir defa «Anneciğim» diyebilmesine fırsat vermedi.

Meşhur Rus Edibi:

TOLSTOİ'-un AŞKI ve EVLENMESİ.

Bu meşhur Bilgin ve Edip Tam Evlenme Merasimi Yapılacağı Sırada Gömleğini Nasıl Kaybetmişti?

Sofia Andreevna, 1862 senesi Eylülünde bir akşam üstü, etrafını saran annesi Sophie Bers ile kızkardeşleri Lise ve Tatiana'nın yardımlarile, gelinlik elbisesini giyiyor ve süsleniyordu. Saat yedide kilisede Kont Liov Nicolaievich Tolstoi ile akidleri yapılacaktı.

İki tarafındaki büyük şamdanlarda yanan yirmi mumun aydınlattığı aynanın karşısında ayakta durmuş, saçlarını tutan sedefli tarakları düzeltiyordu. Aynada uzun ve ince endamlı, biraz vaktinden evvel büyümüş, bir genç kızın aksi görünüyordu. İç gömleğinin üst kısmı, henüz zayıf olan göğsünü ve küçücük kollarını çıplak bırakmıştı.

Örgüler halinde sarılarak sımsıkı toplanmış saçları, temiz çehresini çok güzel çerçivelemişti. Biraz miyop olan elâ gözlerinin mâsumane bir bakışı vardı. Burun deliklerile dudaklarının hafif titreyişleri ve bazı hareketlerindeki ânilik, bu kızın hassas ve biraz da asabî olduğunu gösteriyordu. Buna mukabil alnının düzgünlüğü de intizamperverliğine ve ciddiliğine delâlet ediyordu.

Henüz on sekiz yaşında olan Sofia Andreevna, Liov Tolstoi için kalbinde büyük bir aşk besliyordu. Onun tesirli çehresi ve garip bakışlı gözleri genç kızı teshir etmişti. Onu çok eskidenberi tanıyordu. Edibin sehhar yazılarını her zaman hayranlıkla okuya okuya hayalperest olmuş, ümidsiz bir aşkla.. ve hayatını bir gün onunla birleştirebileceğini aklına bile getirmeden onu sevmeğe başlamıştı. Esasen ailesinin gizli bir tasavvuru vardı: Ablası Lise'nin Kont Tolstoi ile evlendirilmesi düşünülüyordu. Fakat, fevkalâde bir adam olan Liov Nicolaievich Sofia'ya âşık olmak suretile bütün bu plânları altüst etmişti. Şimdi biraz sonra Sofia, onun karısı olacak, ve merasimi müteakip derhal onu alıp İsnaia Polianadaki malikânesine götürecekti.

***

Bu düşünce ile heyecanlanan genç kız, sabırsızlık ve endişe ile içini çekti, zira bu kadar büyük bir saadet, arızaya uğramadan ayağına gelemezdi. Nişanlısını sevdiği kadar ona hürmet te ediyor, fakat henüz pek tecrübesiz olduğundan, onun, bazan aksülamelleri çok canını sıkan karakterini, yanlış tahlil ediyordu. Bunun neticesi olarak safdilâne bir surette Tolstoi'i hertürlü hukuktan vareste bir yarım ilâh derecesinde telâkki ediyordu.

Bu dehakâr ruh, bittabi umumî kaidelere bağlı olamazdı. Esasen kendisi de ona bu garabetleri yüzünden bağlanmamış mı idi?

Liov Nicolaievich, en iyi yerleşmiş ananelere karşı büyük bir nefret duyardı. Bütün dikkat edilmesi icap eden âdetleri bilmiyor; veyahut bilmek istemiyordu. Bilhassa arzularına karşı hiçbir engel tanımıyordu. Onun sabırsızlığı nişanları ile düğünleri arasındaki müddeti kısaltmış.. ve gene onun arzusu yüzünden Sofia nişanlılık devresini hep hazırlık ve telâş içinde geçirmişti. Şimdi de, daha kendini toplamaya vakit kalmadan, derhal ailesinden ve içinde çocukluğunu geçirdiği yuvadan ayrılarak, gidip; onu hem teshir eden, hem de aynı zamanda korkutan bu fevkalâde adamla yaşıyacaktı.

Tolstoi ateşli ve kıskanç olduğundan, en küçük hâdiseleri bile, kızmağa

◆

Yazan: Claude Samoune

Türkçeye çeviren: M. R. Bilgin

ve üzülmeğe vesile bulabilmek için, izam eder ve değiştirirdi. Bizzat kendisini muazzep etmekte mahir olduğu gibi, endişe ve üzüntü yaratmasını da bilirdi. Sonra, kendisini bu kadar korkunç yapan hiddeti arasında, birdenbire yumuşayarak affedilmesini rica eder.. ve bunu ısrarla isterdi. O zaman sitemler eriyerek birer teessür, acı sözler de birer okşayış olur, gözlerindeki korkunç alev sönerek onun yerine ilâhî aşkın ışığı parlardı; ve bu sırada Liov birdenbire Sofia'nın dizlerine kapanarak en tatlı ve en muti bir âşık olurdu.

Ne kadar delicesine âşık olursa olsun, bu hassas genç kızın sevinç ufuklarından geçen bu fırtınaların, onu altüst etmemesine imkân olabilir mi?

Sâkin ve içli bir kız olan Sofia herşeyi isteyordu. Şiddetten nefret ediyor ve lâkaytlığa tahammül edemiyordu. Aşkla dolu olan bütün kalbile sevgilisinin hayatında vazgeçilmez bir varlık olmak istiyordu. Fakat korku ile karışık bir hürmetle bu meşhur adamın kalbinde kendisi için ancak küçük ve karanlık bir köşe tasavvur ediyor, kendi ehemmiyetsizliğine kani olarak da, aşkı bütün hayatını kaplıyan bu adamı, ebedî surette kendisine bağlıyamıyacağından korkuyordu.

İpekli gelinlik elbisesi bir kanapenin üzerinde duruyordu. Duvağının ucu yerdeki halılara doğru uzanmıştı.

Sofia, dalgın bir tavırla saçlarını bir daha düzeltti ve aynadaki hayaline titrek bir tebessümle baktı. Etrafında duran kızkardeşleri gevezelik ederek gülüşüyorlardı. Lise dedi ki:

— A.. başını ne kadar da yavaş düzeltiyorsun!... Ben, seni bu muhteşem tuvaletinle görmek için o kadar sabırsızlanıyorum ki!..

Lise sözlerile ve tavırlarile mültefit görünmeğe çalışıyordu. Fakat sesinde güç sezilen bir ihtizaz, bakışlarında da bir teessür vardı. Acaba ablası bir parça müteessir değil mi idi?

Kapı vuruldu.

Dışarıdan bir ses, bir hizmetçinin sesi:

— Artık sandıkları kapatabilir miyiz?.. diye soruyor.

Sofia acele ile omuzlarına bir atkı alarak kendi çeyizlerile Liov'un eşyalarının bulunduğu bitişik odaya doğru yürüdü. Sofia'nın sandıkları henüz kapanmamıştı. Bunlardan çok ince işlenmiş çamaşırlar, itina ile katlanmış elbiseler, kurdeleler ve ipek parçaları taşıyordu. Sandıklardan birinin üstünde Liov Nicolaievich'in tercih ettiği soluk kurdeleli bir rop duruyordu. Bu, biribirlerine ilk itirafta bulundukları gün giydiği elbise idi. Küçük nişanlı kız buna doğru eğildi, elbiseyi elile düzeltti, ve sonra sandığın ağır kapağını birdenbire indirdi. Sanki bu suretle gençliğinin nâşını taşıyan tabutun kapağını kapatıyor gibi idi.

Merasim esnasında hizmetçiler sandıkları üç çift beygirle çekilen, ve Sofia ile kocasını götürecek olan büyük yol arabasına yerleştireceklerdi.

***

Genç kız birdenbire şayanı hayret bir yorgunluk duyarak orada duran bir sandalyeye oturuverdi.

Kocası...

Bu sırada kapıdan görünen Tatiana:

— Geç kalacaksın Sofia, simdi merasim çocuklarından biri gelerek kont Tolstoi'un kilisede beklediğini haber verecek... Sen o zaman daha hazırlanmamış olacaksın... dedi.

İki oda hizmetçisi gelin elbisesini tutarken Sofia da başını eğip kollarını uzatarak kıymetli saten ve dantelâların dalgalarına daldı. Sonra kollarını geçirebilmek için gene elleri yukarda olduğu halde tekrar meydana çıktı. Yanındakiler, balinalı korsajının pek çok olan düğmelerini iliklemeğe başladılar. Annesi ile ablası Lise geniş ve uzun duvağı altın iğnelerle, nişanlıya hediye gelen incili tacın altına iliştiriyorlardı.

Sofia Andreevna şimdi aynadaki göz kamaştıracak kadar şairane hayalini seyrediyordu. Fakat kadifeli göz bebeklerinde bir teessür parlıyordu. Kendisini öpen babası doktor Andre Evstafievich Bers'e alnını uzattığı zaman çehresi hüzünlü idi. Kızının enfes endamını sessizce seyreden baba, içinden gelen galeyanı hissedince, cebinden kıymetli bir çalarsaat çıkartarak:

— Vay!.. saat yediyi çeyrek geçiyor!... diyince herkes bir çığlık kopardı. Sofia'nın annesi ve Lise ile Tatiana oda hizmetçilerini de alarak tuvaletlerini ikmal etmek üzere uzaklaştılar.

Andre Evstafievich kızını endişeli bir bakışla süzdü:

— Mes'ut musun Sofia?

— Evet baba! Genç kız bu cevabı çok yavaş bir sesle vermişti.

Bir müddet ikisi de sessiz durduktan sonra, doktor tekrar söze başladı:

— Liov Tolstoi fena bir adam değil, lâkin ona yardım etmek lâzımdır kızım. O, büyük bir muharrirdir, fakat aynı zamanda da bütün diğer insanlar gibi okşanmağa ve bakılmağa muhtaç olan bir adamdır. Onu şefkatinle cesaretlendirmeli ve himaye etmelisin...

Sofia'nın zeki bakışları babasının gözlerinden ayrılmıyordu Hayrete düşmüş gibi görünüyordu. Liov bütün insanlar gibi mi idi? Kendisine mi güvenecekti? Bu çok mükemmel birşey olacaktı ama... bunun doğru olmasına imkân yoktu.. yavaşça şu cevabı verdi:

— Evet baba.

Doktor tekrar saatini çıkardı:

— Ne o?.. yedi buçuk mu?.. Nasıl oldu da hâlâ gelip seni çağırmadılar? Acaba ne oluyor?

Sesinde endişeli bir titreyiş vardı. Gidip işi anlamak üzere odadan çıktı. Filvaki bu gecikiş gayri tabiî bir şekil alıyordu. Bu da Liov'un garip hallerinden biri değil mi idi? Birdenbire Sofia'nın içine bir endişe girdi, ve duvağın altından yanaklarının solduğu göründü. Onu bu sabahtanberi görmemişti: Yoksa fikrini mi değiştirmişti? Ona sabah akşam kederli bir tavırla:

— Sen beni sevmiyorsun! Sen bu kadar genç ve bu kadar güzel olduğun halde, benim gibi yaşlı ve solgun bir adamı sevemezsin!.. diyen, bu birdenbire ortaya çıkan nişanlıdan herşey beklenebilirdi.

Sofia onun bu sözlerine şiddetle itiraz ediyor, ve onu hâl ve istikbâl hakkında bütün imanile temine çalışıyordu. Fakat o, bunlara inanmamakta genç kızı hıçkırıklarla ağlatıncaya kadar ısrar ediyordu. O zaman o da ağlamağa başlıyarak Sofia'nın dizlerine kapanıyor, ve her ikisinin dünyanın en mes'ut insanları olduğunu yeminlerle tekrar ediyordu.

Fakat ondan sonra?.. Acaba gene hangi saçma düşüncelere kapılmıştı?

Rengi sapsarı kesilen küçük gelin azap ve endişe içinde titriyordu.

***

Koridorda bir gürültü oldu...

Oda kapısı şiddetle açıldı ve içeriye doktor Bers, onun arkasından da Tolstoi'in uşaklarından biri olan Michel girdi. Doktor kızına:

— Olur şey değil, diye bağırdı, senin nişanlın ne biçim adammış böyle yavrucuğum?... Düşün bir kere: adamcağız sadece düğünlük gömleğini kaybetmiş!.. Evinin her tarafını altüst ettiği halde bulamamış. Şimdi bu gömleğin yanlışlıkla buraya gelen eşyaları arasına konmuş olacağını zannediyor. Bittabi daha hiç hazırlanmamış!

Birdenbire endişelerini izale eden bu gürültülü izahat karşısında, yarı kahkahaya ve yarı hıçkırmaya benziyen bir gülüşle Sofia'nın omuzları sarsılıyordu.

Demek ki mesele bundan ibaretti. Allaha çok şükür.

Gürültüyü işiden Madam Bers ile kızları koşup gelmişler, sualler soruyorlar ve istihfafkâr bir surette gülerek alay ediyorlardı. Lise ile Tatiana delicesine gülüyorlardı. Hizmetçi kadınlar da, terbiyesizce alay etmiş olmamak için, başlarını çeviriyorlardı. Buna rağmen onlar da gülmekten kendilerini alamıyorlardı.

Vakit geçiyordu, Michel de safdilâne bir tavırla efendisinin giyinmesi için en esaslı bir parça olan gömleği istiyordu.

(Arkası 32 inci sayfada)

YAVRUNUZUN SIHHATINI KORUYUNUZ!

Bulaşık hastalıkların mikroplarına karşı minimini yavrunuzu korumak en büyük borcunuzdur. Bazan en ehemmiyetsiz zannedilen ihmaller yüzünden, en tehlikeli bir hastalık yavrunuza musallat olabilir. Böyle bir tehlikeyi önlemek için, şu resimli nasihatlarımızı dikkatle okuyup ısrarla tatbik ediniz.

Yavrunuz için dikkatle hazırladığınız mamayı, sakın böyle çocuğun kaşığı ile tatmayınız. Çünkü nekadar iyi sıhhatli olursanız olunuz, gene ağzınızda birçok mikroplar vardır. Sizin bünyeniz bu mikroplara karşı koyabilir. Fakat minimini yavrunuzun zayıf bünyesi onlarla mücadele edemez. Bu suretle kaşık vasıtasıyla ona bu mikropları aşılarsanız; onun hastalanmasına sebep olursunuz. Dikkat ediniz: Çocuk bile bu işe hiç de tasvipkâr bir nazarla bakmıyor!..

Emzikli şişeye konan sütü yavruya vermeden önce, bunun sıcaklık derecesini anlamak için en iyi usul: elinizin ters tarafına bu sütten birkaç damla damlatmaktır. Hattâ eli... nizin üstündeki süte di... linizi dokundurmak su... retile bunun tadına da bakabilirsiniz.

Burada son derece dikkat edilecek bir nokta daha var ki; o da şişenin ve emzik lâstiğinin çok iyi temizlenmesidir.

Minimini yavrular ellerini sık sık ağızları... na sokarlar. Eğer elleri kirli ve tırnakları uzun olursa, bu suretle birçok mikropları yutmuş olurlar. Bunun önüne geçmek için yavrunuzun ellerini her zaman sabunlu bir bezle silerek temizleyiniz, ve bilhassa tırnaklarını sık sık keserek uzamalarına meydan bırakmayınız.

Küçük yavruların burun deliklerinde ve kulaklarının içinde her zaman tozlar ve mikroplar toplanır. Sonra banyo yaparken bu deliklere sabunlu sular da kaçar. Yavrunun bu çok nazik yerlerini temizlemek lâzımdır. Bunun için bir parça hidrofil pamuğu fitil gibi bükünüz. Bunu asidborikli suya batırarak çocuğun burun deliklerini ve kulaklarının içini bu pamuk temizleyiniz. Sakın pamuk yerine kâğıt veya bez gibi başka sert birşey kullanmayınız. Sonra yavruyu sakatlarsınız!..

Hamit'in

MAKBERinin Mukaddimesi

Eyvah ne yer, ne yar kaldı!
Gönlüm dolu ahüzar kaldı.
Şimdi buradaydı gitti elden,
Gitti ebede gelip ezelden !..
Ben gittim o hâkisar kaldı,
Bir köşede tarumar kaldı.
Baki o enisi dilden eyvah!
Beyrutta bir mezar kaldı.
Nerde arayım o dilrübayı?
Kimden sorayım o bînevayı?
Bildir bana nerde nerde Yarap?
Kim attı beni bu derde, Yarap?
Derler ki unut o âşinayı,
Gitti tutarak rehi bakayı...
Sığsın mı hayale bu hakikat,
Görsün mü gözüm bu macerayı?
Sür'atle nasıl değişti halim,
Almaz bunu havsalam hayalim,
Birşey görürüm mezara benzer..
Baktıkça alır o yare benzer!
Şeklerle güzar eder leyalim,
Artar yine matemim, melâlim...
Bir sadmei inkilâptır bu,
Bilmem ki yakın mıdır zevalim?
Çık Fatıma lâhtten kıyam et;
Yanımdaki haline devam et!..

Sirkenin herkesce bilinmeyen evsafı!

İpekli çoraplar sirkeli suda çalkalanırsa, hem parlak hem de dayanıklı olurlar.

Siyah fötr şapkalar sirkeli su ile çok mükemmel temizlenir ve yepyeni olur.

Yemek tencerelerini ateşe koymadan evvel ağızlarına sirkeli suya batırılmış bir bez sararsanız evinizde yemek kokusu duyulmaz.

Mutfak pencerelerinin içindeki taht... talara damlayan yağları: sirkeye batırılmış bir bezle silerseniz iyi neticeler alırsınız!

Erkeklerin Köşesi:

NASIL GİYİNMELİ?..

Johnny Weissmuller (Tarzan) her zam n çıplak gezmez! Şu geniş karolu spor caketi üzerinde ne kadar kibar duruyor!

◆

Bu şehir kıyafeti de çok sade ve şıktır. Mendil cebine mendil konmamış olması, bu ciddî kifayete daha fazla bir kibarlık veriyor.

Bir insanın hayattaki muvaffakıyeti giyiniş tarzına bağlıdır, diyecek kadar ileri gitmek istemiyoruz! Lâkin şurası muhakkaktır ki iyi giyinmenin hayattaki muvaffakıyet üzerinde oldukça mühim bir tesiri vardır.

Herhalde bugün artık golf pantalonla ve kırmızı kravatla cenaze merasimine, çizgili pantalon ve rugan iskarpinle de ava gidilemiyeceğini bilmeyen yoktur. Fakat bazan insan öyle vaziyetlerle karşılaşır ki, o ânda nasıl giyinmek icap ettiğini bir türlü tayin edemez.

Meselâ: Yüksek mevki sahibi bir zatla randevunuz var. Öyle bir zat ki herhangi bir tavassutu sizin meslek hayatınıza yeni ve çok hayırlı bir istikamet verebilir. Şimdi bu zatı ziyarete giderken nasıl bir elbise giymeli? Lâcivert mi? Kahverengi mi? Koyu gri mi? Yoksa açık gri mı? Malûm ya! Bu gibi hallerde yalnız bilgileriniz, kabiliyetleriniz ve tecrübeleriniz emelinize nail olmak için kâfi değildir. Aynızamanda mubatabınız üzerinde iyi bir tesir de yapmak zarurîdir. O halde nasıl bir elbise giymeli?

İşte maalesef size bu hususta katî bir kaide söyliyemiyeceğiz. Fakat, buna mukabil neleri nazarıdikkate almak icap ettiğini söyliyerek, ötesini sizin zekânıza bırakacağız: Bu ziyareti ne zaman yapıyorsanız; o zat nasıl bir karakterde ise, hakkınızda nasıl bir fikri varsa ve siz de onun hakkınızda nasıl bir fikri beslemesini istiyorsanız; ona göre hareket etmeniz, ve bilhassa fantazien kaçınmanız lâzımdır.

Sonra hoşunuza giden bir kadınla ilk randevunuzda hangi elbisenizi giyeceğinizi de pek kolay tayin edemezsiniz. Herşeyden önce size en ziyade yakışan elbiseyi giymek isteyeceğiniz pek tabiîdir.

Lâkin burada da görüşeceğiniz kadının karakterini, münasebatınızın mahiyetini, birlikte gideceğiniz yeri ve buluşacağınız zamanı nazarıdikkate almak icap eder. Mamafih şu kadarını söyliyebiliriz ki ilk randevuda biraz ciddî giyinmek, muvaffakıyetli geçen ilk buluşmadan sonra da biraz fantazili elbise giymek çok muvafık olur.

Bir frak ne kadar sade ve fantazisiz olursa, okadar şık ve kibar durur.

◆

Koyu gri renkte olan bu gündelik kostüm, her yaştaki erkeklere yakışır.

TÜRK ŞİİRİNİN EN KARA GÜNÜ

«Ölü» şairi dün öldü.. ve «Makber» şairi bugün makbere giriyor. Ölüm karşısında en çok düşünmüş, çırpınmış ve yırtınmış Türk şairi, ve bu tarafile en büyük Türk şairi o idi. Makber önündeki tükenmez isyanı, hayreti, endişesi ve tecessüsile, o, ruhların derisi üstüne ölüm fikri simsiyah bir ben gibi yapışık duran.. ve ölünciye kadar şuurlarının hiçbir ânından ayrılmıyan Dante gibi, Shakespeare gibi, Goethe ve Hugo gibi ebediyet deli'si şairlerin Türk kardeşiydi.

Yarab! Bu mezar pek derindir:
Umkan - denilir - sana karindir.

Beytile Allaha giden yolu sade Gökyüzünde değil, toprakta da arar görünüyordu; fakat:

Ben neyliyeyim bekayı ruhu,
Olmazsa vücut ile beraber?

Demişti. Şimdi bize de öyle öyle geliyor: Ampulü kırılan bir elektrik cereyanı gibi artık biz de, onun ancak şiirlerinden içimize geçen ruhunun seyyalesile titriyeceğiz; fakat o aydınlık iri gözlerindeki nuru bir daha göremiyeceğiz.

Onun ölümü, benim içimde, Türk şiirinin doğduğum gündenberi kaybettiklerini, tarih sırasile: Babamı, Recaizadeyi, Fikreti, Nazifi, Haşimi, Cenabı, Sezaiyi, Akifi... Yeni baştan öldürdü. Çünkü o sağken, hepsinin mihrakı olarak ötekilerin ışıklarını da biraz devam ettiriyordu. Şahsında birkaç devri de biraz yaşatıyordu. O ölünce, bana ötekiler de onunla beraber, bir daha, bir günde ve bir ânda ölmüşler gibi geldi. Akife kadar muasır edebiyatımızı tekbaşına temsil eden o olduğu için, ölümüne teceddüd edebiyatimızın bütün matemleri karışıyor.

Bunun için Türk şiirinin en kara günü içindeyiz. ve bu serdarın arkasından bütün bir kafilenin de matemini tutuyoruz.

Peyami Safa

BAHAR ve

Yazan:
Feridun K.

Bir kolleksiyon meraklısı olan Ruthrford ismindeki İngiliz, bunu mutlaka bulmak azmile ..

Bahar geldi...

Tabiat baştan başa, bir taze gelin gibi, çiçeklere büründü.

Kuşlar, bülbüller ötüyor!...

Renk; koku, ses ve neşe içinde yüzüyoruz.

Unutmayınız ki bahar, sade biz insanların değil, fakat bütün mahlûkların, bütün varlığın bayram mevsimidir.

Hele çiçekler...

Ve hele, onlardan; ahengine dayanılmaz bir nağmeye tutulmuş da kopmuş, havalanmış gibi uçuşan kelebekler...

Kelebek ki çiçekle doğar, çiçekle yaşar, çiçekle ölür, tamamen bir bahar yavrusu, bir bahar süsüdür.

Fakat, kelebek diyip geçmeyiniz.

Şu ânda bağlarda, kırlarda; gözlerinize bir renk ziyafeti vererek.. sessiz sedasız uçuşan kelebeklerin peşinde, mini mini yavrulardan, şakrak genç kızlardan, ak sakallı ihtiyarlara kadar binlerce insanın koşuştuğunu unutmayınız.

Bunlar, kelebekleri niçin kovalarlar?

Şüphesiz aralarında oyalanmak, vakit geçirmek için siğirtenler yok değildir. Ancak Yeryüzünde balık, kuş, vahşî hayvan avcıları gibi, kelebek avcıları bulunduğunu da hatırlamanız fena olmaz.

Evet rahatını, uykusunu, işini gücünü feda ederek, hattâ bir sürü masrafa girerek her sene bahar gelince dağ, bayır, orman yollarına düşen profesyonel ve meraklı kelebek avcıları vardır.

Bunlardan bazılarını koşturan önüne geçilmez bir kolleksiyon merakı ise de, birçoklarını yoran para kazanmak hırsıdır.

Size, parmaklarınız arasında bir ânda mahvederek bir tutam toz haline getirebileceğiniz bu kelebekler arasında, tanesi 10,000 lira edenler bulunduğunu söylersem, belki inanmazsınız; ama hakikat budur.

Bu hususta bir fikir edinebilmeniz için, pul toplıyanları gözlerinizin önüne getiriniz. Pek âlâ bilirsiniz ki: bir avucu beş kuruş bile etmeyen pul olduğu gibi, tanesi binlerle lira eden pullar vardır.

İşte kelebek de böyledir. İçlerinde sürü sürü gezenleri, adım başında rastgelinenleri olduğu gibi, aylarla diyar diyar arandığı halde bir türlü bulunamıyan nadirleri de vardır.

Meselâ 1782 tarihinde Afrika'da bulunduğu haber verilen bir cins kelebek, yıllardır nesli tükenmiş zannedilerek artık bulunmıyordu. Bir kolleksiyon meraklısı olan Ruthrford ismindeki İngiliz, bunu mutlaka bulmak azmile Afrika'ya kadar git-

Bahar geldi...

Tabiat baştan başa, bir taze gelin gibi, çiçeklere büründü.

Renk, koku, ses ve neş'e içinde yüzüyoruz.

hakikat bu-
ilmeniz için,
önüne geti-
r avucu beş
ı gibi, tanesi
ır.
İçlerinde sü-
da rastgeli-
diyar diyar
namıyan na-
frika'da bu-
ins kelebek,
dilerek artık
ın meraklısı
z, bunu mut-
kadar git-

paşa, bir taze
ere büründü.
es ve neş'e

ve KELEBEKLER

miş; ve uzun zaman araştırdıktan sonra nihayet bir tanecik bulabilmişti. Bu haber üzerine başka bir kelebek delisi oraya koşmuş, iki sene dolaştıktan sonra bir tane de o bulmuş.. ve getirdiği kelebeği Londra'da 150 İngiliz lirasına satmıştır.

Buna bir delilik diyoruz ama, bir kolleksiyonu tamamlamak için elde başka çare yoktur.

Tasavvur edin ki, Boullet ismindeki Fransız'ın Paris müzesine hediye ettiği kelebek kolleksiyonunun kıymeti, bir buçuk milyon altın fıranktır.

Aynı kıymeti haiz bulunan İngiliz doktor Stecker'in kolleksiyonunda da tam 250,000 cins kelebek vardır.

Kelebek kolleksiyonu yapmak için ilim ihtisası, merak, sabır ve tahammül.. ve bilhassa çok para lâzımdır.

Meraklıları her cinsin nerelerde bulunabileceğini bilirler; çünkü her kelebeğin sevdiği, tercih ettiği bir nebat, bir çiçek mevcuttur. Sonra bunların doğup büyüdükleri aylar başka başkadır: Martta şu cinsler, Nisanda başkaları, Mayısta daha başkaları, nihayet yaz aylarında bambaşkaları meydana çıkar.

Bazıları sabahları dolaşırlar, bazıları öğle vakitleri, akşamüstleri, bir kısmı da gece yarıları, sabaha karşı görünürler.

Ağaçların tepelerinde, kırlarda, çalılar arasında, gölgelerde, güneşte, hattâ lahna yapraklarının kırışıklarında gezinenler olduğu gibi.

Tasavvur edin ki, Boullet ismindeki Fransız'ın Paris müzesine hediye ettiği kelebek kolleksiyonunun kıymeti, bir buçuk milyon fıranktır.

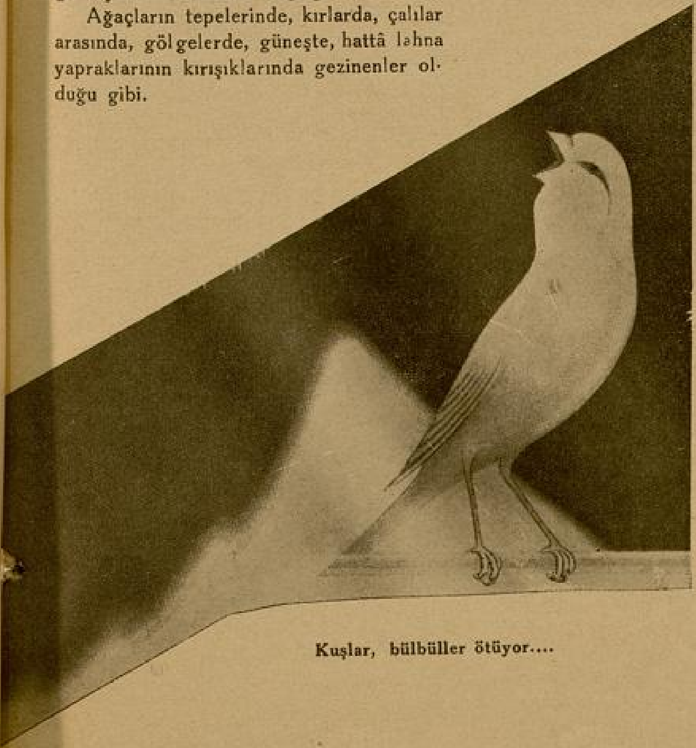

Kuşlar, bülbüller ötüyor....

Bunları örselemeden, hiçbir taraflarını bozmadan yakalamak bir meseledir.

Gündüz: ekseriya kamış ucuna takılmış tül fileler kullanılır.

Geceleri ise: fenerlerle ava çıkarlar. Kelebek ışığa koştuğu için, bu suretle haraket icap eder. Hattâ birçok avcılar ağaç gövdelerine bal sürerek kelebeklere bir nevi ökse kurarlar.

Yakalanan kelebekler enselerine incecik iğneler batırılarak dibinde «cyanure de potassium» bulunan bir kavanoza atılır, bir ânda boğulurlar; ve oradan içine kâfur konmuş camlı kutulara yerleştirilir.

Kelebeklerin okadar cinsi, okadar garip ve çetrefil isimleri vardır ki.. bu işle oğraşmıyanlar için, hattâ bu adları bellemek bile mümkün değildir.

Güzellik itibarile Seylân'da bulunan «Morpho» ismindeki kanatları mavimtırak, sedef gibi parlak kelebeklerin eşsiz olduğu söyleniyor. Bunların içinde 25 santim eninde olanlar da varmış.

Görüyorsunuz ki, nihayet baharın bir süsü sayarak, şöyle bir lahza gözlerimizi okşadığı için sevdiğimiz kelebek de, dünya piyasasında bir kıymetmiş.. ve böylece para eden bir nesne olduğu için, o zavallıcığın da, ellerinde sopalar, çeşit çeşit tuzaklarla peşine takılmış sürü sürü insanlar varmış!..

Sus Uyanmasın

Hem bunu ben istiyorum Bülend, bunu çok istiyorum.

Beni düşünme.

Ben, nasıl olsa küçük yaşdanberi acı çekmeğe alışmış bir kızım. Okurum, seyahat ederim. Kafası ile yaşamak için hayata az çok hazırlıklı bir kız; elbet kendisini oyalıyacak, bağlıyacak bir iş tutar Bülend.

Hem belli olmaz ki.. belki bir gün bu genç kızlık rüyasından tamamile uyanmış, hayatı daha maddî gözlerle görmeğe başlamış olurum.

«Ebediyen seni seveceğim ve seni hiçbir kuvvet karşısında unutmıyacağım».

Bu söz romanlarda yaşayan kahramanların ağızlarına çok yakışıyor ve ne kadar da güzel görünüyor. Fakat hayatta bu var mı bilmiyorum?.. Bu sözde duruluyor mu? ona da pek inanamıyorum. Dünya kuruldu kurulalı herkes, severken daima seveceğini ve ne olursa olsun birgün sevgilisini unutmıyacağını, kırmıyacağını sanmıştır. Fakat gündelik olgular, akla gelmez rastlayışlar verilen sözleri bir duman gibi alıp gitmemiş midir?

Kaç arkadaşımı biliyorum ki içli bir sevgiyi orta zamanların bir hastalığı gibi karşılıyarak, ona uğrayanlara kahkahalarla gülüyorlar.

Sen ilk sevgimsin. Belki son sevgim olarak kalacaksın. Belki de birgün beklenilmiyen herhangi bir tesadüf karşısında yaşayışım büsbütün başka bir yol bulacak. Belki kalbimin en ince köşelerini görüp bana bağlanacak bir dosta ellerimi uzatmaktan çekinmiyeceğim.

O zaman genç kızlık rüyamı ona saygı ile anlatacak.. ve yaşadığım kadar leke düşmemiş bu gönül acısını temiz bir hatıra olarak saklıyacağım.

Bir gün bütün bunlar olmazda.. ne kitap, ne seyahat, ne de gündelik olgular ve herhangi bir dostluk beni oyalamaz, bağlıyamazsa.. o zaman bir ihtiyar kız olarak ölmeğe mahkûm olduğumu kabul eder, kaderime razı olurum. Bu tabiî çok acı, güç katlanılır birşey.. hele ölünceye kadar çocuk sevgisi ile kıvranarak yaşamak, anne

No. 7

olamamak.. fakat ne çare. Alın yazılarımıza karşı koymak elden gelmeyince, ne yapılır ?!.

Duyuşlarım, marazî denecek kadar ileri varmış hassasiyetim nasıl anneme çekmişse, talihim de öyle Bülend. Şu ayrılıkla ki.. onun sevgisi, her bağı çürük bir yumak gibi arkada bırakacak kadar kuvvetli gelmiş.. yürümüş, gitmiş.

Benimse.. kalbimdeki his tarafını ağır bastırmamağa çalışan acı çekmiş kafam, biraz daha kuvvetli. Elbet ki bunda annesizliğin acısının ne demek olduğunu bilmekten gelen birşey var.

Bu acıyı bilmeseydim, yakından duymasaydım ve nihayet yıllarca için için eriyerek annemi aramasaydım.. belki bugün ben de onun gibi yapacak, sevgimden başka hiç birşeye kulak asmıyacaktım.

Ayrılıyoruz Bülend. Bu böyle dostum.. yolun, talihin açık olsun. Unutmaya çalışalım. Birçok geceler derin göklere bakarak, oradaki sayısız yıldızlara dalarak saadetin için dua edeceğim. Sana yakın olanları güldürmek, mes'ut etmek de ayrıca bir zevk, ve tadı başka bir saadettir. Buna biraz yardım edebildiğimi düşünmek banada ayrı bir teselli olacak.

Bağlanmıyan ellerimiz, bir daha birbirine sarılmadan ayrılırken.. düştüğümüz yollarda bizi bekliyen şey; dilerim ki pek katlanılmaz bir ağırlıkla ufkumuzu kapamasın.

Bu ayrılan yollarda bir daha başımızı arkaya çevirmeden yürüyelim, yürüyelim Bülend. Geride kalan gönül dolusu sevgimizi düşünmeden ve yaptığımıza acımadan yürüyelim...

***

Bülende herhangi bir tesadüften, kalbime yakın bir dosttan bahsettim. Belki bir gün hayatımda bir değişiklik olabileceğini, saadetimi bir başkasının başında bulacağımı söyledim. Bu düşüncem onu incitmiş olabilir. Fakat Ayşenin kurtuluşu bakımından bu lâzım. Yaptığım fedakârlığın hayatıma malolacak kadar benim için acı olduğunu ne Bülend, ne de benden başka kimse bilmemeli..

Onunla bütün bir gün başbaşa, her kaygıdan uzak yalnız birbirimizi nekadar sevdiğimizi ve beraberliğimizin ne gönül doldurucu bir saadet olduğunu tadamadan ayrıldık.

Buna acıyorum.

Ne kadar isterdim. Bir gün, şu birbirine eş günlerin, şu ayları yıllar yapan akıcı gün sürüsünün içinden birini çalmağı.. bir tek gün onunla, onun göğsü üstünde yaşamağı ne kadar isterdim. Konuşmadan, sevgimize leke düşürmeden başbaşa kalmağı.. ve sonra hayattan bütün nasibini almış insanların tokluğu ile ondan ayrılmayı ne kadar isterdim.

Bülend sözümü dinledi.

Telefonla, derinliğinde yaşlar titriyen bir sesle tutuk tutuk birkaç şey söyledi.

«Çiğdem! İkimize de çok yazık oldu. Seni gölgeli, hicranlı bir hayatta incitmemek için gidiyorum. Anladım ki benim geçmiş hatıralarım, şekil bağlılığım seni hiçbir gün dilediğim gibi mes'ut etmiyecek. Sözünü tutuyor ve uzaklaşıyorum. Belki bir gün dediğin gibi daha pürüzsüz bir saadete ulaşırsın. Bütün dileğim budur sevgili Çiğdem.

Bundan sonra hayata, kitaba, tabiata düşmanım.

Zehraya dönüyorum. Bir taş gibi.

Ayşeye gidiyorum. Bir makine hissizliği ile.

Bundan sonra senin sevginle kül olan Bülend, toprakla uğraşacak, ve hiç birşeyden tat almıyacak kaybolmuş bir adamdır.

Çiğdem, canım, benim, gözbebeklerimde yanan Çiğdem. Bir kerrecik gözlerini öpmeden mi hayattan göçüp gidecekdim?»

Sonra bir hıçkırık.

Telefon başında yerlere serilmişim. Beş günlük şiddetli bir baş ağrısından sonra

gözlerimi açtığım zaman karşımda babamı buldum.

« Çok acı çekiyorum baba, dayanamıyorum; kurtar beni. »

O, şiddetle vuran şakaklarımı sinir kolonyası ile oğuyor: «Geçecek yavrum. Geçecek Çiğdemim, üzülme »

« Baş ağrısı, diş ağrısı.. hattâ hasta ciğerlerimin yarası geçebilir. Fen bütün bunların hakkından gelir. Fakat kalb ağrısı. Buna asla imkân yok. Benim içimdeki Bülend acısı geçmiyecek baba, geçmiyecek»

Kalbim, bunları babama söylerken, kısık dudaklarımdan yalnız hıçkırıklar dökülüyor.

— Çiğdem, ağlama çocuğum.

Ve ben, hâlâ için için yanan bir kor gibi yanıyorum. Uzun gecelerde göz kapaklarımı yakan yaşları kovmak için neler, neler yapmıyorum.

***

Bülend hayatımdan çekilip gittikten sonra, dünyayı boşalmış sandım. Sanki çocukluğumdanberi hep onunla yaşamışım, beraber düşünmüş, beraber okumuş, beraber gezmiş, ve beraber eğlenmişiz gibi ne yapsam onu arıyorum, onu yakınımda görmemek gözlerime yaş getiriyor.

Kitap okurken bazan bir satır, bazan bir küçük kelime beni benden alıp gidiyor.

Bülend köyde ne yapıyor?

Zehra sevinçli mi?

Ayşe gürbüz, şen bir kız mı?

Annesi ile babası bu dönüşe ne mâna veriyorlar?

Bülend hayatını; ruhuna, kalbine, kafasına eş olmıyan bir kadınla nasıl dolduruyor, oyalanmak için neler yapıyor?

İçimde sonu alınmayan soru zinciri uzayıp giderken: «Ya sen ne yapacaksın, bundan sonra ne olacaksın zavallı Çiğdem?» diyorum.

Evvet ben ne olacağım?

Geçenlerde dadımdan duydum. Bir tayyareci benimle evlenmek için babama baş vurmuş. O da kızım biraz zaiftir. Sıhhatı bozuk gidiyor. Birkaç yıl için böyle birşey düşünemiyeceğiz oğlum; diye karşılık vermiş.

Dadım babamın bu sözlerini beğenmemiş. Her halinden, ortaya attığı her sözden bu o kadar belli ki..

— Genç kızların zaifliğine, sararıp solmasına hastalık denir mi? Bunlar gelip geçici yağmurlar gibidir. Sen kendinle çok başbaşa kaldığın, eğlenti yerlerinden, arkadaşlarından kaçtığın için böyle oluyorsun Çiğdem. Ben babanın yerinde olsaydım seni çabucak evlendirirdim.

— Doğru düşünmüyorsun dadı. Erkek karısından neş'e, sağlık, canlılık ister. Bunlar bende yok ki..

Nermin sinsi sinsi gülüyor:

— Bunları insana erkeğinden başka kim getirir? diyor.

Ona soruyorum:

— Peki dadı, sen niçin evlenmedin?

Biraz kızararak düşünüyor, sonra:

— Baban, benim için bunu hiç düşünmedi Çiğdem. Ben de tabii, mahalle kızı gibi, bohçamı koltuğuma alıp gözümün gördüğüne kaçacak değildim.

İçimden: «babam kitaplarından başka neyi düşünmüştür ki dadı, diyorum. Senin saadetin, senin yuva kurmak ihtiyacın.. ve nihayet birgün öpüp seveceğin yavrulara hasret duyman, onun aklından bile geçmemiştir. »

Dadım daldığımı görünce üzülüyor:

— Kırıldın mı Çiğdem, sözlerime?

— Yok hayır dadıcığım. Yanlış birşey söylemedin ki. «Sonra gülerek» Bu iş henüz kaybolmuş değildir dadı; diyorum. Önümüzde yine zaman var.

— Geçti benden Çiğdem. Eski tazeliğim, eski rengim nerede? Demin dediğin gibi bir erkek evlenirken önce karısından gençlik ister.

Zavallı Nermin. Mes'ut olmak için ne benim gençliğim kâfi, ne de senin hayattan pek çok şey istemiyen sade ruhun...

Yaşamanın nesinde.. ve neresinde tat buluyor da, yorulmadan bu yılları kovalıyoruz bilmem?

***

Nerede küçük bir kız çocuğu görsem yüreğim kalkıyor. Bülend'in kızı böyle bir çocuk mu acaba? diye gözlerimi üstünden alamıyorum. Ayşe birgün hayattaki değerini anlıyacak mı acaba?

Onun için; kafalı ve pek iyi yürekli bir erkekle, yaşama kuvvetini yalnız o erkeğin başına bağlayan içli bir genç kızın kendisi için saadetlerine kıydıklarınını öğrenecek, onun manasını kavrayacak mı?

Bülend, kızını okutup yetiştirdikten sonra, belki birgün geçmişte kalan bu acı gönül masalını ona anlatacak.

Sus Bülend. Ölünceye kadar sus.. bunu kimse duymasın.

Gönüllerimizde yaşayıp, bütün hayatımızca acı çektiren ve benliğimizi yakıp kavuran bu sevgiyi bizden başka kimse duymasın.

Bu coşkun sevgiyi, bu katlanılmaz ıstırabı dile düşürürsek, değerinden kaybedeceğiz sanıyorum. Hummа nöbetleri içinde sayıklayan, yavrusunun inliltili uykusunu bekleyen bir ana gibi, uyanmasından korkarak bu sırrı saklıyorum. Bülend, sen de sus ..

Sus ki içimizdeki bu acı, başka gönüllerde de uyanmasın.

Sus, sus Bülend... Sus uyanmasın!...

***

Rüzgârlı, şimşekli, fırtınalı bir gece..

Sular köpürüyor. Deniz, kendisinden başka bir tek şey görmek istemiyor gibi, hırçın. Kaynıyor, kabarıyor, gükreyor. Yalının taşları yerinden sökülecek gibi.

Geceyi yırtan şimşekler sinirlerimi altüst etti. Yatak odamdayım. Perdeleri indirdim. Camlara vuran yağmur damlaları, kalpten kalbe dökülen gözyaşları gibi, içime mahzunluk veriyor.

Koyu karanlık suların, yalnız kıyılarda parçalanırken çıkardığı sesleri duyuyorum. Rüzgârın camlarda, pencere pervazlarında tırmalar gibi oğuldayışı.. derinden derine gök gürlemeleri. Çocukluğumda: «Güzel meleklerden biri ölünce böyle fırtına olur» diye düşünürdüm. Dinlediğim masalların tesiri ile, göklerde ölenlerin arkasından tabiat böyle yas tutar, dövünür, çırpınır, haykırırdı.

Büyüdükce, göklerde yaşayan meleklere inanmaz oldum. Onun yerine her rüzgâr ıslığında. ve her şimşek çakışında genç, güzel bir kadının hayata doymadan gözlerini kapadığını düşünmeğe başladım.

Hayal ne garip şey!..

Bu gece bir türlü gözlerime uyku girmiyor. Büyük birşey bekliyor gibiyim.

Ne, kim, nasıl birşey?.. bunun farkında değilim. Fakat hayatımda birçok şey olacak, bir değişiklik çıkacak gibi geliyor bana. Dışarda fırtına gittikçe hızını arttırıyor. Demin dadım, denizde yolculuk yapanlara dua ediyordu. Şimdi kendimi enginde, ışıklı bir vapurda görür gibi oluyorum. Köpüren, kabaran, kuduran sular karşısında çırpınan güzel, şık bir vapur. Yolcular korkudan büyüyen gözlerle biribirine sarılıyor, ağlaşıyor.

Çocuklar, annelerinin eteklerine başlarını saklayarak haykırıyorlar. Kaptanın inan veren sesi, bu önüne geçilmez korku dalgasını yenmiye çalışıyor.

(Arkası var)

Muayyen bir mühlet muteber olmak üzere, reklâm için her türlü rozet siparişlerini:

1000 TANESİ

90 TÜRK LİRASI

fiyat ile kabul ederiz.

Bu fiyatta gümrük masrafı dahildir. Teslimat çabuk yapılır.

N. Zigomala

Asmaaltında - Volta han No. 9

İstanbul

Eski Rusyadan Bir Hikâye:

KURNAZ ADAM

Çeviren: NAZMİ ATASOY

Çar Aleksandr aksi ve huysuz bir hükümdardı. Fakat, bazan bunun aksine olarak neş'elendiği zamanlar da olurdu.

Perm şehrinde yeni inşa olunan bir kilisenin açılma resmi yapılıyordu. Çar hükümet konağında tertib olunan bir kabul resminde, davetlilerden bilhassa Vali ve Belediye reisine karşı iltifatta bulundu. Mülâkat esnasında Çar, hoşnutsuzlukla Belediye reisine:

— Nasıl olur da büyük şehirde hayat ve hareket bu kadar sönük ve donuk olur!. diye sorunca Belediye reisi:

— Haşmetmeab, bunun sebebini, ahalinin ecdadından gördüğü şeylere sıkı bir surette bağlı olmasında aramalıdır. Herkes babasının mesleğine devam ediyor. Halbuki eskiden ahalinin ekserisi ziraatle meşgul, ve bir kısmı da san'at erbabı olduğundan;şimdi yetişen nesil de aynı işle meşgul olmak istediklerinden, şehirde ticaret ve hayattan eser görülmiyor!... mukabelesinde bulundu.

— Şu halde ahaliyi ticarete teşvik etmeli; fakat şehrin ileri gelen memurları bu hususta gayret göstermezlerse....

— Bu hususta haşmetmeabınız bile bizim kalın kafalı halkımızı yola getiremez!..

— Bakalım, bir kere tecrübe etmek isterim, diyen Çar, maiyet zabitine yoldan geçen lâalettayin birisinin huzuruna getirilmesini emretti.

Çar, huzurunda diz çöken sade bir köylüye:

— Simon Petropetroviç seninle bir ticaret yapmak isterim.

Köylü bir istavroz çıkardıktan sonra:

— Benimle bir ticaret yapmak mı? Ben bir köylüyüm, tacir değilim, benim ecdadımın hepsi de basit ve sade bir çiftçi idiler.

— Beni iyi dinle Simon Petropetroviç, ticaret yapmak, sihirbazlık yapmak demek değildir. Meselâ bu şehirde birçok kimseler var ki inekleri yok, fakat tereyağına ihtiyaçları var. Şimdi ben sana kilosu bir buçuk rubleden yüz kilo tereyağı satarım, sen kilosunu üç rubleden satarsın, ve böylece yarıyarıya kâr edersin.

Köylü ikinci bir istavroz çıkardı:

— Ben nasıl yüz kilo tereyağı satın alabilirim, bütün servetim iki ruble elli kapikten ibaret.

— Ben tereyağını sana veresiye veririm, parasını, sattıktan sonra ödersin.

— Borç mu yapayım? Allah saklasın, ecdadım hiçbir zaman borç yapmamış, ben de yapamam.

Hiddetle:

— Çık git!.. diye köylüyü huzurundan defeden Çar, yukarıya bekleyenlerden bir kunduracının getirilmesini emretti.

— Ticaret yapar mısın?

— Ticaret mi?.. diye korkarak bağıran kunduracı, ilâve etti. «Ticaret yapmak tehlikeli bir iştir».

— Senin zannettiğin gibi hiç te tehlikeli değil, beni dinle İvan Feodoroviç! Ben sana çifti üç rubleden iki yüz çift kundura satarım, sen de çiftini altı rubleye satar para kazanırsın.

— Ben kendi kendimi mahvedemem, Çar hazretleri!.. Eğer ben hazır ayakkabı satarsam kendi elimle yaptığım ayakkabılar ne olacak?.. teşekkür ederim haşmetmeab, babam ve büyükbabam gibi ben de eski san'atımda kalmak isterim.

Fena halde hiddetlenen Çar:

— Sen bir eşeksin, İvan Feodoroviç, defol!.. diye bağırdı.

Sırasıyle bir terzi, bir marangoz, bir demirci nezdinde hep aynı muvaffakıyetsizliğe uğradı. Hiçbirisi ondan mal satın almak istemiyor, hepsi de baba ve büyükbabalarının hazır mal satmadığını ileri sürüyordu.

Bu sırada kendiliğinden gelip Çarın huzuruna girmek isteyen birisini, maiyet zabiti odaya salıverdi. Bu, Rus Ermenilerinden biri idi.

Çar, bu kendiliğinden gelen adama sordu:

— Ne istiyorsun Boğdan Boğdanoviç?

— İşittiğime nazaran haşmetmeabınız iş yapmak istiyormuşsunuz? Acaba benimle bir iş yapmak istemez misiniz?

Çar neş'elenerek güldü. Ve ne satın almak istiyorsun azizim? diye sordu.

— Hepsini, ne almak mümkünse: şarap, deri, zahire, damızlık, hepsini....

Çar, bu kurnaz adama bir oyun oynamak istedi; ve «kirli suları da satın alır mısın?» diye sordu. Adam hiç şaşırmadı. «Kirli su mu?» bunu daha ziyade memnuniyetle satın alırım. Meselâ haşmetmeabınızın yıkandığı, veyahut mukaddes ellerinizi yıkadığınız suyun beher bardağına bir altın ruble veririm.

Çar, kahkaba ile gülerek: "ne kurnaz adam!" diye düşündü.

— Fabrikaların da kirli sularını satın alır mısın?

Adam bir lâhza şaşalar gibi oldu.

— Maalmemnuniye, vilâyetteki bütün fabrikaların kirli sularının fiyatı nedir?.

— İki yüz ruble.

— Peki haşmetmeab, işte iki yüz ruble. Haşmetmeabınızın imzasıyle, bütün fabrikaların kirli sularının bana ait olduğuna dair, bir ferman vermenizi rica ederim.

— Peki, Boğdan Boğdanoviç; fakat bu parayı kaybedersen ne yaparsın?

— Tehlikesiz ticaret olmaz haşmetmeab!..

***

Çarın fermanı cebinde olduğu halde en yakın fabrikaya gidip direktörün yanına girdi.

— Bay direktör, niçin fabrikanın kirli sularını toplatmıyorsunuz? Hemen bu günden itibaren çimentodan büyük bir havuz inşa ettirmenizi, ve kirli suları oraya biriktirmenizi talep ediyorum.

Direktör bağırarak:

— Kendinizde lâtife etmek cür'etini mi buluyorsunuz. Defolunuz, yoksa sizi kolunuzdan tutup dışarı attırırım.

Cebinden Çarın fermanını çıkararak:

— Hırslanmayınız, Haşmetmeabın fermanına göre fabrikanızın kirli suları bana aittir. Eğer siz fazla bir kelime daha söylerseniz pişman olursunuz.

Direktör fermanı okuyarak sarardı. Ve mırıldanarak:

— Hakkınız var. Fakat bir havuzun inşasına çok para ister.

— Siz bunu Çar ile görüşünüz. Ben hakkım olan kirli suyu isterim.

— Acaba sizinle uyuşamaz mıyız? Size beşyüz ruble versem,...

— O, bu iş bana teklif ettiğinizden fazlaya maloldu; fakat sekiz yüz rubleye razı olurum.

Boğdan Boğdanoviç sekiz yüz rubleyi aldı. Ve diğer fabrikaya gitti, sonra bir üçüncüye.. dördüncüye... veher fabrikadan bu minval üzere epeyce para aldı. Birkaç hafta sonra zengin bir adam olmuştu.

Bir ay sonra Perm köylüleri alay alay Moskovaya, Çarın nezdine gittiler, ve bundan sonra kirli suların kendilerine verilmesini rica ettiler. Çar:

— Ya, şimdi mi aklınız başınıza geldi, mademki siz o zaman benim tereyağı, kundura ve diğer mallarımı satın alarak ticaret yapmağı reddettiniz; öyle ise sizin için babadan kalma eski işinize devam etmekten başka yapacak bir iş yoktur. Kirli su ticareti sizin memlekette yalnız bir defaya mahsustu. diyerek hepsini huzurundan kovdu.

SİNEMA

Esrarengiz Yıldız, Greta Garbo:

Hollywood'da, Greta Garbo ve Catherine Hepburn isimleri etrafında kıyamet kopuyor. Çünkü bu iki artistin ikisi de esrarengizliklerini kaybetmişlerdir. Bu hâdise ile beraber, reklâm acentalarının bu isimler etrafında vücude getirdikleri efsane de yıkılmış oluyor.

Bu hâdisenin ehemmiyetini.. Hollywood nazarında nekadar mühim, nekadar hayatî bir mahiyeti haiz olduğunu anlamak için, gerek Greta Garbo'nun, gerek Catherine Hepburn'un esrarengizliklerinin ne mana ifade ettiğini bilmek lâzımdır.

Greta Garbo, bundan on iki sene kadar önce, İsveç sinemalarında bir iki ufak rolde epeyce muvaffakıyet kazanmış; ve Hollywood sinemacılarının nazarı dikkatini celbetmişti. Hollywood direktörlerinden biri kendisile hemen bir kontrat yaptı ve Greta, günün birinde Amerikaya geldi.

Greta'nın geleceği gün, kumpanyanın direktörü, şeflerden birini onu karşılamak üzere vapura göndermişti. Adamcağız, bu yeni artistin, o zamana kadar binlercesini gördüğü, tanıdığı tiplerden birine benziyeceğini tahmin edip dururken, karşısında, iri ayaklı, iri elli, solgun yüzlü, uzun boylu, sıska bir kız görünce hayretinden ağzı açık kalmıştı. Bu kızın başında eski, soluk, biçimsiz bir şapka vardı: şapkanın altından renksiz saçlar fışkırıyordu. Arkasında kül rengi bir yağmurluk, ayağında düşük çoraplar vardı.

Şef, kumpanyanın ta İsveç gibi yerden böyle bir ucube bulup getirmesine son derece şaşmıştı. Fakat, hayretini ve öfkesini belli etmemeğe çalışıyordu. Greta'yı küçük bir otele götürdü ve Nevyorkta tanıdığı olup olmadığını, kimse ile tanışmak arzusunda bulunup bulunmadığını sordu. Greta, lâkayd bir tavırla :

— Hayır, teşekkür ederim, dedi. Kimseyi tanımıyorum, fakat kimseye ihtiyacım yok.

Şef, bu cevabı pek garib bulmakla beraber, bu çirkin kızla fazla meşgul olmıyacağı için de sevinmişti.

Aradan birkaç hafta geçtikten sonra, kumpanya direktörü, ayni şefi çağırtarak dedi ki :

— Mis Garbo hakkında hâlâ birşey yapmadınız. Gazetelerde ona ait tek bir yazı görmedim. Şu aralık onun bir filim çevirdiğini biliyorsunuz. Bu filim bir aya kadar piyasaya çıkacaktır. Mis Garbo'nun o zamana kadar meşhur olması lâzım.

Şef ne yapacağını şaşırmıştı. Greta Garbo'yu halka tanıtmaktan güç birşey olamazdı. Bu kız, ne sokağa çıkıyor, ne kimse ile konuşuyor, ne insanların arasına sokuluyordu. Fakat, direktörün ısrarı ve tehdidi, üstelik Greta Garbo'yu çok istidatlı bulduğunu söylemesi, şefi çok müşkül bir mevkie sokmuştu.

Adamcağız iki gün düşündü, taşındı; birçok çareleri zihninden geçirdi.. ve nihayet Greta'yı herşeyden önce insan yanına çıkabilecek bir kıyafete sokmağa karar verdi: terzilere, modistrelere, berberlere, makiyajcılara haberler gönderdi; ve kendisi de Greta ile görüşüp onu kandırmak üzere otele gitti. Lâkin Greta ile konuşurlarken, şef, bu fikrinden caymıştı. Greta Garbo'yu, o zamana kadar görülmemiş, akla bile gelmemiş bir tip olarak yaratmak daha doğru olacaktı. Greta'nın, saçları darmadağın, daima muşamba giyen, ökçesiz kunduralı ve pamuk çoraplı bir tip olması lâzımdı. Sokağa çıkmıyacak, silik, kendi halinde yaşıyacak, ne âşıkı, ne de herhangi bir ihtirası olacaktı. Konuşmıyacaktı, hattâ tebessüm etmiyecekti. Hulâsa, cinsî cazibenin hissiz bir heykeli halinde yaşıyacaktı.

Bu adam, bu fikrini derhal tatbik etti; ve bu fikri sayesinde milyonlar kazandı. Çünkü Greta Garbo ismi etrafında bir ağ gibi örülen muazzam efsane bu adamın eseri, onun buluşunun neticesidir. Greta Garbo'nun kendisile, esrar dolu efsanesi öyle yekvücud bir hale gelmiştir ki, bu efsaneyi o mu yaratmıştır, yoksa o efsane mi Greta'yı bu şöhrete yükseltmiştir? burası malûm değildir.

Greta Garbo, sinema perdesindeki parlak hayalinin haricinde, hakikî hayatında, Amerikaya ilk geldiği günkü kıyafetile dolaşan silik, muammalı kadın olarak kalmış, bütün arzularını, bütün emellerini gizli tutmuştur. Greta'nın, sinema hayatına ilk adımını attığı zamanki bu kalıbı; kendi isteğile mi taşıdığı, yoksa, onun da herkes gibi giyinmek, süslenmek, gezmek, gülmek, yaşamak arzuları mı beslediği belli değildir. Greta, bütün dünyanın nazarında, hâlâ ilk günlerdeki muammalı kadındır.

Aradan on sene geçtikten sonra, sinema kodamanları, Greta'nın artık modası geçeceğinden korkmağa başlamışlardı. Greta'ya, ekran haricindeki hakikî hayatında yükletilen rol, herkesin tahammül edemiyeceği kadar ağırdı. Günün birinde, bundan usanması ihtimali de vardı.

Bu düşüncelerle, aradılar, taradılar ve Greta Garbo'nun yerini tutacak bir artist buldular. Bu artist Catherine Hebburn idi.

Hepburn, bidayetlerde, çıkık elmacık kemikleri, büyük ağzı ile hayli çirkin bir kızdı. Pasaklı idi; makinistlerle, köşebaşı meyhanelerine gidip kadeh kırmak biricik zevki idi.

Günün birinde, tesadüfen John Barrymore'la birlikte rol aldığı filmin sayesinde, birdenbire yükseldi ve yıldız payesine eriverdi. Buna rağmen, kıyafetindeki pasaklılık ve meyhanelerde kadeh kırmak merakı geçmemişti. İşte bu hali, onun Greta Garbo'nun yerine geçirilmesi fikrini verdi.

Catherine Hepburn, mevkiini elân muhafaza eden müstakbel selefi kadar esrarengiz olmamakla beraber; büyük bir istida da sahibdi. Hulâsa işler yolunda gidiyordu.

Fakat, günün birinde, Hollywood'da bir haber çalkandı. Catherine Hepburn evvelce evli idi, şimdi gizlice boşanmıştı, ve Howard Hughes ile evlenmeğe hazırlanıyordu. Bu haber, her tarafta top gibi patladı. Gazeteciler, nişanlıların peşine düştüler, fakat hiç birşey öğrenemediler. Catherine Hepburn ve nişanlısı Hughes tasavvurları hakkında bir tek kelime söylemek istemiyorlardı. Hatta geçenlerde, Hepburn, ağzından lâkırdı almak maksadile otomobile sığınan bir gazeteciyi elindeki tenis raketile bir hayli hırpaladı.

Catherine Hepburn, gönlünün sevdiği bir erkekle evlenerek sinema hayatından belki çekilmek suretile, bütün ümidlerini ona bağlamış olan sinema kodamanlarını yüzüstü bırakmıştı.

Bu kayıb karşısında, bir tek teselli noktası olarak gene sadık Greta kalıyordu. Fakat bu ümit ve teselli de boşa çıkmıştır. Zira, bir müddettenberi Greta Garbo da akşamları pürtuvalet halk arasına çıkmağa, gülmeğe, eğlenmeğe, dans etmeğe başlamıştır. Daha fenası, yanında daima bir erkek bulunmasıdır. Bu erkek, meşhur artistlerden Robert Taylorı'dur.

Greta Garbo'yu, şimdiye kadar birçok defa aşk uçurumundan kurtarmağa muvaffak olan sinema direktörleri, bu sefer yaya kalacaklarını anlamışlardır. Zira, Greta'nın bu defaki aşkı, bundan evvelkiler gibi şiddetli bir ihtiras değil, alelâde bir sevgidir. Binaenaleyh, sinemacılar, Greta'yı artık elden kaçırdıklarına kat'iyen kanaat getirmişlerdir.

Bu suretle de Greta, esrarengiz kadın olmaktan çıkmıştır.

Ebedî Abdülhak Hâmid

— Başı 7 inci sayfada —

şair» şiirini bize bizzat okuduğu geceyi hiç unutamam. Muhterem refikası Lüsyen: «dinle bak, dinle bak, ne harika ne harika» diyor ve Hâmit; o her vakit oturduğu, arkası yüksek, yumuşak koltuğunda, belini daha doğrultmuş; geniş alnının altındaki iri ve şu'leli gözlerini elindeki deftere daha yaklaştırarak, yandan vuran ışığın kabartma ziyasile büsbütün bir nebî çehresi alan güzel çizgili yüzünü, içten gelen ruh ışığile daha nurlandırmış; tıpkı bir nebî sesi verir gibi derin, kalın, tane tane ve heybetli okuyor:

Seneler var ki yazmadım bir şey.
Bende yok sanma radü berkü sema;
Hayli demdir hamuş idim amma,
Feveran oldu, infilâk ettim.

Sanmayın yer katında bir bodrum!
Açmışım gökyüzünde bir uçurum,
Ki derunünde ben varım ancak.

Bugün olsam da bir cihandide,
Karlar altında nevbaharım ben.

Yıldırım yağdırır ateşböceğim!
Haniya bende böyle şeyhuhat?

Bu uzun, volkanlarla göklerin uçurumları arasında, kulaçlama hamleler yaparak gezinen şiirin sonlarına doğru defteri kapadı; ve şiirin son üç mısraını irticalen söyler gibi, konuşur gibi, hançeresinden değil dudaklarından dökülür gibi okudu:

Gazabım geçti, sakinim şimdi
Yok canım bir lâtife ettimdi,
Mest idim önce, şimdi bihuşum..

Ve sarfettiği enerjiden sonra, en son mısraın doğruluğunu fîlen göstermek ister gibi.. başını koltuğa dayadı ve gözlerini kapadı. Hâmit bir iki dakika bihuş gibiydi. O gün bihuş gibiydi, ne yazık, bugün biruh oldu.

Onun nezaketindeki rikkat ve asaletin derecesine bakınız.Gençliğinde yazdığı "Bir Rüyadan sonra„ adındaki sembolik bir şiirini, ben de gençken «Hazinei Evrak» kolleksiyonunda görmüş, ve sevip ezberlemiştim:

Ey sen ki: seza denilse canâ!
Bir nuru lâtifsin serapa,
Aslı gökte, hayli yerde...

* *

Ey sen ki: mesayirindir ecram!
Kâhî görürüm idersin ârâm,
Hücra hücra harabelerde...

Diye başlıyan bu şiiri ben "Edebî Yeniliğimiz" de Allah manasına almışım. Meğer o, onu ideal manası vererek yazmış. Hâmid bunu söylyince ben yanılmış olduğumu anlıyarak işin doğrusunu öğrenmekle seviniyordum. Derken o, benim kırılmak ihtimalimi düşünerek, lâfını bitirmeden ve birdenbire:

— Fakat siz daha haklısınız, dedi, zaten Allah ta en büyük ideal değil mi?

Ve bu nezeketine inandırıcı bir kuvvet edası vermek için ilâve etti:

Büyük Hâmidin son günlerine ait bir fotoğrafı

— İdeal ve Allah, ikisi de en büyük canan.

Asalet, damarda kan gibi onun kanındaydı. Ondaki mahviyetin de ne derecelere yükseldiğine bakınız: Galatasarayda ilk ders yılının imtihanıydı. O zamanki müdür Fethi - yerinde bir hürmetle - Hâmidi ve Halit Ziya gibi bir iki şöhreti nezaketen mümeyyizliğe davet etmiş. Hamit: «İsmail Habibin imtihanına gidelim!» diye işi bazı yakınlarına da açmış olacak. O gün bizlerden ve onlardan başka Hüseyin Siyret, İsmail Müştak, Faik Ali, Kâzım Nami gibi daha bir takım zevat vardı. Hatta Reşat Nuri: "buraya bugün dört nesli edebî toplanmış, bu fırsatı kaçırmıyalım„ dedi; ve hemen Foto Süreyyaya haber gönderildi. O, şimdiye kadar bir hatıraydı, şimdi bir hatıradan da başka birşey oldu.

Misafirlerimiz ancak bir saat kalabildiler. Bazı zeki ve çalışkan çocuklar gayet iyi cevaplar veriyorlardı. Hâmit bir aralık Halit Ziya Uşuaklıgilin kulağına iğildi:

— Eğer bunlardan ben imtihan olaydım vay halime, dedi!

Ondaki hayat aşkına da bakınız: Birinci Dil kurultayına giderken Dolmabahçe sarayının kapısında tesadüfen buluştuk. Koltuğuna girdim. O yürümüyor, ben götürüyor gibiydim. Avluyu dönerken manzaramızı, o zaman Dil Kurultayının Reisi bulunan Genaral Kâzım Özalp, karşıdan gelirken gördü; nazikâne bir tavırla elini Hâmide uzatarak:

— Neye zahmet ediyorsunuz?.. dedi, (ve beni göstererek) bunları yetiştirdiniz, artık istirahat sizin hakkınız ve zahmet bunların vazifesidir.

Hamid hem teşekkür ediyor, hem de Atatürkü telmih ederek:

— Büyük Adamın davetine, bacaklarım tuttukça koşmak benim de vazifemdir, diyordu.

Onun eskilerce "Kehâneti şairane„ denecek cinsten ferasetleri vardır. Balkan Harbi akabında yazdığı "Valdem„ de:

Bize karşı uyuştular, lâkin
Yiyecekler sonunda birbirini.

Diye Balkan devletlerinin biribirine gireceklerini evvelden haber vermişti. Bir gün kendisine bunu nasıl anladığını sordum:

— Eh bir miktar siyaset âleminde çalkalandık, akıl denen şey o kadarını bulur, dedi.

Ayni eserde, vatanın bütün düşmanlarını yere sererek, âlemi hayran bırakacağı ve büyük bir şef çıkacağı da yazılıdır:

Onu mahir ve muktedir bir el
Döndürür iktizayi hale göre!..

Atatürkün çıkacağını adeta altı yedi yıl evvelinden selâmlıyan bu şiiri hatırlatarak: "Peki aklınız bunu nasıl keşfetti?„ dedim.

— O, aklın işi değil vicdanın sezişidir: dedi.

Son ziyaretim ölümünden üç dört gün evveldi. Çallı ile gitmiştik. Bana ondan önceki ziyaretimde:

Tat yok gecesinde, gündüzünde,
Ben neyliyeyim bu Yeryüzünde?!.

Beytini okumuştu. Bu sefer, daha elini öpüp yanına oturur oturmaz:

— Hani sana geçen dafa bir beyit okumuştum, o doğru değil, doğrusu şudur, dedi:

Tatlıdır ruzu, şebi devranın..
Tatmıyorsan o senin noksanın'..

O gece bana baştan nihayete son eserini okuttu. Geç vakte kadar kaldık. Gitmek istedikçe bırakmadı. Arasıra gözleri kapanıyordu:

— Uykunuz var üstad yatınız! dedim.

— Yatarsam kalkamam diye korkuyorum; dedi, yataktan da, uykudan da korkuyorum.

Ve «Ölü»den şu mısraı mırıldandı"

Ölüm deriz o hakikat ne hâb şeklinde!

Tuhaf; Hâmidin «Arzîler» inde Kamburla Dilşadın tayfları, kırkıncı asırda arzı ziyarete gelirler; medeniyet o kadar tekâmül etmiş ki seyyareler arasında seyahatlar yapılıyor. Hele tababet o hale gelmiş ki bütün hastalıklar topyekûn ortadan kalkmış. O ki Makberde:

«Ölmekse garaz maraz ne lâzım?»

diye haykırmıştı. Artık ortada maraz yok; peki ölüm:

Bilmem ki var mı yok mu ölum; var fakat ölen!
Hiç belli olmuyor...
Bir gun durursunuz ne demek anlamaksızın,
Bir leyl olur nihayet subhu, mesanızın.

Evet ölen var amma ölüm yok gibi; akşamdan geceye girer gibi habersizce ölüme giriveriyorsunuz. Kırkıncı asırdaki bu ölüm ona, işte tıpkı tasvir ettiği ve istediği gibi geldi. Ölüm ona marazla gelmekten utanmış. Ölüm bile saygı göstererek ona gelmeyip o, bir uykudan öteki uykuya geçer gibi ölüme geçivermişti. Hâmit ölmedi, sadece uyudu ve uyuyup duracak; o kadar.

On altı yaşında eline aldığı kelemi ölünceye kadar elinden bırakmıyan Hâmid.. tam yetmiş yıl kafasının içinde Allahla cenkleşerek, büyük muammayı halletmek için; bir kahramanına dedirttiği gibi, gözlerile geceyi yarıp gecenin arkasındaki sabahı görmek ister gibi, o da yetmiş yıl büyük muammadaki karanlığı yırtarak arkadaki hakikat güneşini göreceğim diye çırpındı:

Tarassud eylemedir ziyayi nuranî,
Bu mevcei siyeh üzre garaz sebatımdan!

Evet, karanlık bir dalga üstünde, o nuranî hakikati görebilmek için, deniz fenerini arıyan gemici gibi, yetmiş yıl gözlerinin röntgenini, o kara dalga üstün den, o karanlıktaki nura dikti. Görebildi mı?

Hani önüne bir dağ çıkar, orayı tırmanınca bütün ovayı göreceğim sanırsın; ta tepeye çıktın, bir de bakarsın ondan yüksek bir dağ var, gene in, gene tırman:

Gayretle tırmanıp çıkar âdem sukut için,
Hayret çıkar öbür yanı divarı hayretin!

İne çıka, tırmana tırmana, yetmiş yıl, Allahla cenkleşerek bu dağları aşmak; bu yol büyük şehsüvarlar yoludur; Hâmidin büyüklüğü yürüdüğü yoldan geliyor.

Körler nasıl yalnız karanlıktan başka birşey göremezse.. büyük muammanın karanlığı karşısında bizler dahi körler gibiyiz. Mademki karanlıktan başka birşey göremiyoruz. Öyleyse:

Nurum benim ey ilâh gitti,
Görsem yeridir seni karanlık.

Ve Allah ta karanlıkta kalınca ona haykırdı:

Ey büyük hiç, hiçi bipâyan!

Ve en son:

Allah derim gelir mecalim!

Dedi ve kuvvetini gene Allahta buldu:

Dün, onun cenazesi:

Akardı pâyine mahşer - misal bir millet!..

mısraını ne güzel canladırmıştı...

O ne mahşerdi o; geniş caddeleri daracık hale getiren, geniş caddeler içinde yüzbinlik halkı yatağına sığmaz nehirler gibi dolu dolu akıtan mahşer. Bütün o caddeler dolu.. ve o caddeleri dolduranların gözleri dolu. Bütün bu halkı, ışığa koşan pervaneler gibi ona koşturan neydi? O ki, bir piyesinin kahramanı olan hükümdara:

Halkı benden ziyade et tebcil!
Ona hürmet bana riayettir.

Dedirtti. O ki, Hafız Şirazinin lisanından:

— *Cem'iyeti şah eyleyiniz!*

Diye bundann otuz yıl önce cumhurluğu halkın başına bir tac gibi koymuştu. Halk, kime ve niçin gittiğini pek iyi bilir.

Onun tabutu makberine nasıl indi? O ki ilk büyük sevgili için şöyle demişti:

Fakat ölürse o, ruhum benim tahaccür edip,
Düşer bu âleme gökten mezar şeklinde.

Yetmiş yıl göklerde ve kehkeşanlarda dolaşan bir muhayyele; sandık ki o Ölü o Makbere gökten inerek geldi; ve beton çukurlu o kabri gördük:

Mezara benzemiyor gördüğün bu hâki siyah,
Denir bu hâki siyah âsümanda bir yerdir.

Yerdeki makber de bize göke kalkıyor gibi göründü:

Şu kâinatı kemalâta bak: Ne hey'ette?
Mezar şekline girmiş semaya sad hayret!

O gün, bütün bir halk bir semanın bir mezar şekline girişini gördü. Ruhu ne yapıyor? Ne demişti o? Ölen sevgili için ne demişti:

Canan mıdır aceb uçuyor pembe bir nefes!

Evet Hâmid, sevgililer, dediğin gibi, ruhlar âleminde pembe nefesler gibi uçuyor. Senin ruhun da o pembe nefesler arasında ilâhî ışıklar serpen büyük bir nur gibi uçsun.»

Abdülhak Hamide dair:

— Üstadım! Seni cenaze merasiminde göremedim?

— Azizim! O ana baba gününde, hiç biribirimizi görmeğe imkan mı vardı... Ne idi o kalabalık?..

— Ne olacak üstadım? Türk milletinin, büyük millî şairine karşı gösterdiği bu derin saygı ve sevgi.. bir vakitler onun dehasını inkâra yeltenenlere en güzel bir dersti!

Cenaze merasiminden dönüş:

— Bayan!.. Bu gün cenaze merasiminde o kadar çok «ölü» den.. «makber» den bahsolurdu ki... Ben de kendimi «gitmiş ebede gelip ezelden» kafilesinden bir fanî sandım!.

— Ne tuhafsın Bay! Cenaze merasiminde danstan, müzikten konuşulmaz ya ?!.. Elbette ölüden, makberden bahsolunacak!... Bunda şaşılacak ne var ki?! ..

İki emektar yazıcı arasında:

— Göte, Viktor Hügo 83 yaşlarında ölmüşlerdi. Bizim millî şairimiz 86 yıl yaşadı; istibdat - meşrutiyet - Büyük harp facialarından sonra, Atatürk güneşinin nurları altında gözlerini hayata yumdu... Ne mutlu bu türlü yazıcılara!

— Azizim, ömürlerimizi matbaaların tashih masaları başında tüketeceğimize, ne diye biz de birer millî şair olmadık?..

Mayıs bayramında:

— Yahu böyle erken erken, iki dirhem bir çekirdek süslenerek yola dökülmüşsün? Hayırdır inşallah?..

— Bu gün 1 Mayıs bayramı olduğunu unuttun mu? «Çalışan kızlar» kurumunun bir vapur gezintisi var... Karımı: «Bizim daire memurları bir gezinti tertip ettiler, onlarla birlikte gitmeğe mecburum» diyerek sattım... anlarsın ya!.....

— Şü «Çalışan Kızlar» kurumuna beni de üye yazdırsana!

Parasız gezinti usulü:

Çocuk — Baba!.. Bütün bayram günümüzü bu deniz kıyısındamı geçireceğiz? Bak herkes vapur, tren, otomobille bir tarafa gezmeğe gidiyor...

Baba — Oğlum! Sen de «Tut ki yedim» baba gibi yap!.. Gözlerini kapa: Tut ki vapurla, trenle, tayyareyle geziyorsun! Geziyorsun ama, ne yoruluyor.. ve ne de paradan çıkıyorsun!..

Erenler ve Efendiler

№ : 13

Molla Mustafa da bunlardan lâzımgelenlerini tekkeye aşırıyor, kendi dairesinde kendi hesabına yerleştiriyordu. Yepyeni bir soygunculuk işi çıkmıştı. Bundan da bir haylı vurgun vurmuşlardı.

Ankara hükümeti bu çapulcu ve soyguncuların hemen hudut harici çıkarılmalarına emir vermişse de, Padişahın valisi bunu dinlememişti.

Evlerindeki eşyanın da bu vesilelerle soyulduğunu gören halk, şuraya buraya baş vurmuşsa da kimseye derdini anlatamamıştı. Bir kısım Ermeni serserilerinin şikâyeti üzerine koca İngiliz hükümeti ta buralara adamlar gönderirken, İstanbul hükümeti kendi milletinin göz göre soyulup sovana çevrilmesine ses çıkarmıyordu.

Nihayet bu işi dinsiz Aliye haber verdiler.

O gece Ali, kasabayı basarak bu heyeti, yataklarından birer birer kaldırıp deniz kenarına kadar götürdü. Ve onları ilk uğrıyacak vapurla gitmeye mecbur etti de halk kurtuldu.

Molla Mustafanın ve şeyh Ayetullah efendinin eline geçen eşyadan başkası da halka iade olundu.

İşte din adamları İngiliz ve Ermeni heyetlerile birlik olup halkı soyarken, dinsiz Ali vicdanî, dinî ve millî vazifelerini böylece yapıyordu.

Kuvayı Millîye hükümeti gittikçe kuvvetleniyordu. İstanbul hükümeti ve bilhassa padişah, bundan telâşa düşüyordu. Bu millî varlığı söndürmek, düşmanların arzularını yerine getirmekle Tunus sultanı gibi esir, fakat sarayında kalmayı daha kârlı buluyordu.

Emirler, fermanlar, fetvalar çıkartarak Mustafa Kemal paşayı millet ve memleket haini gibi göstermeğe uğraşıyor, yer yer ahaliyi isyana teşvik ediyordu.

Hilâfet ordusu diye bir takım serseri ve çapulculardan da maaşlı askerler tedarik olunmuş, Anadoluya saldırılmıştı.

Bir taraftan da Yunan askerleri daha içerilere kadar sokulmuşlardı. Ali, kendi arkadaşlarile bu düşman hatlarının önüne atılmayı çokdanberi düşünüyordu, lâkin buralarda da tehlike az değildi. Milleti ikiye bölmüşlerdi: halife ordusu tarafında, şeyhler, hacılar, hocalar, dervişler vardı. Öbür tarafta da memleketin namuslu ve mert yürekli halkı taplanıyordu. Bunlar bir kerre birleşse ve milletin bütün kuvvetleri düşmanın önüne atılsaydı, Yunanlı bir gün bile kalamaz, geldiği yere dönerdi. Kasabaya arasıra Kuvayı Millîyeye mensub küçük küçük müfrezeler gelib gidiyordu. Fakat saltanata ve saraya mensub olan adamlar, bunları Yunan askerlerinden daha tehlikeli gördükleri için, asla yanaşmıyorlardı. Camilerde Kuvayı Millîye aleyhine vaazlara başlanmıştı. Zavallı halkın dinî hislerine dokunarak tahrik ediyorlar. Ve bu dinden bahseden adamlar, memleketi bütün mukaddesatile düşmana teslim eylemekte bir dinsizlik görmiyorlardı.

Dinsiz Ali, Halife ordusu namile ortaya çıkan, hırsız ve eşkiya gürühile mütemadiyen çarpışıyor, onları köylere çıkmaktan menediyordu. Kendisi kasabaya inemiyorsa da, kasabadan tek bir kimseyi köylere çıkartmıyordu.

Bu kötü günlerde Anadolu içerilerine dağılan Pontos eşkiyası da, Türk köylerini yakıp kavurmaya başlamıştı. Karadeniz sahillerinde sıkıştırılıp dağlara yayılan bu Rumlar da belâ kesilmişlerdi. Ankara hükümeti cepheden bile asker alarak bunların ardına koymuştu. Ali, bu haydutların da arkasına düştü. Her gün en çetin müsademe ve hücümlarla boğuştu, pek çoklarını imha ve mütebakisini de dağıttı. Bu işi bitirip döndüğü zaman, vilâyet merkezinde halifecilerin, yani şeyhlerin, hocaların kaynata kaynata nihayet patlatmaya muvaffak oldukları isyanın en kızgın günleri idi. Kuvayı Millîye kuvvetleri ile âsiler çetin bir muharebeye tutuşmuşlardı. Dinsiz Ali, hiç tereddüt etmeden bu dinî borcunu da yaptı. Kuvayı Millîye müfrezelerini takviye ederek kahramanca çarpıştı. İsyan bastırıldı, memleket kurtarıldı. O, en ziyade şeyh Ayetullah ile Molla Mustafayı ele geçireceği için seviniyordu.

Müfreze kumandanı da bu meçhul yardımcısına çok müteşekkirdi. Yanına çağırdı. Kendisini tatlıdil ile takdir etti. Fakat, Ali acele ediyordu. Kumandan sözlerini bitirmeden o uzaklaştı.

Tekkeye bir kurşun gibi girdi, yıldırım gibi gürledi:

— Çık mel'un şeyh, çık dışarı bu kadar Türk evlâdını biribirine öldürtmeyi de Pirin mi emretti, sana sormaya geldim! diyordu:

Lâkin ne şeyhten ve ne de Molla Mustafadan eser yoktu.

Her yeri aradı, şeyhin hücrei mukaddesesine (!) de girdi. Orada fıçılar dolusu şarapla, yarı bellerine kadar çıplak kadınlar ve oğlanlardan başka kimseyi bulamadı. Şaşırmıştı. İlk kurası çıktığı zaman İstanbulda askerlik etmiş, orada Galata sokaklarına da uğramıştı. Fıçılı meyhanelerin yanında rutubetli evler vardı, arasıra bu evlere asker arkadaşlarile uğrarlardı. Şeyhin mukaddes dediği ve üstüne nur indirdiği oda o evlerden de berbattı.

— Ben biliyordum, biliyordum ya, kimse dinlemiyordu. Herif bu fıçılardaki şarabı içiyor içiyor, âyinleri coşturuyor; sonra da gelib burada keyfini çatıyordu. Vay gidinin tekkeleri vay, hey babam tarikat hey, canına yandığımın Piri, evliyası vay!.. bu herifi çarpıp çarığa döndürmiyorlar da... diye söylene söylene alnının terlerini silerek döndü.

Tekrar kumandanın yanına geldiği zaman, şaşkınlığı birkat daha arttı.

Ağzı bir karış daha açıldı.

Şeyh Ayetullah efendi, kumandanın bir tarafında, Molla Mustafa da öbür tarafında oturuyordu. Ve âsiler hakkında alınacak tedbirleri konuşuyorlardı. Hattâ halife ordusile birleşip isyan edenlerin bir çoğu-

Yazan:

CEMAL ATAÇ

nun idamına kararlar veriliyordu. En önce Şeyh Ayetullah ile Molla Mustafanın asılması lâzım iken, onlar kumandanın sağında ve solunda mevki almışlar, idam kararı imzalıyorlardı.

Ali, odadan içeriye bir top gibi düştü. Ve:

— Kumandan; bu hain yobazları bu yılan yaradılışlı dinsizleri asmıyorsun da; birçok cahil ve günahsızları asmak istiyorsun, buna Allah da razı değildir, ben de! Evvelâ bu herifleri gebertmek lâzımdır. Onları bana teslim ediniz.

Kumandan, bu küstah! tavırlı, tok sözlü Türk oğlunun bu halini kendisine bir tecavuz gibi telâkki etti, şımarık ve zalim seciyesine pek ağır gördü :

— Sen kim oluyorsun behey serseri? Benim işime kimse karışamaz.

Diye bağırdı; Ali büsbütün alıklaştı; yanlış mı görüyorum yoksa, bu adam Kuvayı Milliyenin kumandanı değil de, halife ordusunun kumandanlarından mıdır? Yanlış bir halt mı işledim de bunlara mı yardım ettim?.. diye tereddüde düştü.

Fakat ne olursa olsun Şeyh ile Mollanın melanetine nihayet vermeli idi. Ta ki başka bir hainlik yapamasınlar, kararile ilerledi. Şeyhin kolundan tutup almak istedi. Kumandan.

— Tutun bu serseriyi! diye bağırdı. Askerler Aliyi yakalayıp dışarı çıkardılar. Fakat bu babayiğit kahramanın hizmetini, yararlığını onlar da biliyorlardı. Eğer o yetişmemiş olsaydı âsilere mağlûp olacaklardı. Aliyi incitmeden başka bir odaya götürdüler. Alinin arkadaşları da dışarda bekliyorlardı. Geldiğini görünce tabancalarını çekip içeriye girdiler.

Onbaşının birisi vaziyetin ciddiyetini ve tehlikesini sezmişti. Alinin kulağına eğildi.

— Haydi aslan hemşerim, sen yine dağa git, bu Çerkes seni harcar.

— Çerkes kim?

— İşte bizim kumandan, buna Çerkes Ethem derler.

— Ya? Demek ki Kuvayı Milliye bir Türk kumandan bulamadı da bu at hırsızını mı buralara gönderdi. Fakat hemşerim şu bizim melûn Şeyh ile kâfir Molla nasıl oldu da bu herife sokuldular? Asıl onlar kabahatlıdır. Habsettiğiniz adamları yarın asacaklar, onların bu işteki günahı, cahil olmaları ve aldanmış bulunmalarıdır. Onları siz kurtarın bari.

— Şeyh ile Molla, Çerkese birer torba altın getirdiler, daha kimbilir neler de vadettiler. Yoksa onlar da ipe çekilecekti.

Ali, hiddetle yerinden fırladı. Kuvayı Milliye de böyle imiş ha? Fakat bunlardan Mustafa Kemal Paşanın haberi yok mu? Neden böyle adamları işe koymuş, kumandan yapmış! diyerek bir hayli hiddetlendi; fakat çare yoktu. Onbaşıya veda edip çıktı. Arkadaşlarile atlanıp dağlara çekildiler.

Çerkes Ethem fena halde öfkelenmişti. Yerinden kalkıp kalkıp oturuyordu.

Şeyh Ayetullah bu fırsatı kaçırmadı.

— Aman kumandan hazretleri, bu haydut eşkıyayı temizlemek lâzımdır. Bu, buralarda yaşadıkça ne halkın huzuru.. ne de hükümetin arzusu olur. Hemen yakalayıp ipe çekiniz. O zaman bütün köylüler, bütün kasabalılar size minnettar olur; ve her davetinize, her teklifinize memnuniyetle icabet eyler.

Bu sözleri Molla Mustafa da teyit etti.

Büyük camiin vaizi, hoca Tahsin efendi de :

— Müstahsen bir icraat olur, diye tasdik eyledi.

Yalnız mecliste bulunan bir köy muallimi ile, Kuvvayı Millîyenin buradaki ilk alemdarlarından ve gençlerden oralı bir vatanperver genç itiraz ettiler:

— Hayır dediler, Ali vatanperver bir adamdır. Pontos eşkıyasını o dağıttı, memleketi namussuz çapulculardan o kurtardı. Filhakika dağda gezen bir adamdır; fakat eşkıya ve haydut değildir.

Muallim — Şeyh efendinin Aliye garazı başkadır. O iş şimdilik kapalı kalsın, Aliye kıymayınız, yoksa memleketi yeni baştan isyana düşürürsünüz

Çerkes Ethem, bunlara da dik dik baktı. Fakat Ankaradan gelirken bu gençlerle birleşmesi ve bunların sözlerine ve izlerine riayet etmesi kendisine emredilmişti. Birşey söylemedi. Zabitlerden birini çağırarak emir verdi.

— Biraz evel buradan çıkarılan adamı ve onun adamlarını hemen tevkif ediniz, silâhlarını alınız.

— Efendim onlar tekrar dağa çekildiler. Emrederseniz takip olunsunlar.

— Hemen, elli kişi atlandırın akşama, sabaha isterim.

Zabitin, canı sıkılarak çıktığı Molla Mustafanın gözünden kaçmamıştı. Kumandana dönerek :

— Bu zabitinize itimat eder misiniz?

— Bu söz, muallimle, milliici genci birini birine baktırdı. Bu adamın mahiyetinin ve maksadının pek de iyi olmadığını anlamışlardı.

Önce Çerkes Ethem, Şeyh Ayetullah efendinin evinde ağırlandı, gece yarısına kadar patlayıncaya kadar içilmişti. Şeyh her kadehi müteakip bir isim söyliyor, bu ismi de idam listesine ilâve ettiriyordu.

Kalabalık dağıldıktan sonra, şeyhin hurileri meydana çıkarıldı.

Arkası var

Halka, sıhhatî ile alâkadar olmasını öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmua neşreden :

Dahilîye Mutehassısı

Dr. Hafız Cemal

LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat (2½ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda (104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat (9½ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Kışlık Telefon: 21044 Muayenehane ve ev telefonu 22398.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz.

İhmal etmeyiniz...

"LINIA„ Kameri istirahati temin, yağlanmayı men eder ve harekelinize gençlik verir.

Yalınız :

J. ROUSSEL de satılır.

İSTANBUL : Tünel Meydanı No. 12.

20 Numerolu katalogumuzu isteyiniz, bedava gönderilir.

Yağmur Rüzgâr Soğuk

cildinizi sertleştirip çatlatır. Muhafaza etmek için yüz ve ellerinizi sabah ve akşam muntazaman ve sokağa çıkmadan evel iyice

KREM NiVEA

ile ovunuz. Teniniz yumuşak ve sıhhatlı kalır.

Tolstoi'un Aşkı

— Bası 19 ncu sayfada —

Sofia beyaz gelinlik elbisesile, dantelalarını yırtmaktan ve duvağını buruşturmaktan korkarak, nişanlısına ait sandıkların üzerine doğru eğildi. Bunlar pek çoktu, kilitleri de başka başka şekillerde ve çok karışıktı. Hizmetçilerin hepsi bunları açmak için uğraştılar. Her taraf arandı, kat kat elbiseler, kalın kürkler birer birer çıkarılıp aralarına bakıldı. Maalesef gömlek bulunamadı. Nihayet Sofia, dalgın dâhinin en son sandığın dibine atmış olduğu mahut gömleği bulup çıkardı. Michel gömleği acele ile alıp götürdü. Sofia da gömlek aranırken karıştırılan sandıkları yerleştirip tekrar kapattı. Şimdi artık yola çıkmak için herşey hazırdı.

Doktor dedi ki:

— Bütün bunlar bizi haddinden çok fazla geciktirdi.

Sonra başını sallayarak ilâve etti:

— Olur şey değil!... Bu çocuk olur şey değil!... insan bu derece sersem olabilir mi?

İpek eldivenlerini dirseklerine kadar geçiren Lise, derin bir itikatla şu cevabı verdi:

— Liov Nicolaievich hiç kimseye benzemez. Böyle alelâde maddî işleri, pek âlâ ihmal edebilir!

Andre Evstafievich de:

— Evet, evet!.. dedi, o evlenmekte çok haklı imiş. Onun yerine, herşeye rağmen gene kendilerine mahsus birer ehemmiyeti olan bu gibi şeylerle uğraşacak bir kadın ona çok lâzımdı!

Sofia'nın çehresinde parlak bir itimat tebessümü göründü.

Aşkı ile bir mabud derecesine çıkardığı dehakâr muharririn benliğinde, alelâde günlük işlerle karşı karşıya kalan bir insan şahsiyetini keşfettiği için Sofia, çok samimî bir şefkat hissine kapılmıştı.

İstikbalini artık yeni bir zaviyeden görüyor ve bu günden itibaren kendisine terettüp eden vazifeyi çok iyi anlıyordu.

Kuracağı yuvada bütün müşkülleri yenmek ona düşüyordu: Maddî ihtiyaçları kendisi temin edecek ve her şeyi kendisi hazırlıyacaktı ki, öteki bu gibi endişelerden uzak kalarak nefsini tamamile sanatına verebilsin. Sofia evinin biraz annesi, biraz da kardeşi, ve fakat tamamile sahibi olacaktı. Bu husus çok basiretli ve çok sabırlı olması lâzımdı.

Bu müşkül vazifeyi ifa için kendisinde çok büyük bir cesaret görüyordu.

Babasının dediği gibi: "Ona yardım etmek.. ona şefkatle bakmak..„ lâzımdı. Evet. Tıpkı böyle yapacaktı...

Mademki kendisi aynı zamanda hem mütevazı, hem de mühim olan bu rolü kabul ediyordu, o halde bu suretle Liov'un hayatında vazgeçilmez bir varlık haline gelmesini de bilecekti.

***

Duyduğu heyecan içinde, Sofia maruz kalacağı hayal inkisarını düşünmüyordu. Bilmiyordu ki kendisini bu nankör vazifeye hasretmekle, kocası ile kendisi arasında doldurulmasına imkân olmayan bir uçurum kazıyordu. Sofia'nın pek insanca olan şefkati, seven bir kadın olması itibarile istediği şeyler, ve hakikatlara karşı normal hisleri, hayata kenardan bakan, sanatına gömülüp kendi arzusu ile bir nevi yarı ilâhiyet mevkiin, de duran Tolstoi'in hırçınlıklarını büsbütün fazlalaştırmaktan başka bir işe yaramıyordu.

Kocası onun böyle maddî işlerle uğraşmasını affedemiyordu. Halbuki gelecek nesiller de Tolstoi'in bu hareketini bir ihanet gibi muaheze etmişlerdir.

Senelerce büyük zahmetlere ve feda kârlıklara katlanan Sofiayaya, aile bütcesini tevzine çalışması, birçok defalar analık ıstıraplarını çekmesi, ve ölünceye kadar kendisine sadık kaldığı bu adamın daima elinden kaçmağa hazır olan aşkını muhafaza için mütemadi surette mücadele etmesi mukadderdi.

Bununla beraber, bu kadar gayretli ve şefkatli bir ev kadını olmasına rağmen tarih, bu kadını fena ve anlaşılmaz bir zevce olarak kaydetmiştir.

Onun yerine bir melek olsa daha iyi birşey yapamazdı.

Yarım Ay, okuyucuları için enteresan bir anket hazırladı.

İDEAL KARI KOCA

Bu ankete bütün okuyucularımız cevap yazabilirler. Biz bu arada bir çok tanınmış adamlarımızın da fikirlerini soracağız.

İşte sözü, anketi tertip eden muharririmize bakıyoruz:

Anket muharririmiz diyor ki:

Âşık olmak kolay, fakat aşkı yaşatabilmek güçtür.

Büyük, insanı sarsan, edebiyat tariblerinde yer bulan şiirler, hikâyeler, nüveller, romanlar hep izdivaca tekaddüm eden bir devrin, yahut, muhayyel bir hayatın eseri, arzulanışıdır.

İnsanlar tanırsınız ki, dehşetle, ölesiye ve en ufak bir menfaat duygusile gıcıklanmaksızın sevmiş, sevişmiş; fakat evlenir evlenmez ya badbaht olmuş, yahut şikâyete koyulmuş... hiç değilse, bu izdivaç hayatında bir tat bulamamağa başlamışlardır.

Kocasını âşıkına öldürten kadınların, tek yakamdan silkeyim diye karılarının hiyanetlerine bile bile göz yuman kocaların hikâyesini gazetelerde okuyup, dost meclislerinde duymuyor muyuz? Bu gibilerin geçmişlerini tetkik edin!

Bunların biribirlerini, büyük bir aşkla sevmiş olmaları pek mümkündür.

Sözün kısası, âşık olmak kolay, fakat bütün tafahhuslarımızı giderdikten bütün meçhulleri tanıdıktan, yani, sevilen insana tam bir kat'iyetle malik olduktan sonra da, o aşkı uzun zaman yaşatabilmiş olmak güçtür. Bir Fransız muharriri: "aşk diyor, bir çekirdektir ki, insan o çekirdeği kırıp ta içindekini tanıdıktan sonra, çok defa yemek bile istemez!„.

Biz böyle düşünmüyoruz. Bununla beraber kafamızda yaşayan çifte hayatta kolay kolay raslayabileceğimize de inanmıyoruz.

Bu günlerde bütün dünya madam Simsonla Vindsör Dükünün aşkını diline dolamış bulunuyor. Herkes onların düğünlerile meşgul.. Ben, bu behemehal vukua gelecek olan izdivaçtan çok, onların sonlarının ne olabileceğini düşünmekle meşgulüm. Daha doğrusu, evlendikten sonra, kafamızda yaşayan ideal çifti teşkil edip edemiyeceklerini merak etmekteyim.

Seven insan tahtını, tacını feda edebilir. Ne taht, ne tac, ne şöhret, ne de servet, hiç birşey, hakikî bir aşktan daha kuvvetli olamaz. Fakat!. yeryüzünde hangi aşk ebedî olabilmiştir.

İhtiyar ninelerinizle konuşun. Çok defa size şöyle diyeceklerdir: "biz, dedenle, kırk yıl bir yastığa baş koyduk yine, bir ân için olsun biribirimizden gocunmadık!„Öyle karı kocaların hayatı okunabilir ki, bu karı koca beraber olduktan sonra ölüme bile gitmekte bei görmemişler; değil ufak menfaatleri, hattâ hayatı bile biribirleri için istihkar edebilmişlerdir. Fakat bütün bu misallerde acaba beşer muhayyelesinin rolü yok mu?. reel olarak, elle tutulurcasına, bu ideal karı kocaya hayatta raslanmış mıdır? raslanabilir mi?

İşte Yarım Ay, okuyucularını, biraz da bu mevzu üzerinde düşündürmek istiyor.

Şimdi size sorabiliriz:

1 — İdeal karı kocayı nasıl tas-vur ediyorsunuz?

2 — Bu ideal çift, hayatta mev- olabilmiş midir; hayatta bu karı koca- raslayabilir miyiz?

3 — Böyle bir çiftin mevcut olu- olamaması sebebleri sizce nedir?

Not — Okuyucularımızın gönder-cekleri cevapları gelecek sayıdan itiba-ren neşre başlıyacağız.

No. 54 YARIM AY BİLMECE KUPONU No. 54

Bilmece No. 54

Ş...i ..ra...dı .i.t. ..d.n
G.tt. e..d. g..ip e..l.e.

Noktaların yerlerine gereken harfler gelince, büyük Hâmidin ölümü üzerine, son günlerde pek çok defalar tekrar olunan meşhur bir beyti ortaya gelecektir.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye : Pardösülük kumaş; ikinciye : Emprime elbiselik kumaş; 3 - 15 inciye : Yüz kuruşluk birer kitap; 15 - 30 uncuya : Yetmiş beş kuruşluk birer kitap; 30 - 60 ıncıya : Otuz kuruşluk birer kitap; 61 - 100 üncüye: Birer tane Resimli Ay duvar takvimi.

---

52 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu :

Sev seni seveni hâkile yeksan ise
Sevme seni sevmiyeni Mısıra sultan ise

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Seyahat pasosu : İstanbul Cağaloğlu yokuşu No. 8/10 mücellit Kirkor Dolmacıyan.

Yüz kuruşluk kitap : Adana Kuruköprü 32 inci sokak 87 evde Salim Atik. Niğde Paşakapısı 23 Nisan okulu civarında No. 76 bayan Saime. Tirebolu telgraf müdiri oğlu Kemal Özalp. İzmir Kemalpaşa varidat kâtibi Hüsnü Şirip oğlu Mehmet. Adana polis komiserlerinden Ahmet Sabri Günaydın. İstanbul Bayazıt Elmaruf mahallesi Kaptanderya sokak No. 7 Selma Özey. İstanbul Edirnekapı Sultanhamam caddesi Kâniefendi sokak No. 31 Nusret Akyüz. İstanbul Kartal ziraat memuru Tahsin oğlu Ayhan Atun. İstanbul Cerrahpaşa caddesi Hasekikadın sokağı No. 31 Nebahat. İstanbul Kızıltoprak 49 uncu ilkokul No. 216 Kâzım Tevrat. İstanbul Boğaziçi lisesi 425 Selma Ayışık. Ankara Dahiliye Vekâleti teftiş heyeti bürosunda Münevver Doyran. Ankara Birinci ortaokul No. 1094 Nihat Sayım.

Elli kuruşluk kitap : İstanbul Denizyolları Çanakkale vapurunda Sabri Bilen. İstanbul Halıcıoğlu M. Tunç. İstanbul Üsküdar Tabaklar 46 ıncı okulda Nezahat. İstanbul Çapa kız öğretmen okulu 646 Özger. İstanbul Beyoğlu Asmalı Mescit Azaryan apartmanı No. 8 Mehmet Göklen, Erzurum Çakmak hastanesi doktor İlbay Âsım eşi Nimet. Ankara posta işleri şefi Sait Kut. Ankara Harp okulu 5227 Necati. Ankara posta kutusu 40 Ahmet Özmeriç. Kayseri İstiklâl okulu öğretmeni Zehra oğlu Özcan. Samsun D. D. gar müdir muavini Edhem Kars eşi Fatma Kars. Samsun Lisesinde 266 Reşat. Ayvalık Mektepliler Pazarı Cafer Öcal çırağı Ali Tolon. Balıkesir lisesinde 404 Tahsin Uğur.

Resimli Ay duvar takvimi : Edirne Karanfiloğlu sokak No. 19 Süreyya Dumlu. Çankırı Yenicami sokak No. 7 evde Avni Pekin. İzmir Keçecilerde helva ve tahan fabrikası sahibi Hacı Mehmet Beşeli. Manisa ortaokul No. 43 Müjgân Erkmen. Tokat ortaokulu öğretmeni Faik Sumer kızı Bedia. Maraş piyade alayı Bl. 4 asteğmeni Ziya eşi Nezihe Özkazanç. Antalya ortaokul No. 709 Berran Akkan. Afyon Dmy. Gd. Erb. okulu okurlarından No. 10 Mehmet Çakır. Dörtyol Ökkaş Yıldırım. Yalvaç ortaokul 132 Rıza Bilgiç. İzmir Kemeraltı Gençlik kitapevi Cihat Aksel. Adana Kız Lisesi 24 Mürvet. Balıkesir Karaoğlan mahallesi İnebey sokak No. 10 Halide Ernerger. Şebinkarahisar İstiklâl okulu öğretmenlerinden Muzaffer Öktemgil. Antalya Gazi Mustafa Kemal okulu 466 Sabahat Çetintürk. Salihli Altınordu ilkokulu öğretmen Sıdıka İnal. Keskin Oba nahiye sıhhat memuru kızı Hüsniye. Bandırma inhisarlar evrak memuru A. Rona. İzmit İstasyon caddesi Kahraman çıkmazı No. 3 Melâhat. Çarşamba (Samsun) Fuat Menteşoğlu. Burhaniye cezaevinde Akif Tuncel. Tirebolu Ziraat Bankası muakibi Nihat Şişman. Amasya ortaokul No. 96 Kemal Dağdelen. İzmit sahil sıhhiye merkezi başhekimi Edip Süren kızı Perihan Süren. Sivas 12 inci topçu alayı marangoz ustabaşı teğmen Mustafa Toksü. Adapazarı Sabihahanım ilkokulunda 207 Çetin Molö. Adapazarı orman mühendisi Reşat kızı Münevver. Tokat mahkeme çarşısında terzi Şevket Benli elile R. Özcan. İzmit ortaokul 848 Doğan Korkut. Urfa baytar memuru Halil Yetkin. Gaziantep kuyumcu İzzet Eriş. Kırklareli Pavyon alayı Tb. 3 Bl. 2 Gd. erbaş A. Altuğ. Adana ticaret borsası tescil memuru Bahri Baltalı. Tarsus ortaokulu No. 5 İlhami Gündüz. Lüleburgaz tank taburu levazım yazıcısı Orhan Kocatürk. Manisa İnhisarlar M. M. muhasebe memuru S. Eroğlu. Zonguldak maden kömürü işleri T. A. Ş. muhasebe memuru Nurettin kızı Feriha. İzmir Kahramanmescit mahallesi Turna sokağı No. 20 Meliha. Merzifon 3 üncü muhabere A. Tb. 8 Bl. 4 üstçavuş Adil Ercan kardeşi Yıldız. Trabzon Değirmenderede 13 İzzet yeğeni Huseyin İren. Zonguldak ortaokul 708 Aylâ. Antalya Emniyet müdürlüğü ikinci komiserlerinden Ali Erman oğlu Ertuğrul Erman. Ereğli (Konya) İnhisarlar satış memuru Süleyman Esmer. Gaziantep memleket hastanesi idare memuru elile M. Cem Tiryaki. Söke Emekli albay eşi Emine Baha Ertürk. Zonguldak hastaevi baş hemşire Müzeyyen. Tokat ortaokul 54 Lütfiye. Ankara hukuk fakültesi sınıf 1 No. 3038 Dörtyollu Bekirden Nurettin Atvur. Denizli İnhisarlar müdiri Kemal evinde Emine. Eskişehir vilâyet ikinci kâtibi Halide Biçer. Tokat Nakliye bölük komutanı Feridun Acundeğer kızı Nermin. Eskişehir Sakarya caddesi 75 Vasfi. İzmit vilâyet tahrirat kaleminde daktilo Kadriye Akınsoy. İzmit maliye evrak kaleminde Dilâra Küçükörs. Ankara Kızılbey Postane caddesi B. Naci apartmanı altında berber Hamdi Yolman. Ankara istasyonunda katar şefi Z. Ergun. Ankara itfaiye telefoncusu Celâl Bayrak. Ankara Harp okulu Tb. 1 Fen Bl. 5239 Hüsamettin. İstanbul Yerebatan caddesi S. Gönenç. İstanbul Fatih Çarşamba Beyceğiz caddesi 52/1 Aliye Arif Akman. İstanbul Alman lisesinde Neriman Epiker. İstanbul Samatya Değirmenyokuşu No. 19 Nezahat Sadi. İstanbul Heybeliada Gemicikaynağı No. 7 Münevver. İstannbul Eyüp Yeniçeşme Ahmetçelebi sokak No. 16 Sabahattin Diken. İstanbul Erenköy ikinci Ortasokak S. Ülker. İstanbul Topkapı 34 üncü ilkokul 61 Hatice Tatlıdil. İstanbul Fatih Gelenbevi ortaokulu 487 Muzaffer Aktaş. İstanbul Karagümrük Devrişali mahallesi Kurtağa caddesi 48 Ahmet Remzi.

Yazı direktörü: Emin Refik Uzman ◆ No. 54 ◆ 1 Mayıs 1937 ◆ Basan: Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

ON

SENE

GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON„ kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile za zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" TOKALON„ kreminin " Pembe „ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON „ kreminin "beyaz„ renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON„ üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON„ kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON„ ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.